

CSALÁDI REGÉNYTÁR

HIÁBAVALÓ GAZDAGSÁG

••••• IRTA •••••

JEANNE MAIRET

I.

A Szent-István-Társulat kiadása

Családi Regénytár.

A katolikus művelt közönségnek egy régi vágyát teljesíti a *Szent-István-Társulat*, midőn *Családi Regénytár* cím alatt új vállalatot indít, mely a maga nemében egyedül álló hazai irodalmunkban. Regényeket és elbeszéléseket nyújt e vállalatban, a legjelesebb hazai és idegen katolikus íróktól, de csak oly műveket, melyek a kath. szépirodalom minden követelményének megfelelnek: kiváló irodalmi beccsel bírnak, de egyszerűs mind tiszta erkölcsi légkörben mozognak s valódi keresztény fölfogást tükröznek vissza. Valóban égető szükség is van arra, hogy a katolikusoknak oly szórakoztató olvasmányaik legyenek, a melyek sem hitüket, sem erkölceiket nem sértik; melyek szellemüket gyönyörködtetik, de harmóniában is vannak katolikus világnézetükkel és erkölcsi fölfogásukkal. Ezért reméljük, hogy a *Családi Regénytár* kedvező fogadtatásra talál a katolikus olvasóközönségnél, melynek pártolása csak ösztönzésül fog szolgálni a minden áldozatra kész *Szent-István-Társulat*nak, hogy ez új vállalatát minél szélesebb alapokon fejlessze.

A *Családi Regénytár* 10 íves kötetekben jelenik meg, az egyes kötetek ára csinos angolvászonskötésben csak egy korona. A *Családi Regénytár* kötetei megrendelhetők a *Szent-István-Társulat* könyvkiadóhivatalában (Budapest, VIII. ker., Szentkirályi-utca 28. sz.), valamint minden fővárosi és vidéki könyvkereskedésben.

A „Családi Regénytár”-ból

megjelentek:

I-ső és II-ik kötet.

Germaine eszménye. Regény. Irta *Montal Mária*. Fordította *Szentanna*. — **D'Arbout ezredes három párbaja.** Elbeszélés. Irta *Beugny d'Hagerne*. Fordította *dr. Rada I.* III-ik kötet.

Utak az életben. Elbeszélések Irta *Cyprián*.

IV-ik kötet.

Filemon ezredes. Elbeszélés. Irta *C. De Lamiraudie*. Fordította *A. Vilma* — **Hol a boldogság?** Elbeszélés. Irta *Minna Canth*. Finnből fordította *Bán A.*

V-ik és VI-ik kötet.

Eszter. Eredeti irányregény az alkoholizmus ellen. Irta *X. . . grófnő*.

VII-ik és VIII-ik kötet.

Éliane. Regény. Irta *Graven Ágostné*. Fordította *dr. Rada I.*

IX-ik kötet.

Rajzok a kuruczvilágból. Irta *Kincs István*.

X-ik, XI-ik és XII-ik kötet.

A vértanu szelleme. Történeti regény. Irta *Filó Károly*. XIII. kötet.

Úgy a mint volt. Elbeszélések. Irta *Büttner Julia*.

XIV. kötet.

A Mária-kép. Elbeszélés. Irta *Buol M. Ford. Sziklay János*. XV. kötet.

Anyaföldön. Elbeszélések. Irta *Andor József (Cyprián)*.

XVI. és XVII. kötet.

Don Luis Coloma elbeszélései. Spanyol eredeti után fordította *Jándi Bernárdin*.

XVIII. kötet.

A kékruhás asszony. Irta *Csapodi Istvánné*. — **Psyche lámpája.** Elbeszélés. Irta *Léon de Tinséau*. Ford. *A. V.* XIX. kötet.

Hricz és az úrfi. Elbeszélés. Irta *dr. Franko Iván*. Fordította *Zsátkovics Kálmán*.

XX., XXI., XXII. és XXIII. kötet

A leánymamák fia. Vig regény. Irta *Kincs István*.

XXIV. és XXV. kötet.

A hiábavaló gazdagság. Irta *Jeanne Mairé*. Francia eredetiből fordította *dr. Rada István*. — **Az utolsó betét.** Elbeszélés. Irta *Mrs. Bartle Teeling*. Angolból ford. *G. M.*

CSALÁDI REGÉNYTÁR.

A
HIÁBAVALÓ GAZDAGSÁG

Regény két kötetben

Írta
JEANNE MAIRET

Francia eredetiből fordította
Dr. RÁDA ISTVÁN

I.

Budapest
A Szent-István-Társulat kiadása
VIII., Szentkirályi-utca 28.

STEPHANEUM, A SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT NYOMDÁJA,
Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28/a.

I.

Minden nagy város olyan, mint a kevésbbé gondos szép asszonyok: a sárban húzzák szoknyáikat; New-York talán még inkább, mint Páris vagy London. A szűk belváros fuladozik, a szegény külvárosok tele vannak emberekkel; a piszkos utcák, a szűk odúikból kiszabadult komámasszonyok, a játszó vagy verekedő rongyos gyermekek találkozóhelyei, hemzsegők és zajosak. A légi vasut mennydörgésszerű robajjal halad; sötét van; a levegő és a világosság nehezen hatol át a telegráf és telefon egymást keresztező drótjain s a vasút pályái mintha elzárnák az eget. A szeszélyes modorban épült paloták, az előkelő fényes házak, az árnyékos, békés park mérhetetlen távolban, egy egészen más világban lenni látszanak, a hova a távoli negyedek lakói nem igen jutnak el.

Itt a házak alacsonyok, szabálytalanul építvék; vagy pedig *tenement-house*-ok, melyekben kevés levegőjű és nagyon kicsi szobákba zárva száz és

száz szegény ember szorong. E rosszul épült házak összedüléssel fenyegetőznek, s ha tűz üt ki, a szegény áldozatok mintha kelepceében lennének. A boltok, a mi bennök el nem fér, kirakják a kövezetre; lisztel, almával vagy *cranberrie*-vel* tele hordók vannak a gyanúsan sárga, föltünően sovány baromfiak, a horogra akasztott, még bőrükben levő leölt borjuk és ürük szomszédságában. Minden kapható ez úgynevezett «piaczi» boltokban, a hol a háziasszonyok egyaránt beszerzik a zöldséget és a halat, a gyümölcsöt és a baromfit. A népes negyedekben az ily piacz különösen undorító.

Az egyik kevésbbé zajos mellékutczában, hova az *elevated* mennydörgése és a *tramway*-k csengetyűinek hangja csak megtompultan jutottak el, régies házak voltak, ingatag lépcsőkkel. E házak egyike, a melynek egykor fehér meszelése lehámlott, mintha bélpoklosságban szenvedne, úgy látszik, műhely vagy bolt gyanánt szolgált, habár kirakata nem igen hívogatta a látogatót. Egy nagy, függöny nélküli ablakon át munkaasztal volt látható s a háttérben kohó piroslott. A zárt kapu jobbra volt. A nagyon alacsony emelet lakottnak látszott; fehér kartonfüggönyök voltak az egyik ablakon. Ez a

* Savanykás vad gyümölcs, melyből befőttet készítenek.

kis ház hátrább állt a többinél, mintha nyomorúságos voltát igyekezett volna elrejteni.

Korai tavasz volt, a mely évszak Amerikában mindig bizonytalan és zord. Hideg szélrohamok rázták meg a rossz ablakredőket; kevés hó volt még látható a gyalázatosan kövezett utca gidresgödrös járdáján. Kevesen jártak-keltek benne. Mintha átadták volna a romlásnak, mely rajta rágódott.

De egy fiatal ember jelent meg benne, nem úgy, mint azok, a kik csak áthaladtak rajta, hanem mint olyan, a ki valamely házszámot keres, mert jobbra és balra tekintgetett. A számok több házon hiányoztak.

Egészen fiatal, magas legény volt, ruganyos mozdulatokkal, nagyon szilárd léptekkel; a föl-tünően szép alkotású, a testhez képest kicsi fején a puha kalap alól sűrű és göndör fekete haj s napbarnított arczához képest igen világoskék, tágra nyílt szemek kandikáltak ki, a mi az erőteljes élet és határozottság kissé sajátságos bélyegét nyomta reá; a gyors tekintet meglátott mindent, megjegyezte még a legapróbb részleteket is. A kik ezzel a fiatal emberrel beszéltek, majdnem mindig azt hitték, hogy e nagyon világos és nagyon mozgékony szemek a szívben és a gondolatokban olvasnak. Különben az élet erőteljessége, melyet

érezni lehetett nála, meglátszott a jó kedven, a csodás egészségen, a boldog fiatalság fakadásán, a minek következtében azok, kik vele találkoztak, önkéntelen visszafordultak, hogy egy pillanatilag tekintetükkel kövessék őt. Borotvált arcza volt, mint a legtöbb amerikai ifjúnak és ruhái jómódú munkásra vallottak.

A beljebb levő házhoz érkezve, egy pillanatilag habozott, azután, nem találván csengőt, kopogtatott az ajtón. Határozatlan morgásra, melyet szorosan véve engedelemnek lehetett venni a belépésre, a fiatal ember megnyomta a kilincset.

Az ajtó szűk folyosóra nyílt, honnan egy lépcső az emeletre, balról pedig egy tágas ajtó egyenesen a műhelybe vezetett. A fiatal ember belépett és körültekintett, a nélkül, hogy kalapját levette volna.

A helyiség elég furcsa volt. Egy deszkán sorba állítva oly dolgok voltak, melyeket első tekintetre játékszereknek lehetett volna tartani: kicsi lokomotívok, apró mezőgazdasági gépek s még egyéb tárgyak, melyeket az idegen nem igen ismerhetett; mindez gondozva, tisztán tartva, megcédulázva. Az ablakhoz közel, a munkaasztal előtt egy körülbelül negyvenöt éves ember ült, szerszámai a kezeügyében. A mint az ismeretlent belépni látta, ösztönszerűleg elrejtette munkáját. Ennek a piszko-

san öltözött, kuszált hajú, rendetlen szakállú kézművesnek keze urias, finom, ideges, fehér, szép metszésű volt. Hirtelenszöke, hajánál világosabb bozontos szemöldök alól szürke, szúrós, nyugtalan szemek bizalmatlanul néztek a látogatóra, a mi azonban ezt éppen nem zavarta. Róbert Harlem nem volt szeretetreméltó ember.

— Mit akar?

— Először is leülni, azután beszélgetni.

A fiatal ember fogott egy széket, a melylyel nem kínálták meg s leült a munkaasztal másik oldalánál.

— Nincs vesztegetni való időm.

— Velem nem vesztegeti az idejét, mert munkát hoztam.

E szavakat mondva, letett az asztalra egy kis tárczát, a melyre rátette a kezét.

— Az már más. Ki ön? Mit akar velem? Ki küldte önt hozzám?

— Először az utolsó kérdésre felelek. Egyik barátom — ön nem ismeri — beszélt nekem önről, mint ügyes mechanikusról. Nevem John Raymond. Rajzokat hoztam önnek, a melyek után ön nekem szép kis mintát fog készíteni. Egy találmányom van, a melyre szabadalmat akarok kérni. A mintát Washingtonba fogom küldeni.

— Ah!... Ön föltaláló.

A titkos megvetés, mely Róbert Harlem ajkait fölbiggyeszté, John Raymond ajkaira az önérzetes férfi mosolyát csalta.

— Dicsekszem vele.

— Hány éves ön?

— Huszonkettő.*

— Ha hússzal több lesz, majd alább adja, fiatal barátom. Azok a föltalálók!... Nincsenek a világon ezekhez fogható ostoba emberek! Ezer, sőt több között egy találmány sikerül és szerez vagyont... annak, a ki azt kihasználja, de nem annak, a ki föltalálta.

— Én magam fogom kihasználni találmányomat s milliókat fog nekem jövedelmezni, ha nincs ellene kifogása.

A kézműves vállat vont.

— Végtére is... Én — a mint látja — nagyon rosszul, de mégis csak az önök ábrándjaiból élek. Tehát nem áll érdekemben önt elbátortalanítani. Hát ön abban a korban, mikor a fiatal emberek még csak tanulni szoktak valami mesterséget, ön, egy kézműves — a mi osztályunkhoz kell tartoznia — azt képviseli, hogy oly fölfedezést csinált, a mely önnek milliókat jövedelmez?... Ah! ez igazi elbizakodottság! De hát ilyenek önök mindnyájan. A találmányok,

* Az önműködő fékező föltalálója csak huszonegy éves volt.

lássá, olyanok, mint a mikróbák: a levegőben vannak. Ne feledje el, hányszor fáradozik, izzad, ábrándozik valamely szegény ördög Németországban — vagy másutt — míg végre fölfedez valamit a szövőgép vagy a lokomotiv tökéletesítésére, azután erre szabadalmat igyekszik nyerni s megtudja, hogy míg ő ölte magát a munkában, ugyanazon találmány — teljesen ugyanaz — már szabadalmat nyert Washingtonban... vagy *vice-versa*. Hányszor megértem én már ezt!

E pillanatban gyermeksírás hallatszott. A házikó válaszfalai oly vékonyak voltak, hogy meg lehetett hallani mindent, a mi az emeleten történt. A fiatal ember, a kézműves beszédét hallgatva, már előbb is észlelt vontatott lépteket s egy női hang mormogását.

Róbert Harlem félig fölkel, egy szitkot fojtva el.

— Csend legyen! — kiáltott durván — mert megtanítlak. Ki látott ilyent!... Egy nyolcz éves leány pityereg, mint valami kis baba!

A csend meglett.

— Önt gyengéd apának lehet mondani — szólt John Raymond ravaszul.

— Mi köze ehhez?... Szeretném önt látni hasonló helyzetben! A szegénység nemcsak a kellő táplálék, a tiszta ruházat hiánya, hanem a feleség, a gyermekek berohanása a férfi műhelyébe;

a lehetetlensége annak, hogy az ember elzárkozzék, megfélekedezzék egy pillanatra az élet nyomorúságairól a munkában, a mely őt teljesen igénybe venné, ha egyedül és szabad volna, vagy legalább lehetne.

— Azt hiszem, hogy annál jobban dolgoznom, ha körülöttem tőlem függő szeretett lények jelenlétét érezném.

— Érzelmős!... No hát higgyen nekem, mondjon le találmányáról. Tudni kell dulakodni, másokat félretolni, ügyét szükség esetén kegyetlenül védelmezni, a mi nem mestersége az érzékeny embereknek.

— Ha nem tudtam volna dulakodni, már fölfordultam volna. Ön munkásnak tart engem s igaza van; de tizenkilencz éves koromig gazdag fiú voltam. Mérnöki tanulmányaimat végeztem, mikor atyám meghalt. Ő életében mindenét megette s csak adósságokat hagyott hátra. Napról-napra kellett megkeresnem kenyeremet. Azt hittem, hogy ez könnyű lesz, hogy barátaim segítségemre lesznek. Oh! hogy is ne!... Majd éhen haltam, mikor mint fűtő alkalmazást kaptam.

— S lokomotívját etetve csinálta szép fölfedezését?

— Ön mondá.

— Lássuk hát...

És kinyújtá kezét a tárcza felé, mert kíváncsi lőn.

— Még egy perczet... Mindjárt hozzá látunk a dologhoz. Sőt erősen kell dolgoznunk. Legyen rajt, hogy ne zavarjanak bennünket. Még ma este elutazom.

— Az ördögbe! Ezt a kis játékszert már várják, a melyen az utolsó simításokat végzem.

— Nyilatkozzék. Nem halaszthatom el utazásomat.

— Elutazik akkor, mikor szabadságot akar szerezni?

— A szabadság érdekében. Nem vagyok oly naiv, mint ön gondolja. Tökéletesen tudom, hogy ha az ember valamely találmánnyal sikert akar elérni, azt elő kell segíteni.

— Meg a komoly mérnökök világához kell tartozni. A betolakodókat félre lökik. Majd meg fogja látni.

— Ez az én dolgom. De pénzre van szükségem, sok pénzre és nincsen. Ma este társakkal utazom el; öten leszünk. Ezek egyike Alaskában utazván, a hol vadászott, arany nyomokra talált. Megjegyezte a helyet. A fő, hogy az elsők közt legyünk. Két év múlva, megjövendölöm önnek, borzasztó hajsza lesz e rettenetes és fönséges tájak felé, a melyeket eddig csak a nyári kirándulók ismernek. Jól fölkészülve és fölszerelve utazunk; mindnyájan jó

vállalkozók vagyunk s nagyon egyetértünk. Megesküdtünk, hogy segíteni fogjuk egymást, hogy sikert aratunk s arannyal megrakodtan térünk vissza. Én csak találmányom érdekében akarom ezt az aranyat, hogy fölékítsem, hogy nyilvánosságra hozzam, hogy rendkívüli reklámot csapjak neki, a mely elhasson Washingtontól Pétervárig, Londontól Konstantinápolyig, bejárva Franczia- és Németországot. Igen.

Harlem, ösztönszerű bizalmatlansága daczára, egészen új érdeklődéssel nézte a fiatal embert. Bizonyos fönséget kölcsönzött neki az elragadtatás, a bátorság és az élet. Végre Harlem mondá:

— Ha nincsen pénze, hogyan fizet nekem? Sokba kerül az ily játékszerek elkészítése.

Raymond minden felelet helyett egy csomó bankjegyet tett az asztalra. Harlem gondosan megolvasta a bankjegyeket, melyek közül a legtöbb egy — öt dolláros volt.

— Ez nem elég.

— Ha visszatérek hat hó, legkésőbb egy év múlva, megkétszerezem, szükség esetén megháromszorozom ez összeget.

Róbert Harlem fölkelt, levette egy szegről kalapját és mondá:

— Haza viszem ezt a játékszert — egy kis kukoriczamorzsoló gép — nem föltalálójának, hanem

egyik barátomnak, a ki megvásárolta. A fölthaláló éhen halt. Mindig úgy van ez. Van még valami dolga? Egy óra múlva jöjjön vissza. Be fogom csukni a boltot s magunk leszünk egész nap.

— Minden dolgomat elvégeztem. Adja oda az ujságot. Megvárom önt.

Harlem, nem ugyan bizalmatlan és alattomos tekintet nélkül, de belenyugodott. Gondosan becsomagolva a befejezett mintát, gyorsan távozott. Csend lőn.

Az emeleten nem mozdult semmi.

John Raymond, egy politikai cikk olvasásába merülve, majdnem elfeledte, hogy hol van, mikor csoszogást s könnyű léptek alatt a falépcső csikorgását vélte hallani. Élénken fölemelte fejét s egy kis leányt pillantott meg, a ki csodálkozó nagy szemekkel nézte őt. Karjai közt megrongált babát tartott. Annyira félt ez a beteges külsejű és apró gyermek, hogy sem előbbre lépni, sem visszamenni nem mert.

Raymond nagyon szerette a gyermekeket és reá mosolygott. A félelem eltűnt a kék szemekből s a szín visszatért a sápadt arczba. A kicsi is elmosolyogta magát.

— Nem félsz tőlem, kicsikém?

— Én mindig félek — és fölfelé nézett. Láttuk a papát kimenni s mivel semmit sem hallottunk,

azt hittük, hogy ön is elment. Azért lejtöttem Betsy köpönyegét megkeresni. Fázik a Betsy. Itt hagytam a köpönyegét a kohó mögött.

— Miért sírtál előbb?

A gyermek ismét félénken nézett az idegenre.

— Azért sírtam, mert a babám elvesztette a szemeit. Az egyik karja már ugyis törött s az egyik lába beteg. De elveszteni a szemeit, ez rettenetes. Nem lát többé semmit... Azért sírtam s a papa megpirongatott.

— Igen, tudom. Keményen pirongat.

— Az még semmi. Meg is ver.

Most bizalmasan közelebb ment s a fiatal ember, a ki nagyon nyájas volt a kicsinyek és alázatosak iránt, habár, ha az életért való küzdelem úgy kívánta, néha durva volt a vele hasonlókkal, térdére vette őt és megvizsgálta a babát.

— Mit szólnál, ha visszaraknám Betsynek a szemeit?

— Meg tudná ezt tenni? Igazán?

— Megpróbálhatom. Először leszedem a fejé tetejét.

A gyermek, most az idegen mellett állva, nyugtalanul nézett reá.

— Nem fog neki fájni?

— Még soha sem okoztam szenvedést babának, sem gyermeknek. Most sem kezdem el.

Otthonosan nyult a szerszámok után s óvatosan leszedte a baba parókáját és parafa koponyáját.

— Gondoltam, hogy megtaláljuk a baba szemeit, ha megnézzük a szája belső oldalát.

— Lenyelhette volna azokat! — mondá a kis leány, most már egészen vidáman.

— A babák mértékletesek. Sohasem éhesek.

— Szerencsések — suttogá a kicsi.

John Raymond félbeszakította munkáját s részvétellel nézett a gyermekre, a mit ez megértett. Kissé elpirult és gyorsan hozzá tévé:

— Ah! most nem. Éppen nem vagyok éhes. Mert lázam van. Nem igen tudom, mit jelent ez: a mama mondta mrs. Norrisnak. Az az asszony, a kitől ezt a szép babát kaptam, oh! már nagyon régen. Van egy kis lánya, a ki nekem barátnőm. Néha ő is éhes. Máskor egész sonkák vannak neki otthon, meg sütemények s ilyenkor Miriamnak szép új ruhái is vannak. Sohasem volt más babám; tehát nagyon szeretem őt. Azért nem tudtam visszafojtani a sírást, mikor megláttam, hogy csak két üreg van ott, a hol két szemnek kellene lenni.

— Lám, helyén van a két szem.

És úgy is volt. Raymond visszatette a fej tetejét s az üvegszemek úgy néztek, mintha igazi szemek lettek volna, oly ragyogók voltak. A kicsike, ártatlan mozdulattal, a fiatal ember nyaka köré

fonta karjait s megcsókolta őt, de előbb gondosan a munkaasztalra tette a meggyógyított babát.

A gyermeknek e hizelgése rendkívül megindította a fiatal embert, a kinek nem volt családja.

— Lám, mily jó barátok vagyunk mi ketten. De még nem tudom a nevedet.

— Nevem Éva Harlem. S a magáé?

— John Raymond.

— John Raymond — ismétlé Éva. — Sohasem fogom elfeledni ezt a nevet. Csak rá kell nézni a babámra. Betsy önről fog nekem beszélni.

— Még akkor is, ha sokáig, ha egy egész évig távol leszek?

— Az semmit sem tesz. Lásza, a mama és én mindig ugyanazon dolgokra gondolunk.

— Mire?

Ismét nyugtalan, félénk tekintet jelent meg a kis leány tiszta szemeiben.

— Nem illik megmondani. De félünk... mindig félünk.

Megint léptek alatt csikorgott az ingatag lépcső.

— Oh! mama, mama! — kiáltott a kis leány — nézd, mit csinált John Raymond! Ez a neve.

— Bocsánat, uram. Félek, hogy a kicsi terhére van önnek.

— John Raymond fölkelt és üdvözlé a szegény

mrs. Harlemet, mintha valami előkelő hölgy lett volna.

Valamikor szépnek kellett lennie. Fonnyadt, sovány és elcsigázott arcza szabályos volt, finom vonásokkal, a leányáéhoz hasonló nagy szemekkel. Nyomorúságos öltözte fakó kartonruha volt, mely az évszakhoz képest nagyon könnyű, sovány testéhez képest igen bő volt.

— Éppen nem, asszonyom, biztosítom. Nagyon szeretem új kis barátnőm beszélgetését.

Mrs. Harlemnek, fojtó s egész testét megrázkód-tató köhögés lepvén meg őt, le kellett ülnie.

— Semmi, uram — és mosolygott a fiatal emberre, a ki segítségére akart lenni — lássa, már vége van. Hozzá vagyok szokva. Láttam férjemet kimenni, nem tudtam, hogy ön itt van.

— Dolgunk van, asszonyom s férje hazavitt egy, úgy látszik, sürgős mintát.

— Munkát hozott ön neki?

— Igen, de úgy látszik, nincs hijával. És körültekintett a műhelyben. Azt mondták nekem, hogy valóságos művész, a kit a föltalálók nagyra becsülnek.

— Igen, talán. A megrendelések azonban nem gyakoriak. Sok idő kell a minták gyártásához s nem igen fizetik meg azokat. Azután férjemnek pénzre van szüksége saját kutatásaihoz is. Ő is föltaláló,

csakhog y eddig nem aratott sikert. Nagyon szegények vagyunk...

Szaggatottan beszélt köhögése miatt s kissé gyermekes őszinteséggel, a mely leánya csevegésére emlékeztetett. A fiatal ember, a kit először látott, de a ki őt észrevehetőleg megsajnálta, nem tűnt föl neki idegennek.

A fiatal Raymond, a kit zavarba ejtett ez a bizalom, Éva haját simogatva, mondá:

— Ez egyetlen gyermeke, asszonyom?

— Nem. Van még egy fiam. Tizenöt éves. Korához képest nagyon erős és értelmes. Tanítói szeretnének előresegíteni, és előkészíteni valamelyik egyetemre. De ez lehetetlen lesz. Kenyeret kell keresnie. Már most is szeretné ezt tenni. Lássá, szégyenli magát, hogy rosszul van ruházva. Oly hamar megnőtt a fiam!...

Az anyai büszkeség átalakította őt, s a kis Éva boldogan mosolygott, bátyja dicséretét hallva.

De mrs. Harlem közlékenysége hirtelen megváltozott. Lépteket hallott.

— Gyorsan, gyorsan, Éva... Atyád jön.

Mint két bűnös menekültek s a kis leány zavarában leejtette babája köpenyét, a melyet a kohó mögül előkeresett.

Robert Harlem egy másik férfival jött.

— Barátom, Norris úr, találkozni akart önnel --

mondá Harlem fanyar arczczal. Meglátszott rajta, hogy szívesen elengedte volna «barátja, Norris úr» társaságát.

Ez vézna, kis ember volt, eleven, fürkésző és vidám szemekkel. Mozdulatai ruganyosak voltak, léptei alig hallhatók. Mintha örökösen lesen lett volna, mint a vadász. Nevetése röpke és majdnem halk, kézszorítása könnyű volt. Egészen ellentéte Róbert Harlemnak. Megrázta John Raymond kezét s mindjárt oly hangon beszélt vele, mint jó pajtással szokás.

— Harlem nem mondta el önnek, hogy én a föl-találók, különösen a fiatal föl-találók gondviselése vagyok? Tegyen próbát velem, majd meglátja, hogy úgy van.

John Raymond elnevette magát. Már nem volt az a gyengéd szívű legény, a ki Évát térdére vette s megsajnálta az anyát. Férfiakkal szemben férfiú volt, jól tudván magát védelmezni s szükség esetén támadni.

— Ön szeret bennünket... mint róka a csirkéket.

— Tévedés, kedves uram — kiáltott föl Norris a nélkül, hogy megharagudott volna — Az énekeseknek, ha szerepelni, ha érvényesülni akarnak, imprezárióra van szükségük. Én vagyok a mellőzhetetlen imprezárió. Eddig ez a mesterség nem sokat hozott a konyhára, de majd megjön ennek is az

ideje. Leggyakrabban rá leszek szedve. Pénzt vesztetek, a helyett, hogy nyernék. Türelem! Kilenczvenkilenczszor csalódik az ember: századszor, puff! és meg van a vagyon. Még mindig várom ezt a századszort.

— Az én találmányom nem eladó.

— Nem is akarom öntől megvenni. Ön fiatal. Fogalma sincs az ügyesség «konyhájáról», hogy így fejezzem ki magamat. Ön azt hiszi, hogy a mint meg lesz a szabadalma, nyert ügye van. Szó sincs róla! Ez még csak a születés, ha úgy tetszik, de a kicsike éhen hal bölcsőjében, ha nem szoptatják. És azután segíteni kell, hogy bejárja a világot, ugy-e?... És eloszlatni a szokásaiban megörögzött jó közönség közönyösségét? S megfizetni a hírlapi cikkeket, hogy az új eszmét megkedveltessük? Mindez az én dolgom lesz s jól fogom végezni, biztosíthatom önt. Azután osztózunk. Vegye tekintetbe, mennyit kockáztatok. Mert lehet, hogy az ön találmánya semmit sem ér. De mivel ön egyes embernek látszik, kész vagyok a kockáztatásra. Jó lesz?

— Éppoly kevésbé van szükségem imprezárióra, mint vevőre.

— Jól van, nagyon jól van — folytatá Norris félig elfojtott s kedélyes mosolyával. — Általában így beszélnek. Azután megbánják; alázatosan ko-

pogtatnak Norris papa ajtaján s Norris papa többé nem nyitja meg azt. Végre is, az ön dolga. Miben áll az ön találmánya?

— Ez az én titkom.

— A mint akarja, édesem.

E párbeszéd alatt Róbert Harlem türelmetlenül és izgatottan föl s alá járt. Egyszer csak megállt és fölvette a babaköpenyt. Durván összegyűrte és beledobta a kohó tűzébe.

— A mint erről látom, vendége volt — mondá kevély hangon.

— Igen, megismerkedtem az ön kis leányával, nagyon kedves. Megcsináltam a babáját s nagyon összebarátkoztunk.

— S látta az anyját is?

— Csak egy pillanatra. Lejött a kicsikéért.

Harlem türelmetlen mozdulatot tett s Norris felé fordulva, fogai közt mondá:

— Nőül vesszük őket, mikor húsz évesek; nagyon üdék, jól ápoltak, sőt előkelők, egy kissé kaczerák s ez elcsavarja a fejünket. Tizenöt vagy tizenhat év múlva ilyenek lesznek!...

— Ez egy kissé a férjtől függ — mondá nyugodtan a fiatal idegen, a ki higgadtan kiállta a kézműves dühös tekintetét.

Norris, ki nem szerette a jeleneteket, másra terelte a beszélgetést.

— A feleségem kissé beteges. Megkért, hogy vigyem el mrs. Harlemet és Évát, a ki Miriammal játszani fog.

Harlem azonnal lecsillapult.

— Helyes. Egyedül kell lennünk, Raymond úrnak és nekem.

S majdnem barátságos hangon szólította feleségét, azt mondván neki, hogy tegye föl kalapját és vigye el Évát. Egész délután Norriséknál fognak maradni.

Ez gyorsan megtörtént. Az anya és leánya, boldogok lévén mint két fogoly, a kik előtt megnyílik az ajtó, kissé megfélekedezni látszottak örökös félelmükről. John Raymond a küszöbíg kísérte őket. Éva, a kinek karján volt a szánandó baba, udvariasan hajtotta üde arcát új barátjának kezére.

— Sohasem feledem el önt, soha! — suttogá.

— Számítok rá, kis Évám!

Mikor egyedül voltak, Róbert Harlem, a ki szemével kísérte ezt a kis jelenetet, mondá:

— Ha leányom tíz évvel idősebb volna, nem volnék nyugodt.

John Raymond nem felelt s leült, a tárczája előtte. Harlem gondosan bezárta az ajtót, kissé leeresztette a függönyt, hogy kívülről ne lehessen belátni s vendégével szemben helyet foglalt. Most mind a ketten csak értelmes és elfoglalt munkások voltak.

— Adja elő ügyét.

— Ime. Ön, a ki sokat érintkezik mérnökökkel, tudni fogja, hogy hosszú évek óta keresnek új fékezőt a vasutak számára. 1848-ig egyedül a régi kerékkötő, olyan, mint a régi gyorskocsiké, szolgált úgy a hogy; később rosszul. Ekkor minden kocsi kettőt tettek, a melyet kézzel kellett igazgatni. Ez is elégtelennek bizonyult. Ön éppoly jól tudja, mint én, hogy megkísérelték a gőzt fölhasználni egy szivattyú mozgatására. A gőz vízzé vált. Ekkor sűrített levegővel tettek próbát, de megtartották a régi henger- és szivattyú-rendszert. A megállás nem volt elég gyors; baleset balesetet követett. Más valamit kellett találni. Én megtaláltam.

— Ön... egy suhancz... a mit a tudósok hiába kerestek? Ugyan menjen!

— Nem mindenki talál, a ki keres; az ősz haj kétségkívül jele a tapasztaltságnak, de nem mindig jele az ihletnek. Van ebben valami ösztön.

— Lángész, egész őszintén bevallva - - mondá Harlem tréfásan.

— Lángész, ha úgy tetszik. Míg befejezem magyarázatomat, vizsgálja meg rajzaimat, számításaimat.

Kinyitotta tárczáját s szép egymásutánban egy sorozat rajzot tett Harlem elé. A mint a fiatal ember folytatta magyarázatát, a nagyon értelmes kézműves mindig komolyabb lett.

Csodálatosan egyszerű volt: a lokomotivra erősített medencze, ellátva szivattyúval, a mely azt önmagától megtölti sűrített levegővel; az ezzel érintkezésben levő segéd-medenczék, melyek a fékezőt hozzák mozgásba; a híres háromosztályú szellentyű; az ezen szellentyűre ható szivattyú. Egyetlen ember elég a lokomotivon, hogy a sűrített levegőt szabályozza, működésbe hozza az egész gépezetet s az önműködő fékező segítségével a leggyorsabb vonatot majdnem rögtön megállítsa.

A magyarázat, melyet John Raymond világos eszével könnyűvé és átlátszóvá tett, sokáig tartott. Előadása közben egymás után megmutatta a rajzokat, megismételte számításait, kimondotta az eredményeket. Harlem elmerült, csendben, forrongó agygyal, csodálkozva hallgatta őt.

A mit annyi kiváló férfiú hiába keresett, ez a huszonkét éves ifjú játszva föltalálta. Kétségkívül alacsony, gépfűtő munkáját végezvén, lokomotivját tanulmányozván, azt, úgy szólván, kívülről megtanulván, előzetes mérnöki tanulmányai segítségével meglátta, kitalálta azt, a mi hiányzott s az igazi lángész egy ihletett pillanatában megtalálta az orvosságot. Míg ő, a félhomályban, titokban tartott munkái közben számműveletekkel töltött éjszakáival semmit sem talált, semmit, mindig csak zavart és tökéletlen eszmékhez, valóságos idétlen szülöttekhez jutott.

És itt nem csalódott, a találmány mindent összevetve, nemcsak csodálatosan egyszerű, könnyen alkalmazható volt, hanem oly gyakorlati, és a nappal-napra növekedő közlekedés biztonságára annyira kíváncsi is, hogy bizonyára nemcsak Amerika, hanem az egész világ el fogja azt fogadni. A sikerről egy pillanatig sem kételkedett. Szinte látta, hogy e fékező révén a pályák meghosszabbodnak, a vonatok megsaporodnak, a gyorsaság fokozódik, mert egyik legnagyobb veszedelmet hárítja el a teljes gőzzel haladó vonat majdnem rögtön megállításának lehetősége.

Gondolatai, még mikor az előadást hallgatta is, messze kalandoztak. Távoli földeken, Oroszország sivatagain, az afrikai pusztákon, e szavak csillogtak szemei előtt: Raymond-fékező...

S a mit e pillanatban szilaj erővel érezett, nem csodálkozás volt a művön, hanem gyűlölet az iránt, ki azt mintegy játszva kieszelte, megteremtette.

A csendes műhelyben, hova a külső zaj csak tompán hatott be, még visszhangzott a fiatal ember világos és tiszta hangja. Végül mondá:

— Ime. Megértette?

— Igen.

— Kész ön nekem pontos mintát csinálni, a mely fékezőm működését föltünteti?

— Ez hosszadalmas és nehéz lesz. A mit ön díjazásul följánl, nevetséges: hatvan dollár!

— De hisz ez, mint mondtam, csak egy részlet. Nézze, itt van egy elismervény, a melyet ön alá fog írni s a mely önnek minden jogát föntartja.

A fiatal ember gyorsan írt:

«Alulírott elismerem, hogy John Raymondtól, a sűrített levegővel működő fékező (itt következett a fékező rövid, de pontos leírása) föltalálójától az általam részére készítendő minta árának első részlete fejében hatvan dollárt fölvettem. John Raymond kötelezi magát, hogy visszatértekor, ha a mintával meg lesz elégedve, még kétannyit, azaz egyszázhusz dollárt fizet, a mi a minta árát egyszázyolczvan dollárra emeli».

— Tetszik? Itt kell aláírnia.

Az ifjú ismét vidám és gondtalan lőn. Míg rajzai voltak előtte, elfoglalt, komoly és egészen tárgyába merült volt.

Róbert Harlem csak észrevehető vonakodással nyult a toll után.

— Minek az írás? Hisz én megbizom az ön szavában.

— Édes uram, üzleti dologban én nagyon komoly vagyok: szeretem a rendet.

— Mondja, hogy bizalmatlan.

— A mint önnek tetszik. Írja alá.

És Róbert Harlem aláírta.

A fiatal ember egy tekintetet vetett arra, a mit írt, keltezte az elismervényt, gondosan összehajtotta és egy kis zsebtárczába tette.

— Tehát — mondá Róbert Harlem — hat hónap múlva?

— Hat hónap, legfőlebb egy év múlva: tovább semmi esetre.

— S nem hagyja itt a címét?

John elnevette magát.

— Nagyon határozatlan lenne az én címem! Az északi sark felé... A *Michigan central* vonalán voltam alkalmazva, ez az, a mit most önnek tájékozással mondhatok.

Róbert Harlem följegyezte ezt egy jegyzőkönyvbe.

A fiatal ember fejét meghajtvá, távozott. A két férfiú ösztönszerűleg kerülté még a mindennapi kézszorítást is.

-- Isten önnel — mondá Harlem.

-- A viszontlátásig — felelé Raymond.

II.

Hó, semmi egyéb, csak hó; óriási, szörnyű, fantasztikus halmok, melyek történelőtti, örökre megkövült, fehér, mozdulatlan és ijesztő szemfedővel takart állatokra emlékeztettek.

A meddig a szem a szürke félhomályban ellátott, fodrozott fehér tenger volt látható, melynek hullámai nem mozdultak. A távolban, a látóhatáron hegycsúcsok emelkedtek, majdnem érintve az élettelen, szürke égboltozatot; de nem lehetett tisztán megkülönböztetni azokat, elmosódtak, félig összeolvadtak a képzeleti hegyekkel, olyanokkal, a milyeneket néha álmunkban látunk.

S még a levegő is holtnak, megritkultnak, oly rettenetes hidegnek tűnt föl, hogy a tüdő csak nagy nehezen tudott lélekzeni. Az állatok már hónapok óta elmenekültek ez elhagyatott tájakról. Semmi — vagy majdnem semmi élő nem merészkedett ide. Egyetlen fatörzs sem emelkedett ki a márványkemény hóból. Az élettelen égen a világoosság csak bizonyos átlátszó sötétségnek tetszett.

Az évszak azonban már előrehaladott volt: a majdnem örökös éj lassankint hosszabbodó napoknak engedett helyet. A tavasz nem volt messze, habár kegyetlen volt az északi sarkhoz közel levő tájnak hidege.

A vastag hóval födött halmok között valami feketés, szokatlan tárgy zavarta meg az ijesztő fehérség egyhangúságát. Valami fatuskókból alkotott, alacsony kunyhó-féle volt, a melyet a hó félig betemetett s alig volt látható, de azért lakott volt. Köröskörül lábnymok látszottak; néhány szerszám

függött a külső falon; kutya-szánok álltak, félig hóval eltakarva. Az örökös feledés csendje nehezedett a kunyhóra, honnan semmi füst sem szállt föl.

Egy ember, inkább egy csontváz, melyben még maradt valami élet, mászott ki a kunyhóból, mintha csak valami vadállat jött volna ki barlangjából. Nagy nehezen fölegyenesedett és körültekintett.

Bár egészen fiatal volt, de öregnek, törődöttnek látszott; fénytelen szemei rosszul láttak; taglejtései olyanok voltak, mintha bolond vagy hülye lett volna.

Néhány hóval előbb John Raymond volt a neve; egy magasabb, önmagában bizó szellem erőteljes életét, vidámságát, reménységét, büszkeségét érzé lüktetni magában.

Az esztelen kaland, melyre szintén fiatal, önmagukban bizó társaival vállalkozott, nem rettentette őt semmitől vissza. Merészen haladt előre, vidáman daczolva a veszedelmekkel s férfias örömeivel annak, a ki új világok, elragadó tájak, megbecsülhetetlen kincsek fölfedezésére indult. S a nyereségeknél még jobban csábította őt a kaland maga.

A barát, a kinek elbeszélései őt föllelkesítették, Dick Burns, a ki az előző évben Alaskában vadászva, néhány darabka aranyat talált az ismeretlen tájak homokjában, egy pillanatig sem kételkedett, hogy Kalifornia kincsei háttérbe lesznek szorítva. A Pacifique ez oldalának tele kell lennie drága

érczekkel, gazdagsággal, mesés gazdagsággal, mely el fogja csavarni a jövőendő összes arany keresőinek fejét. Néhányan már mostak homokot e rettenetes tenger partján; de elbeszéléseik nem igen találtak viszhangra; alig hitték el azokat. Sőt ez a borzasztó, az északsarki telek és rövid nyarak miatt hamar elfeledett ország visszariasztotta a legbátrabakat is. Azt tudták, hogy mióta Oroszország 1867-ben megvásárolta, sőt még előbb is, volt ott néhány halásznak, vadásznak, bőrkereskedőnek kunyhója, sőt voltak indián vagy eszkimó faluk a tenger partján, de mindez nagyon homályos maradt, elmosódott, mint a sarki kutatók elbeszélései.

Arról volt tehát szó, hogy meg kell előzni a rettenetes tolongást, mely be fog következni, mihelyt az igazság kiderül, örüllté teszi a régi és az új világot. Azért sietni kellett.

Az öt barát, kölcsönös hűséget és föltétlen odaadást esküdven egymásnak, úgy tette meg a hosszú utat, mintha szünidőben utazó deákok lettek volna. Mindegyik összeszedte utolsó vagyonát, eladott, pénzzé tett mindent. Egyiknek sem volt családja, közeli rokona. Meleg ruhákkal, szerszámokkal, különösen élelmiszerekkel és számos kutya-szánnal ellátva indultak a vad és ismeretlen országba.

Az évszak még nem haladt nagyon előre a kirándulókra nézve, mert már több év óta gőzhajók

sétáltatták a lelkesedő utasokat a partok hosszában és jártak a folyókon. A mesésen magas hegyek, távolról, a nyár közepének végtelen napjai fényében nézve, nagyobbak voltak, mint a Montblanc a Jungfrau és a Maledetta. A sugárzó nap fényében, a mely csikorgóvá tette és rózsza- vagy violaszínűre festette a beláthatatlan havat, az ország úgy tünt föl, mint a melyet az Isten a legcsodásabb szépségűnek teremtett.

Utasaink találtak egy hajót, mely Saint-Michelbe vitte őket. Vadászoknak mondták magukat, a kiket a vidrák és jegesmedvék csaltak ide. Ezen nem csodálkozott senki.

Eltökélten haladtak előre, a hegyes vidék felé, a Yukon folyását követve. De mielőtt egészen beljebb hatoltak volna, megálltak a tenger, a fantasztikus és szeszélyes tenger partján, a mely majd elnyeli a földeket, majd visszavonul, fokokat és öblöket képezve. Néhány hét alatt a legelemibb eljárással mindegyik megtöltött egy zsákot a drága porral. Jobb hiányában ez nem megvetendő vagyon volt.

Honnan jött ez az aranypor? Burns azt állította, hogy az ásványokban gazdag hegyek a hógöргеgek súlya alatt, a rövid és meleg nyár folytán beálló hóolvadás alkalmával, lassankint szétmállottak, s hogy a rohanó patakok a kövekkel és szik-

lával együtt tova szállították az aranyport, a mely a part homokja közé keveredett vagy az utakon maradt a *tundra*-nak nevezett száraz mohával fődött iszapban.

Nem volt szabad tehát habozni : föl kellett keresni az aranyat forrásánál, s nem volt szabad beérni a gazdagon terített asztalról lehullott morzsákkal.

Az évszak még nagyon szép volt; a völgyek gyorséltű növényzete gyönyörködtette a szemet; a tenger és a nagyszerű folyó hallal szolgáltak; a hegység zsákmányával kínálkozott. Minden nemcsak fényes, de aránylag könnyű jövőt ígért. Sietni kellett. Siettek is.

Út nélkül, természetesen az iránytű vezetése mellett, meg aztán ösztönükben is bízva, haladtak előre, vidáman, gondtalanul, boldogan, hogy ily vad szépségű természet közepett élhetnek, nem gondolva a tél szigorával, mely rájuk leselkedett. Kellő időben visszafordulnak, egy halászfalut keresnek, a hol a keményebb hónapokat eltöltik.

Több izben fölütötték sátraikat valamely völgyben egy óriás hegy lábánál. Keresték az aranyat, melyet nem találtak. De ők makacsok voltak. A hegy bizonyára elrejtí titkát. Végre mégis ki fogják tőle csikarni! . . S az idő haladt.

Egy reggel a folyót, a mely mellett táboroztak, hirtelen befagyva találták.

A tenger mellé kellett menni. Csak ott találhattak tábort vagy falut. Közmegegyezéssel elhatározták, hogy nem hagyják abba a dolgot. Csak a telet kell keresztül húzni. A szép évszakban újra fogják kezdeni kutatásaikat, melyek bizonyosan sikerre vezetnek.

A sors ellen való eme küzdelemben a sors nyerte meg a csatát.

A hideg, a növekvő homály, mely elnyelte a nappalokat, gyorsabb volt nálok. A rettenetes sivatagban kellett a telet tölteni. Kunyhó építésére és tüzelésre szolgáló fatörzsek keresése végett visszafordultak; a még elég jó karban levő kutyák huzták a súlyos terhet. Nem akartak egészen visszatérni és elhagyni a jól megválasztott helyet egy nagy szikla tövében és barlang-félében. A buzgalommal tele munkások hamar megépítették a menedékhelyet, hova mind az öten bebujhattak s a tűz körül egymás mellett alhattak. Mindegyiknek volt szőrmeszákja, a melybe be lehetett bújni, mint valami hüvelybe, s a nyaknál összehuzni. Az élelmiszerek nagyon megapadtak. A tenger felé való örült futásukban, meg lévén győződve, hogy a valóságos tél beállta előtt oda érnek, elhanyagolták a vadászatot; most semmiféle állat sem kóborolt a megfagyott hegységben. Takarékoskodni kellett.

Majdnem minden be volt fejezve, mikor a tár-

sulat legidősebb tagja, egy régi bányász, értékes ember, leesett egy meredekről és eltűnt a hóban. Egy medve nyomait vélte látni, követte azokat — halálába futva.

Ez első szerencsétlenség megingatta a fiatal kalandorok bizalmát.

A végtelen tél kérlelhetetlenül rájuk köszöntött. A félhomály ritka óráit arra használták, hogy kint dolgoztak, hogy mennél többet mozogjanak. A szintén takarékosan tartott kutyák kegyetlen küzdelem közt szedték el egymástól a nekik vetett elégtelen adagokat. Néhány el is hullott.

De John Raymond belátta, hogy teljes erővel kell küzdeni a végtelen éjek tompa zsibbasztása ellen. Ajánlotta, hogy tanuljanak, beszélgessenek. Mindegyik elbeszélte, a mit látott, a mit tapasztalt. A tudatlanabbak a műveltebb igazgatása alá helyezték magukat. Könyveik nem voltak. Be kellett érni az emlékezettel.

Egy ideig jó volt ez a szórakozás.

Az élelmiszerek, a takarékoskodás daczára is, fogytak, egyre fogytak. Ekkor elhatározták, hogy leölik a kutyákat. Egyik a másik után tűnt el. Ez a táplálék undorító volt. Majd szokatlan belegség jelentkezett az emberek közt, a kik egy barlangba voltak szorítva, mely bűdös kezdett lenni. Az agy működése megállt. Egyikökon dühös örültség tört

ki. A többiek, kimerültek, erőtlének lévén, nem tudták őt megfékezni, mikor végre meghalt, ez megkönnyebülés volt társaira nézve; nagy nehezen sírt ástak neki a hóban és fagyban.

Most már csak hárman voltak. Hosszú hetek teltek el. Nem lévén már erejük beszélni, komoran várták ők is a halált. Nem lehetett messze. Megölték az utolsó kutyát, mely oly sovány, oly siralmas volt, hogy ez az eledel nevetségesnek látszott. Az egyik alvás közben szép csendesen elhunyt. Dick Burns és John Raymond irigyelték őt. Nem volt erejük sirt ásni. A hullát némi távolságra vitték a kunyhótól és letették a földre.

Egy éjjel Burns, a ki több ízben magán kívül volt, magához térve, így szólt társának:

— Súlyos teher nehezedik lelkemre, szegény barátom. Mind a négyötöket én csábítottalak el — és miért . . . miért? . . . Már magam sem tudom. Az arany? . . . E zsákokban, melyeket idáig czipeltünk, egy vagyon van, s mi e kincs mellett éhen halunk. . . . Esztelenek voltunk, esztelenek, különösen én! . . .

— Távolból nagyon szépnek látszott — sutlogá John.

A feje szinte üres volt, a gyomra még inkább. A múltból csak egyre emlékezett homályosan, ez emlék is mindennap homályosabb lön. Szellemének

minden erejét ez egyetlen gondolatra összpontosította: hogyan ne haljon meg éhen akkor, midőn az elfogyott élelmiszereket semmi sem pótolta; hogyan ne haljon meg a hidegtől, most, hogy a fa fogytán van! Mást keresni, szán nélkül, erre gondolni sem lehetett.

— Hallgass meg, John, még tudom, mit beszélek. Hagyj engem itt. Én már úgy sem sokáig viszem. Vedd a kevés élelmiszert és menj el. Én már a napokat sem tudom számlálni: belezavarodik az ember úgy-e? de a világosság tovább tart, a tavasz nincs messze. Az iránytű segélyével a tenger felé tartasz, számításom szerint nem lehet nagyon távol. Talán találsz valami vadat, sőt valami gyarmatosítót, a ki megkönyörül rajtad. Mindenesetre többet ér megfagyni útközben, mint itt elveszni. . . Igyekezzél magadnak megjegyezni ezt a helyet. Később visszajöhetsz zsákjainkért — mind azé, a ki életben marad — tudod, hogy így egyeztünk meg. . . . Menj, utazzál. Add a kezedet és mondd, hogy megbocsátasz.

— Nem hagylak el. Együtt halunk.

Leült a szerencsétlen mellé. De ez már ismét magán kívül volt. Abban az országban hitte magát, a hol a nap melegíti a kék tengert; s a szeretett nőhöz beszélt, a ki kétségkívül várta őt. . . .

Hirtelen megszűnt beszélni. Meghalt.

John, zsákjába bújva, egész éjjel hasztalan igyekezett aludni. A kegyetlen csend még jobban gyötörte, mint az emésztő éhség. Érezte a halál jelenlétét. Az a hulla, mely hideg volt, mint a jégoszlop, végre esztelen félelmet ébresztett föl benne. Érezte, hogy megőrül.

Ekkor egyetlen gondolata volt, menekülni, meghalni kint, a szürke, nehéz, irgalmatlan ég alatt. Inkább, mintsem itt maradni, ebben az átkozott, a halál lakta kunyhóban.

A mint maga körül meg tudta különböztetni a tárgyakat, kínosan föltápaszkodott. Burns, a kinek nem fogta le szempilláit, mintha ránézett volna fénytelen szemeivel. A félelem benyomása alatt, melyet a holttest e tekintete keltett benne, sietve távozott.

A borzasztó hónapok alatt az arany zsákok ugyanazon helyen maradtak, a kunyhó háttérében elrejtve. Ott hagyta azokat. A halál majd megőrzi. A következő ősszel az új hó el fogja takarni a kunyhót; hasonló fog lenni a hóval és fagygyal takart sziklatuskókhoz, hacsak valami ndián vadász erre nem jön, a mi nem volt valószínű. Ez a sivatag kevés zsákmányt ígért.

Végre a boldogtalan kimászott nyomorúságos menedékhelyéről, de majdnem azonnal kísértetbe jött visszamenni. Egyedül a haláltól való oktalan

félelem tartotta vissza. Tudta, hogy nem lenne többé ereje kimászni. . . .

S szegény beteg, zavart agya mindenütt a halált vélte látni, a komor égen, a kemény hóban, a nyomasztó csendben. Semmi szellő, az ereje fogytán levő szélnek még csak távoli moraja sem volt hallható. Az átkozott évszak kezdetén sokat kellett szenvedni valóságos orkánoktól, fékvesztett szelektől, melyek üvöltve rohantak végig a megfagyott havon, fölragadva néha egy-egy jég-, sőt szikladarabot s örökös eltemetéssel fenyegetve a kunyhót s a benne meghúzódó nyomorultakat. E halotti csendben John Raymond sajnálta a kegyetlen orkánt.

Eltávozott és elveszté szeme elől a kunyhót, mely sír gyanánt szolgált. Botorkálva haladt előre, mindig ugyanazon irányban; gyakran elesett; az önföntartás ösztöne, mely még megmaradt benne, kényszeríté a fölkelésre: mozdulatlan maradni ily hőmérsék mellett egyenlő volt a gyors halállal.

Ekkor fejébe vette, hogy a föld igazán holt, hogy a nap, nagyon megöregedvén, megszűnt melegíteni, világítani. A virágok, a gabna, a mezők és erdők kedves zöldje mind eltűntek; az állatok megszűntek élni; az emberek millió számra estek el és nem keltek föl többé. Egyedül ő él még — de nem sokáig — s mindig előre haladt növekvő rémülettel a rettenetes pusztaságtól. A csend mindig

nagyobb és nagyobb ólom-súlylyal nehezedett rá és gyötörte őt. Ha ereje volt volna, fölkiáltott, segítségül hívta volna inkább a pokolnak valamely ördögét, mint így egyedül, Istentől és emberektől elhagyatottnak érezni magát az üres ég komor boltozata alatt.

S mégis, mindennek daczára, előre haladt. Egy csontot rágva, igyekezett visszaszerezni erőit, küzdött a még oly rövid és leáldozni készülő nap gyorsaságával. Tudta, hogy a rettenetes sötétség teljes beálltával véget ér a sors ellen való küzdelem. Ő is a földre fog esni s ezzel mindennek vége. Most majdnem rettegettség nélkül gondolt erre, mint a ki, nappal fáradozván, nyoszolájára gondol, a hol legalább feledést fog találni.

Az est majdnem beállt, a küzdelem vége felé közelgett, mikor John Raymond, egyre az ólom-színű látóhatárt fürkészve, egy pillanatra megállt és homlokához vitte kezét. Ugy tetszett neki, mintha a szegény üres agy szétpattanni készülne, mintha az örülség most már véglegesen megszállta volna. Nagy erőfeszítéssel összeszedvén minden erejét, ismét fürkészett. Az egyre sötétebb ég szürkességével összekeveredve, valami könnyű mozgást vélt látni, mintha füst szállt volna föl egész egyenesen, mint valami fekete sisaktoll. Ekkor, igen nagy lévén az erőfeszítés, John Raymond zokogni kezdett,

zokogni könyek nélkül, a mely zokogás tetőtől talpig megrázkódtatta őt s féktelen futással futni kezdett. Nem vesztette el szem elől azt a könnyű füstöt, a mely mint a hajótörött által fölfedezett vitorla, vezette, bátorította, visszaadta erőit.

De az éj meglepte, beburkolta, kegyetlen karmai közé fogta. Még futott, de már irány nélkül. Végre érzé, hogy mindennek vége, hogy sohasem ér oda. Nagyot kiáltott és összeesett.

Éj lőn benne, mint éj lőn a kérlelhetetlen hősivagon.

III.

Mikor John fölnyitotta szemeit, észrevette, hogy már nincs hideg. Nem értett semmit, de érezte, hogy nagyon gyenge, hogy sirni szeretne, mintha ismét kis gyermek lett volna.

Egy vörös kályha vidáman morgott. Két férfi zsámolyon ülve, csendesén dolgozott egy nagy hálón. Más hálók a falakon függtek. Puskák és vadászkések is voltak láthatók. Butor alig volt: egy nagy asztal, durva székek és egy ágy, a melyen John feküdt. Megjegyezte e dolgokat, de csak homályosan, tunyán, mint a ki fél egészen fölébredni, jobb szeretvén az álmot a valóságnál.

A két férfi közül az ifjabbik, egy még csupasz arcú legény, fölkel, mondván:

— Nini, magához tér.

Atyja, a nélkül, hogy abbahagyta volna munkáját, fölnézett és mondá:

— Adj neki még néhány cseppet, ne sokat egyszerre.

A fiatal legény fogott egy ónkanalat, megtöltötte azt folyadékkal, mely a tűz mellett forrott s a fogak között a szájába akarta önteni, a mint már kétségkívül előbb is tette. De John fölnyitotta a száját, s a meleg italt érezve, mely a torkát egy kissé égette, mosolygott. Mérhetetlen öröm töltötte el szívét. Meg volt mentve. A múltból csak hallatlan örült rettegésre, kimondhatatlan szenvedésre, lidércznyomásra emlékezett, melyben egészen egyedül találta magát a holt természetben, melyet a nap nem akart bevilágítani. Hosszú haláltusájának, valamint előbbi életének részleteit elfeledte. Emlékező tehetsége elhomályosult. Az értelem nagynehezen megmenekült. Az örültség leskelődött reá s nem szívesen eresztette el zsákmányát.

Megerősödvé, mélyen elaludt s csak huszonnégy óra múlva ébredt föl. Az atya és fia bundáikba burkolózva, az erősen befütött kályha mellett feküdtek.

Ekkor John gyötrő éhséget érzett. Mivel ápolója csak egy-két falatot engedett neki egyszerre, sirt mint a kis gyermek.

Két hét múlva teljesen lábra állt és megismerkedett az apával és fiúval, a kiknek neve Obediah és Sam Jackson volt. A bibliai név hosszú volt, röviden csak «Obe»-nak mondták. Ezek az egyszerű emberek pártját fogták az ismeretlennek a nélkül, hogy múltját kérdezték volna, mikor észrevették, hogy a beteg emlékezőtehetségének megerősítése visszahozza a lázt.

A beálló éj csendjében hallották a boldogtalan kétségbeesett kiáltását. Lámpáikkal keresésére mentek, ájultan megtalálták, gondozták, megmentették. Ez nagyon egyszerű dolog volt. A mijök volt, megosztották az idegennel. Majd az idegen is segítségökre lesz, ha a tenger ismét kínálja halait s a vízben fürdő sziklák vidráikat és rozmáraikat.

Az élet e halászkunyhóban egész természetesen alakult. John először is ágyat készített magának, mikor szegyenkezve észrevette, hogy új barátaiét foglalta el.

Az öreg Jackson, ezt látva, így szólt fiának:

— Ügyes kezű. Hasznunkra lesz.

Nemsokára John, a kinek tevékenysége fölébredt, gondolkozott és a nagy készletben levő deszkából durva butorokat csinált, a melyeket nagyrabecsültek. Tevékenységével természetes vidámsága is visszatért.

Csak elszunnyadt és nem kihalt emlékezetében

mulattató történeteket talált, a melyek a két magányos férfinak nagy élvezetet szereztek.

Obe is elbeszélte, hogyan jutott ebbe a rettenetes országba. Egykor Kaliforniában volt gyarinos, eleinte aranykereső minden siker nélkül, azután ültetvényes. Egy veszekedés alkalmával megölt egy embert. Nem igen zavarták volna ily csekélységért, annál kevésbbé, mert jogos önvédelemből cselekedett, ha az áldozat nem lett volna, szerencsétlenségére, a helybeli bíró testvére. Obenak, azt tanácsolták, hogy tűnjék el. Nagyszámú családjából csak legkisebb fia maradt meg, a kit természetesen magával vitt. Északnak indult, minden állomásnál messzebb jutva, mert a balsors üldözni látszott őt. Megismerkedett néhány indiánnal, a kik magasztalták előtte az alaskai vizek gazdagságát. Mióta kunyhóját e rideg pusztában megépítette, nem zavarták őt. A lazacz bővében volt. Sam és ő több ládával besóstak. A vadászat jól fizetett. Összekötésbe lépett a nomád indiánokkal, a kik csónakikon Saint-Michel-be vitték a ládákat és a vadbőröket. Cserébe fia és ő biztonságban éltek. Nyugodtak voltak.

Ez elbeszélést hallva, a fiatal ember homályosan emlékezni kezdett az esztelen járásokra, az eredménytelen kutatásokra. Nem találván szavakat, végre mondá:

— És az arany . . . Sohasem találtak aranyat?
A volt aranykereső fejét rázta.

— Lássa, az arany vesztí el azoknak a szegény kalandoroknak három negyed részét. Hányat láttam már vidáman elmenni s útközben elveszni vagy félig holtan visszatérni! . . . Egynek sikerül, míg kilenczvenkilencznek reményei füstbe mennek. Ezekről sohasem beszélnek. Indiánjaim néha mondják nekem, hogy jól keresve találhatnék csillogó homokot a tenger partján vagy a Yukon mentén, de én nem hallgatok rájuk. Ha ezt az országot, ezt a roppant nagy országot, a mely, mint ön tudja, oly nagy, mint az önök Egyesült-Államai közül öt-hat összevéve, ha ezt az országot valaha elárasztanák az aranykeresők, kétségkívül vagyonna tennék szert, mert engedném őket a hegyeket bújni és konzerveket, ruhákat s kunyhóépítéshez fát adnék el nekik. Nagy mennyiségekben hozatnám, mert itt legnagyobb hiány van a fában és én egész erdőket tudok, a hova indiánjaimon kívül soha senkisé hatol el.

John fejét rázta.

— Igaza van, teljesen igaza van. De az arany csillog, az arany csábít, az arany örültté tesz . . .

Az öreg azonnal tudta, hányadán van.

— Ön aranykereső volt, meg mernék rá esküdni.
John, kellemetlenül érezvén magát, elfordult.

— Nem tudom. Elfeledtem. Talán igaza van önnek . . .

De a gyakorlati életet illetőleg John Raymond értelme ismét nagyon eleven lőn.

Végre a jég olvadni kezdett. A megfagyott és holt világ újjá született. A megelevenedett ég, a még hóval fedett kövek közül kibuvó fűszálak, a kevésbbé zord országba visszatérő vadréce-csapatok, a levegőben is érezhető tavasz, mind erősen hatottak John Raymondra, a ki szintén visszatért a halál kapujából, újra született az életnek.

John Raymond erősen ragaszkodott a derék emberekhez, életök az ő élete lett, foglalkozásaik az ő foglalkozásai. Sam érdekelte őt. Vállalkozott, hogy kiműveli ezt a nagyon élénk szellemet. Kedvező nyár után, mely alatt minden erejét s minden erélyét visszanyerte, könyveket hozatott. A kegyetlen hosszú tél majdnem boldog volt. Habár értelme bizonyos dolgok iránt még nem volt fogékony, mint némely agybetegségekben ez előfordul, másrészt kora ifjúságának emlékei szokatlan erővel támadtak föl. Láta magát mint iskolásfiút; eszébe jutottak a görög és latin szavak; de különösen ismerőseknek tűntek föl neki a számtani műkifejezések. Egy csomó vásárolt ócska könyv között egy Corneille-t talált. Folyékonyan olvasta.

Ekkor eszébe jutott, hogy boldog gyermekko-

rában volt egy francia nevelőnője s a francia nyelvet egyformán beszélte az angollal.

Azután hirtelen hézagok támadtak emlékezetében. Bizonyos ösztönszerű félelem visszavonulásra kényszeríté őt, mikor félve kérdezni merte emlékeit. Sokat szenvedett -- ezt tudta — lidércznyomás rabja volt; de talán ismét visszanyeri emlékezőtehetségét, ha mindent szabatosan igyekszik tudni.

Sam, a ki valóságos tiszteletteljes félelemmel viseltetett iránta, a ki benne magasabb szellemet látott, szenvedélyes érdeklődéssel leste az emlékezőtehetség ez ébredéseit. Atyja azt mondá neki:

— Vigyázz. Bolond volt, vagy legalább félig bolond s agya még nem gyógyult meg. Talán évek kellenek, míg a visszaesés minden veszedelme elmúlik. A mi pusztánk leginkább neki való. Többet ér bármely menedékhelynél. Ha visszatérne a civilizált országokba, ha visszatérne régi foglalkozásaihoz, nem felelnék semmiről. Bizonyára elhagyta övéit, hogy aranyat keressen, az arany végzetes, megőrjít. Tehát nem kell kívánni, hogy mindenre emlékezzék.

Sam elragadtatással hallgatta nagy barátját, mikor első ifjúságáról kezdett beszélni.

— Hogy mit látok, Sam?... Mindjárt megmondom: egy nagy fehér házat, tágas pitvarral, nagy kertben, egészen a víz szélén. Tudja, Boston-

nak északi oldala csodálatosan szép, csipkézett, rendetlenül szétszórt nagy sziklával diszített, de különösen szépek a zöld, a vízben fürdő fák, a csodálatra méltó kertek, a melyekben a virágok szivebben nyílnak, mint másutt. Akkor gazdagoknak kellett lennünk. A ház egész nyáron nem ürült ki, s anyám, az én fiatal, szép, nagyon szép anyám mindig úgy tűnt föl nekem, mint valami hercegnő a tündérmesékből. Forrón szerettem őt s emlékszem, hogy e szeretettel sok csodálat párosult. Nagyon büszke voltam arra, hogy ily szép anyám van, a ki ujjain oly gyűrűket hordott, melyek elkápráztatták szememet...

— És az atya?

— Ő ritkán volt velünk s nem szeretett engem. Furcsának látszik, hogy egy apa nem szerette gyermekét, egyetlen gyermekét. De úgy volt. Tíz éves voltam, mikor anyám meghalt. Nem emlékszem másra, mint nagy kétségbeesésre, kegyetlen elhagyatottságra; azután a szép házat eladták s engem nevelőintézetbe adtak. Szerencsére, szerettem tanulni. Majdnem férfiú voltam, mikor atyám is meghalt. Őrült számításokkal tönkretette magát. Addig több költőpénzem volt, mint társaimnak. Egyszerre szegény lettem, de oly szegény, hogy éhséget szenvedtem. Most is eszembe jut, igen, gyakran éheztem.

--- Mit csinált?

John Raymond habozva nézett fiatal barátjára, szemöldjei összehúzódtak; nagyon sápadt lőn. Lassan mondá:

— Nem igen tudom. Töröm rajt a fejemet. De nem jut eszembe, csak félig emlékezem... s ez rosszat tesz nekem. Dolgoztam... igen, bizonyára dolgoznom kellett... Menjünk, járjunk egyet a jégén, Sam. Fáj a fejem.

Sam gyorsan másra vitte át a beszélgetést, beszélni kezdett a feladatokról, melyek a jövő évszakban várnak reájok. Itt Raymond jól érezte magát, biztos volt önmagában, sőt vidám. Eszméi voltak. Nagyobbítani akarta Jackson üzletét.

Kicsinyenkint más kunyhók épültek az övök körül. Néhány év múlva egész kis falu volt. Obe Jackson a főnök volt ebben, a kire nagyon hallgattak, a kit nagyon tiszteltek. Bizonytalan hírek érkeztek ide is. Hogy ráakadtak az aranyra, nemcsak a partok homokjában, hanem bent a hegyek közt, a Yukon mentén is. Vándorcsoportok jelentek meg itt vagy ott; némelyek sikert arattak, mások, még pedig számosabban, elcsüggedve távoztak vagy útközben elvesztek. De kétségtelen volt: az aranykeresők nagy tolongása készülöben volt.

Az öreg Jackson titokban szemmel tartotta John Raymondot. A fiatal ember nyugalannak látszott

órákig csendes s nem volt oly eleven és vidám, mint azelőtt. Az arany örültsége leskelődött reá. Áldozata lesz-e?

Valóban, a mult ébredezni kezdett benne. Az átkozott országba való kirándulás részletei egymás után eszébe jutottak. Ismét látta Dick Burnst, látta többi társát is. Már régóta, egészen el lévén foglalva a mindennapi gondokkal, a jég között vagy az ismét fölszabadult vizeken csónakon töltött kalandos életének fáradalmaival és veszedelmeivel, csak a jelenre, a minden évben jelentékenyebb haszonra gondolt, a melyet barátai és ő elértek. A szomszédok beszélgetései, néhány hirlap olvasása napról-napra jobban fölébresztették az elszunnyadt eszméket és az emlékeket.

Ekkor eszébe jutottak az aranyporral telt zsákok, melyeket a kunyhó rejtekében a halál őrizetére bízott...

Kedvencz terveire nézve ez az arany becses volna. Szólt róla barátainak.

Nem, ő nem akart a kalandorokkal a csábító és csalékony ércz keresésére indulni; még mindig majdnem babonás félelmet érzett az aranynyal szemben. De, Obe eszméit följújtva, hasznót akart húzni mások örültségéből. Azt indítványozta, hogy — a mi nem lesz nehéz — mindenöket, a mijök van, fektessék különféle árúczikkekbe, létesítsenek egy

raktárt, a hol a konzervektől kezdve egész az épületfáig — minden, de különösen fa, kapható. A mint a tavasz megérkezik, be kell szerezni mindent. Csakhogy az első alapvetés nehéz lesz. Jóakarátú embereket kell fölfogadni, a kik a távoli erdőben fát vágnak s erős csónakokon azt a partra szállítják. Sam azt javasolta, hogy raktáraikat jobban délre, a Yukon mellett állítsák föl, de az atyja erről hallani sem akart. Tanyájuk ismeretes kezdett lenni a gyarmatosok előtt, a hely annál jobb volt, mert már a közelben találtak aranyat s az egész táj bizonyára el lesz árasztva.

— Le kellene rombolni kunyhónkat és ötször nagyobbat építeni, ha komolyan akarunk raktárt berendezni. Mindez nagyon sokba kerül. Élünk, nincs szükségünk senkire, miért szerezzünk magunknak annyi bajt!

Obe öregedni kezdett s félve gondolt a fölforgatásra, melyről a két fiatal ember ábrándozott.

Ekkor bizonyos habozással, szinte szokatlan aggodalommal John beszélt az elrejtett aranyról, leírta a helyet, nagyon határozott részleteket mondott a rettenetes térről, a mely majdnem életébe került s a mely oly hosszú időre eltompította az esztét!

— Nem az esztét, barátom — mondá Sam, barátágosan vállára téve kezét. A férfinak, a ki engem

oktatott, a férfinak, a ki annyit tett, hogy nyomorúságunkat jólét váltsa föl, a ki kezdetleges származásunk tökéletesítésén annyit fáradozott, a ki oly tisztán, oly világosan lát egy ragyogó jövőt, ennek a férfinak megvan az egész esze.

— Csak részleges esze, teljesen tisztában vagyok ezzel, felelte John. Nagyon sűrű felhő nehezedik emlékezőtehetségemre; csak most kezd oszladozni, pedig már hány éve vagyok tagja az ön családjának?... Elfeledtem, nem tudom már. Azt hiszem, hogy akkor egészen fiatal voltam s most meglett férfinak érzem magamat. Már harmincz évesnek kell lennem, talán többnek is... mit gondol.

Obe fejét rázta. John szemeiben is határozatlan, nyugtalan félelem kifejezése jelent meg, melyet az öreg oly jól ismert. Ekkor beszélni kezdett az arany zsákokról. Obe nem hitte el a dolgot. Azt vélte, hogy ez egy félőrült képzelődése, de félőrülté, a kivel nem szabad ellenkezni. S megegyeztek, hogy a két ifjú elmegy a kincset fölkeresni.

El is mentek, mihelyt a napok hosszabbak lettek. John emlékei határozottak voltak. Iránytűje segítségével biztosan megtalálni vélte a rengeteg sziklát, melynek tövében a nyomorúságos kunyhó volt.

Sokáig kerestek, föl kutatva a zord pusztát, a hol a vastag hó helyenkint olvadni kezdett. Az évek meglassították munkájokat; a számos ősz hava

összegyülemlett; a kunyhó csak alakatlan tömeg lehetett a kemény kéreg alatt, mint akár egy szikla — hogyan ismerik meg az egészen hasonló halmok között? A nyár nem olvasztotta föl egészen a havat és a jeget e hegyes vidéken... Tehát?

Elcsüggedve, a fáradtságtól megtörtén érkezett haza a két barát a nélkül, hogy valamit talált volna. Az öreg Jackson vállat vont. El volt ez eredményre készülve. Végére is a helyzet nem volt rosszabb, mint előbb. Mivel a fiatalság ragaszkodott a kereskedés berendezéséhez, ezt azért elő lehetett készíteni. Hisz nem voltak egy-két fillér nélkül. Bizonyára így tovább fog tartani, mint ha az aranypor segítségökre jött volna, de önmagában Obe még mindig nagyon kétségeskedett e por felől, a melyet verébre vadászni való pornak mondott.

Az első teendő volt színeket csinálni, a kunyhót kibővíteni vagy lerombolni. E munkákból, természetesen, mindenki kivette a maga részét. John komoly javításokat ajánlott a kezdetleges épületen. Ő lett a kis társaság valódi feje.

Őn bizonyosan építészeti tanulmányokat végzett — mondá neki Sam.

— Nem, mérnök vagyok. Ez segít.

Nagyon nyugodtan mondta e szavakat. Hosszú évek alatt első ízben tett célzást foglalkozására. Sam reá nézett. Nagyon szeretett volna tőle többet

is kérdezni. De John nyugodtan folytatta számításait és a tervrajzot.

Nem rombolták le az egész kunyhót, de le kellett bontani egy válaszfalat, a melyben egy kis rejtek volt, a hova a vadászok pénzüket és más becses tárgyaikat rejtették. Mikor John ezt bontotta, egy régi tárcza esett a földre. Fölvette és félénk kíváncsisággal vizsgálta. Obe így szólt hozzá:

— Mikor önt lefektettük azután, hogy félíg megfagyva megtaláltuk, ez a tárcza kiesett az önzsebéből. Elrejtettem, azután teljesen megfeledkeztem róla. Most egyszerre eszembe jut.

John az asztalhoz ült, kinyitotta a tárczát, kivette belőle a papirokat. Köztük talált egyet, a mely először zavarba hozta, azután nagyon érdekelte. Ujjaival göndör hajában turkálva, mereven nézte, sokáig mozdulatlan maradt. A másik kettő, nem mervén őt zavarni, úgy tett, mintha folytatná munkáját.

A papir egy elismervény volt, melyet John sajátkezűleg írt, de alája egy név volt írva, mely első pillanatra teljesen idegennek tűnt föl előtte.

Nagyon lassan, mint valami savba mártott negatív-képen, bizonyos körvonalak rajzolódtak le homályos és merev szemei előtt: egy szegény műhely, pirosuló kohóval és munkaasztallal, melynél durva alakú, de finom és ügyes kezű férfi ült.

E férfi közt és közöttte rajzok voltak s e rajzokat ő világosan, egyszerűen magyarázta; saját szavainak hangja ütötte meg fülét a műhely csendjében; tudta, hogy az asszony és az aranyhajú kis leány nincsenek az emeleten; minden zaj megszűnt odafönt. Egészen egyedül voltak, az az ember és ő, az az ember, a kinek Harlem volt a neve s a ki oly gyorsan és oly jól megértette az adott magyarázatokat.

Hosszú idő múlva John fölemelte a fejét s mintha a legegyszerűbb dologról lett volna szó, nyugodtan mondá barátainak:

— Én föltaláló vagyok. Azért jöttem aranyat keresni, hogy módom legyen találmányomat érvényesíteni. Mihelyt tehetem, visszatérek a civilizált világba s ott nevet szerzek magamnak. De előbb pénzt kell szereznem, mert nem találtam meg az elrejtett kincset. Önök, barátaim, segítségemre lesznek. Derekasán fogunk dolgozni, úgy-e?

IV.

A Nürnbergből Bayreuthba menő esteli vonat tömve volt. A kemény sipkás alkalmazottak szakasról-szakaszra jártak, elhelyezni igyekezvén az elkésett看ket, különös szimattal kitalálván, mely ülőhelyek lettek jogtalanul táskákkal és esernyőkkel elfoglalva.

A vonat már majdnem elindult, mikor egy fiatal ember, fején szürke kalappal, szintén szürke öltözetben, kezében bőrtáskával, rohanva jött. Egyetlen hely sem látszott üresnek s a fiatal ember az állomásfőnökhöz fordult s kissé furcsa német beszédét heves, nagyon is francziás mozdulatokkal kísérte. A flegmatikus és katonás állomásfőnök, ki személyesen vette szemügyre a szokatlan tolongást, egy tekintetet vetett az egyik szakaszba, félretolta egy fönséges magatartású hölgy csomagjait s intett a fiatal embernek, hogy foglaljon helyet. Ez, megemelve kalapját, elfoglalta egy vadonatúj utazótáska és egy aranyfogantyús esernyő helyét.

— *What a bore!*... mormolta az esernyő és a táska tulajdonosa, két vele szemközt levő fiatal leányhoz fordulva. Ezek kissé gúnyosan mosolyogtak s néhány szavat súgtak egymás fülébe.

A fiatal ember ajkába harapott és németjénél kevésbbé hibás angol nyelven mondá:

— Bocsánat, hölgyeim, de teljesen értem az önök nyelvét. Azért, ha titkokat akarnak egymásnak mondani, figyelmeztetve vannak.

A fönséges természetű hölgy elpirult, de méltósággal mondá:

— Ha titkokat akarnánk egymással közölni, uram, nem választanánk vasuti kocsit valloinásainkhoz.

A szürke kalapos fiatalember könnyedén fejet hajtott, kibontott egy hirlapot s olvasni próbált a lámpa rezgő fényénél.

Az ujság mögül a vele szemközt ülő fiatal leányokat tanulmányozta.

Két nővér, kétségkívül, a kövér hölgy leányai. Azonban legkevesbbé sem hasonlítottak egymáshoz. Az idősebbik, vagyis inkább a nagyobbik, mert nehéz lett volna kitalálni, hogy melyik idősebb, azonnal meglepte. Nagyon barna, csodálatos fekete szemekkel, nehéz hajjal, melyet magasra rakott nagy kontyban viselt, sárgás, de kiválóan tiszta arczbőrrel, nagyon karcsú, de semmikép sem sovány termettel, valóban nagyon szép volt. — Bizonyos kedves félszegség a mozdulatokban, bizonyos szükségszerű nevetés és csacsogás arról tanuskodtak, hogy nagyon fiatal, a világot még nem igen szokta meg: kétségkívül most szabadult ki a nevelőintézetből.

Közép, majdnem kicsiny termetű társa nagyon szőke volt. Első pillanatra inkább jelentéktelennek látszott, a kit nővérének ragyogó szépsége háttérbe szorított. Vékony, nagyon finom vonásai, tiszta metszésű szája, kissé sötétkék nagy szemei, finom és göndör haja légies, majdnem anyagtalan látzatot kölcsönöztek neki. Inkább hallgatott, mint beszélt, inkább mosolygott, mint nevetett s ha

ábrándozáshoz fogott, kék szemei határozatlan mélabúval teltek meg.

A szürkekalapos ember, nem minden meglegedés nélkül befejezván tanulmányozását, kissé félrefordulva és alvást szinelve, félig zárt pillái alól az anyát vizsgálta.

Körülbelül ötven éves asszony volt, a ki valaha nagyon szép lehetett. Ebből azt a következtetést vonta le, hogy a tökéletes társadalomból az anyákat ki kellene zárni, valamely kolostorban elhelyezni, a hol minden kényelmök megvolna --- nem volt kegyetlen --- de a hol nem vetekednének leányaikkal, a kik hozzájuk hasonlítanak s fájdalom! még jobban hasonlítani fognak.

A fiatal leányok egyszerűen voltak öltözve: szürkés selyemzubbony és sötét szoknya, matrőzkalap és nyitott kabát fődte tagjaikat. Az anya ellenben gyöngygyel gazdagon diszített fekete selyemruhát viselt; erősen be volt fűzve, a mi pompás termetet kölcsönzött neki, de a mi a divatos vendéglők irodájában működő hölgyeket jutatta az ember eszébe. Fésülése kifogástalan és szép kalapja az egyensúly csodája volt.

De, habár némi nevetséges gyöngeségeket árult el ez a nagyon szépen öltözött asszony, a ki az úton is ékszereket viselt, azért nem látszott ostobának. Szemei ragyogtak, mikor mosolygott —

és szívesen mosolygott - s kövér arczában, ha nyugodt volt, nagy jóság mutatkozott. A fiatal megfigyelő megbocsátotta neki nem igen hizelgő fölkiáltását. Eleget utazott, tehát tudhatta, hogy az utasok, bármely nemzethez tartozzanak is, ösztönszerűleg igyekeznek két helyet elfoglalni egy helyett és savanyú arcot vágnak arra, a ki szakaszkba betolakodik. De ha a megmásíthatatlanba már belenyugodtak, szeretetreméltók és jó gyermekek lesznek.

A megérkezéskor a fiatal embernek alkalma nyílt némi szivességeket tenni a három idegennek, leadta táskáikat és apró csomagjaikat. De majdnem azonnal egy gondozott pofaszakállú, kifogástalanul öltözött futár rohant oda, összeszedett minden podgyászt és pártfogásába vette «utasait». A fiatal ember megemelte szürke kalapját, jutalmul kapott udvariasságáért három mosolyt, melyek közül kettőt nagyon bájosnak talált, fölfogta bőrtáskáját s a tömeg közé vegyült.

— Nem is egészen rossz ez a türelmetlen úr --- mondá a nagyobbik leány. — Úgy tett, mintha az ujságot olvasta volna, pedig az egész idő alatt minket nézett.

— Talán nem igen értette, a mit olvasott — mondá a másik — mert bizonyos, hogy furesán beszél németül. Angolul jobban tud.

— Erre, hölgyeim, erre, s a díszes futár beültette a három hölgyet egy nyitott kocsiba, melybe egészen jobbfelül csak egy ló volt befogva. Bayreuthban a lovak mind várni látszanak baloldali társukat, melyet azonban sohasem kapnak meg.

— Mily mulatságos! De mily mulatságos, úgy-e, Éva! Itt vagyunk ebben a bolondos kis álmos városban, mely Wagner trombitáinak harsogására fölébred...

— Nekem kevésbé civilizáltnak tűnik föl — mondá az anya, az elégtelenül megvilágított s apró kövekkel kirakott utcát nézve, a mely apró kövek nem igen lehettek kellemesek a lábnak. — Nagyon örülök, hogy itt van Ágost. Futár nélkül nem tudom, hogyan lehetne utazni Európában.

A fiatal szőke mosolygott és ránézett a kövér hölgyre, a ki annyira szerette a kényelmet. Eszébe jutott az az idő, a mikor még egyikök sem ismerte a kényelmet, még kevésbé a fényűzést.

Az utasok neve mrs., miss Norris és miss Eva Harlem volt. A szürkekalapos úr csalódott: a fiatal leányokat, kik nővérekként szerették egymást, semminemű rokoni kötelék nem fűzte össze. Éva *aunty*-nak nevezte mrs. Norrist, de ez csak olyan fogadott néne volt. Nem mentek szállóba, hanem, mint a legtöbb Wagner-rajongónak, «szállás-jegy»-ök volt.

Csendes utcákon át, alacsony házak között végre egy nagy épülethez jutottak. A messze múltban ez a palota a bayreuthi örgrófok lakása volt. Itt élt nagy Frigyes nővére szegényesen, de egy apró és unalmas udvar illemszabályai között. Nem voltak öltözékei, hogy viszontláthatta volna az atyai udvart, a hol fivére társaságában annyit szenvedett, de azért mégis adnia kellett a fejedelmi sarjadékok. Nagy vörös lámpa világította meg egy kissé a sötét falakat. Érmek díszítették a homlokzatot s minden éremből egy férfi- vagy női fej nyult ki, kíváncsian nézve a három amerikai nőre, a ki leszállt a kapu előtt, mely már igen nagy személyiségeket látott betérni. A főnségét veszített palotában most egyszerű lakások voltak s ezek egyikében szállt meg mrs. Norris. Széles, kopott falépcső vezetett a lakosztályba. Egy öreg, lámpával kezében, úgy fogadta bérlelőit, mintha hívott vendégek lettek volna s kis beszédben mondott nekik «Isten hozott»-at. A lakosztály egy szalonból s két szobából állott; az egész nagyon tiszta. Az ékes Ágost egy másik épületben lakott.

A tulajdonos, szolgálatainak följánlása után visszavonult, s a három nő mulatva és nevetve járt egyik szobából a másikba. Sok csinált virág volt. Volt vázákban, a sarkokban, körülfonva a tükröket, hirtelen lehullva az ajtók felső részéről, körül-

véve a kereteket. Számtalan elsárgult fényképeken nők voltak láthatók krinolinban vagy csodálatos kalapokkal, melyek harmincz-negyven év előtt voltak divatosak és férfiak divatjokat mult lovagló ruhákban. Meglepően csunya apróságok, valamely vásáron összevett ostobaságok diszíték a kandallókat és a polczokat. Az öreg és családja kétségkívül nagy értéket tulajdonítottak az emlékeknek. Egy nagy porcellánkályha mellett majdnem természetes nagyságú, papiranyagból készült kutya volt, mely ez ódonságoknak mintegy mulatságos öre vala.

— Milyen furcsa! — kiáltott föl Miriam Norris. Milyen lehet e derék embereknek, hogy divatos nyelven beszéljek, «lélekállapota», a kik áhitatos tisztelettel porolják a hat filléres edényeket s a kik az ősök fényképeit papírvirágokkal veszik körül?

— Én ezt nagyon megghatónak találom — mondá Éva. Magamnak sincs más emlékem, mint néhány elsárgult fénykép.

— Te, te nagyon érzelgős vagy.

— Nagyon rokokó, tudom. Ez a régi város is, ez az ódon palota, a hol azok a levelek keltek, melyeket úgy szerettem olvasni a helyett, hogy a vizsgálatokra készültem volna — mindez végtelesen tetszik nekem. Azt hiszem, hogy itt boldog lennék, nem is szólva a tetralogiáról.

Mrs. Norris borzalommal vizsgálta az ágyakat, melyekben alul-fölül nagy dunnák voltak.

— Úgy látszik, hogy rossz koszt van Bayreuthban. Mi lesz velem ebben a zúgban, velem, a ki nagyon lármásnak tartom a ti Wagnereteket, a ki szeretem a kényelmet és a liftes szállókat? Végtére is... Napjainkban a szülők mindig engedelmeskednek a gyermekeknek. Hanem, feküdjünk le.

Másnap azonban mrs. Norris is meghódolt. Nem lehet ellentállni a mester hatalmas akaratának, a ki még halála után is mester marad. Róla beszél minden, kezdve a szép villától pázsitjaival és nagy fáival, a hol pihenni szeretett, egész addig a vörös épületig a mezőségen, a mely rengeteg nagy s minden kellem és szépség nélkül való, de olyan, a milyennek ő akarta: az ő lángelméjének templomáig, melyben az igéző zene vihara tombol, lenyűgöz, meghajtja a főket és megdobogtatja a szíveket. Még a makacsok is legyőzötten elhallgatnak. Abban a mérhetetlen, az első sortól az utolsóig hódoló hallgatósággal telt félkörben, a mely hallgatóság a majdnem teljes homályban nem mer még halkan sem köhögni, félvén, hogy megzavarja az áhitatos csendet, a mély és némelyeknél valódi, utánzóiknál tettetett csodálkozás egyre fokozódik, mély áhitatot kelt azokban a világias emberekben, a kik Londonban vagy Párisban semmi

feszélyt nem éreznének, egymással csevegnének. Alig hogy a vezérmotivumot jelző trombitaharsozás megszólal, minden suttogás megszűnik. Semmi csikorgás nem zavarja ezt a nyugalmat. A láthatatlan zenekar akkordjai mintha valami titokzatos és távoli világból jönnének.

A *Rajna kincse*-nek első fölvonása, a víz zúgásával, a Rajna tündéreinek énekével, a hullámok gyönyörű játékaival véget ért, mikor Éva, a zenétől elragadtatva és lelkesedésén kívül mindenről megfeledkezve, suttogá:

— Mily szép! milyen szép!...

— Nemde, kisasszony?

A fiatal leány meglepetve fordult meg. Észrevette, hogy jobb szomszédja, kit nem látott bejönni, a szürkekalapos utas. Ez tiszteletteljesen meghajtá magát.

— Bocsánat, kisasszony. Vétettem, de azt hiszem, hogy Wagner zenéje, melyet ön és én egyaránt csodálunk, föloldoz engem. Kérem, tegyen úgy, mint a zene.

— Nincs szüksége mentegetőzésre, uram.

Csakhoggy elfordult és szomszédnőjével beszélt. A fölvonás után kimentek. Még nappal volt s el-sétáltak a szomszéd kis erdőig. Visszatérve, a fiatal ember észrevette, hogy a szőke amerikai nő helyet cserélt a nagy hölgygyel. Ebből azt gyanította,

hogy haragszik. Az idegen által mondott néhány szó francia volt, tiszta francia kiejtéssel, sőt minden idegenszerűség nélkül. Kik voltak ezek a nők? Kíváncsi volt rá.

— Nos, *aunty* — mondá Éva, mikor a papirkutya őrizete alatt voltak — nem tértél meg félig?

— Negyedrészyire is alig. Igen, az elején vannak tűrhető dolgok, azok a nők, a kik a vízben úsznak, a nélkül, hogy nedvesek lennének s a kik éppen azt teszik, a mit nem kellene, a kik el engedik lopni kincsüket, mindez tündérajáték s nem rossz. De azok a szörnyetegek, a kik isteneknek adják ki magukat s a kik mindig jobban ordítanak. Ah! nem! szeretem a zenét, a mely a fülbe mászik, a szerelemről beszélő bájos románczot, mint a *Trovatore*-ban vagy a *Mártá*-ban, de ezt a süketítő zajt s ezeket az altató történeteket nem.

Nem lehet megtéríteni azt, a ki nem akar megtérni s a két leány nevetve abban hagyta a térítést.

A bayreuthi tartózkodás vége felé járt, mikor Harlem Éva levelet kapott, mely örömmel tölté el őt.

— *Aunty*, Miriam, Ned megérkezik. Holnap reggel jön s azt igéri, hogy velünk folytatja utazását.

— Ez szép tőle — felelé mrs. Norris. — Különböben megeléghette az egyedül való utazást. Mennyi ideje van Európában?

— Közel egy év óta. Éppen befejezte jogi tanulmányait, mikor atyánk egyévi szünidőt engedett neki. Jól fölhasználta ezt az egy évet; ő nem volt közönséges turista.

— Szerinted, Éva — mondá Miriam gúnyosan — Ned semmiben sem tudna «közönséges» lenni; egy félisten, egy Siegfried, szörnyetek legyőzője, a ki...

— A ki — vágott közbe Éva — a ki szívesen hallgatja az erdei madarak énekét, még a gúnyolódó madarakét is, ha hangjukat kellemesnek találja.

Miriam nevetett, de kissé elpirult, a mi nagyon jól állt neki.

Ned Harlem huszonhat éves volt. Nagy legény volt, ügyes minden játékban, fürge, merész, nem ismert sem félelmet, sem habozást. Legtöbb honfitársához hasonlóan teljesen borotvált arczával, határozott vonásaival, kissé nagyon szögletes állával, mélyen fekvő barna szemeivel, rövidre nyírott, majdnem fekete hajával a fiatal és erős faj megtestesülésének látszott, a melyből származott. Semmi sem volt benne Adonisból. Arczbőre napbarnított, az arcza pedig, ha nyugodt vala, sokkal merevebb volt, hogysem szép lehetett volna. Mikor mosolygott, eltűnt minden szigorúság s ilyenkor a nők kedvesnek találták.

Az amerikai nők eléje mentek s Ned, megpillantva őket, földerült. Nagyon szerette kis nővérét, a kit hét év óta keveset látott. Mrs. Norrist, mint Éva, ő is *aunty*-nak hívta, gyermekkorától ismervén őt. De Miriamot korántsem tekintette nővére-nek, még csak unokanővére-nek sem.

Együtt mentek vissza, vidáman csevegve, a kérdések egymást keresztezvén, a feleletek össze-vissza keveredvén, mint történni szokott, ha több személy egyszerre beszél, s annyi mondanivalójuk lévén, hogy azt sem tudták, hol kezdjék, mikor Ned Harlem örvendetes meglepetésének egy kiáltásban adva kifejezést, a szürke-kalapos fiatal ember elé sietett.

— Ön itt, Mirboys? Mily öröm, hogy önnel találkozom!... *Aunty*, engedje meg, hogy bemutassak önnek egy kedves utitársat. Nagy utakat tettünk meg együtt gyalog vagy kerékpáron, mi!... So-sthenes de Mirboys vicomte, fogadott nénim, mrs. Norris, miss Norris és Éva nővérem. Most, hogy önök szabályszerűen be vannak mutatva egymás-nak, remélem, hogy a legjobb barátok leszünk.

— Sajnálattal kell bevallanom, kedves Harlem, hogy e hölgyekkel való első találkozásom rosszul ütött ki. Elfoglaltam egy utitáska és egy esernyő helyét s nem tudom, hogy mrs. Norris megbocsá-tott-e már nekem?

— Nekem kellene, uram, magamat mentegennem, hogy egy pillanatilag nagyon is jogosulatlan haragot mutattam.

A vicomte pajzán hangon folytatva a társalgást, magában ezt gondolta: «Tehát nem nővérek. Sejt-hettem volna».

Elutazáskor, ugyanazon este, maga mrs. Harlem hívta meg a fiatal francziát szakaszukba. Időközben, egy szivart szíva el Ned Harlemmel, megtudott az amerikai nőkről bizonyos részleteket, a melyek őt érdekelték.

Azt már tudta, hogy Róbert Harlem úr, a nevét viselő fékező fölthalálója, roppant gazdag volt. Épp most készült letelepedni Párisban, a hol alkalma nyílt fékezőjét elfogadtatni nemcsak a nagy francia társaságokkal, hanem mindenütt egész Európában, sőt még távolabb is, a legtávolabbi pusztákban, a hol csak a nagy csöndben egy lokomotiv füttye hallható volt. Tehát a már is nagy vagyon rövid idő alatt mérhetetlennek, mesésnek ígérkezett. Harlem úr, hosszú évek óta özvegy, nem igen foglalkozhatott gyermekeivel, különösen leányával. Ezt a kiváló mrs. Norris nevelte. A két fiatal leány, tizenkét éves koruk óta, egy fontainebleau-i nevelőintézetben volt, de a szünidőket majd útban töltötték mrs. Norrisszal, a kinek férje Róbert Harlem üzlettársa lévén, ezzel együtt nagyon el volt foglalva, vagy igazgatónőjük-

kel, a kit mindaketten nagyon szerettek. Éppen most tették le sikerrel vizsgáikat és kaptak oklevelet; nevelésük teljesen francia volt. Tizenkilencz évesek voltak és még semmit sem ismertek a világból.

— Atyám — tévé hozzá a fiatal ember — palotát vásárolt Párisban s nővérem lesz a háziasszony. Az amerikai kolónia számos s ha néhány francia ajtó is megnyílnék előttünk, atyám nagyon szeretné. Kemény évei voltak; ismerte a szegénységet, a küzdelmeket, mielőtt találmányával sikert aratott s azt hiszem, bizonyos nehezteléssel viseltetik hazája iránt. De ragaszkodott ahhoz, hogy én amerikai legyek. Minden tanulmányomat ott végeztem. Részben azért vagyok ügyvéd, hogy atyám vagyonát megvédelmezzem. Ön nem képzei, mennyi üldözésnek van kitéve egy föltaláló! Minden sikeres találmánnyal szemben mindenütt támadnak elégületlenek, kik azt vitatják, hogy megelőzték azt...

V.

Szeliden siklott tova a csónak a vierwaldstätti tó csillogó vizén a part hosszában, betérve a titokzatos és bájos szögletekbe, az apró, lombos fáktól árnyékolt öblökbe, melyeket a szeszélyes szép tó gyakran alkot.

Ned Harlem és Mirboys úr eveztek, vidáman

csevegve Miriammal és Évával. Mrs. Norris a szállóban maradt. A szeptember elején való forró napokban nem igen voltak inyére a hosszú kirándulások. Az ő fölfogása szerint, Ned elég volt leányörzőnek, még Európában is. Azt tartotta, hogy a fiatalságot, hogy jól szórakozzék, hogy legyen neki az, a mit hazájában *a good time*-nak neveznek, kissé magára kell hagyni.

A Mirboys úrral való bizalmas barátság a legtermészetesebben jött létre, hála Nednek, a ki sok jót beszélt barátjáról. Sosthenes nem csatlakozott egészen az amerikaiakhoz, de útközben, mintegy véletlenül, gyakran találkozott velők. Az egyik úti-terv annyira hasonlított a másikhoz, hogy az ember akarva, nem akarva találkozik. Egy hét óta mindnyájan ugyanazon szállóban voltak Luzernban. A Rigire való klasszikus kirándulást együtt tették meg. A kezdet kis feszélyei egészen eltűntek. Mirboys úr vidám, barátságos volt s legkevésbbé sem lépett föl leánykérő gyanánt. Viselkedéséből nehéz lett volna kitalálni, melyik leány tetszik neki jobban.

Maga Ned sem volt jobb társ, ildomosabb tisztelő, mint a fiatal francia. Senki sem sorolhatta volna őt a tönkrement, amerikai dollárookra vadászó nemesek közé.

— Ne kössünk ki? — kiáltott föl Miriam — itt

van egy ideális szöglet, a hol megehetjük süteményeinket és gyümölcsseinket...

— A költészet és próza e keveréke nekem nagyon tetszik — felelé Ned, ügyesen a homokos parthoz lökve a csónakot.

— Ha tiszta költészetet akar, forduljon nővéréhez, kedves Ned. Én semmikép sem vagyok légies. Ha éhes vagyok, egész egyszerűen kimondom: «Éhes vagyok» és szígyenkezés nélkül eszem.

Kiugrott a szárazföldre, alig érintvén a kezét, melyet a vicomte nyújtott neki. Éva mosolyogva követte őt.

A hely igazán gyönyörű és teljesen magános volt. A meredek part kissé hirtelen szökött föl. Egy pompás kőrisfa-csoport tövében sűrű fű nőtt. Az erdő beláthatatlan messzeségbe nyult. E rejtekhelyről a tónak csak kis részét lehetett látni és nagyon messze, a túlsó parton, néhány házikót, mint fehér pontokat a zöldben, a melyek fölött a Rigi sötét tömege uralkodott. A teljes csendet csak néhány madár füttye a sűrűben és a homokon megtörő apró hullámok lágy susogása zavarta.

Miriam leterített a gyöpre egy asztalkendőt és kirakta élelmiszereit. Mindenki hozzálátott. Hosszú séta a vizen étvágyat csinál. Csak néha-néha szoltak egyet, mikor Miriam, a ki nem tudott sokáig maradni egy helyen, hirtelen fölugrott.

— Fogadni mernék, hogy még van eper az erdőben. Az előbb egy jó asszonyt láttam, a ki egész kosárral hozott a szállóba. Szeretnék epret enni! Menjünk, keressünk.

— Figyelmeztetem, kisasszony, hogy mivel egy jó asszony egész kosárral vitt a szállóba, valószínű, hogy estére azt kapunk csemegéül — jegyzé meg Mirboys úr.

— Mintha tányérról enni az epret és fatövében szedni azt, mindegy volna! De ön az óvilág lustája! Ha önre váraкоztak volna, hogy Amerikát fölfedezzék... Éva és én talán valamely wigwamban ebédet készítenénk harcosaink számára.

— A mi nagy kár lenne.

— Jössz, Éva?

— Félek, hogy én is lusta vagyok, mintha csak abba az óvilágba tartoznám, a melyet megvetésseddel sujtasz.

De Miriam alig hallgatott rá. Ned követte őt. Ez egyelőre elég volt. Hallani lehetett, a mint zajos nevetése mindig belebb hatolt az erdőbe.

Oly jó volt a fák alatt, az alkonyodó nap már oly fénykört és oly vörös visszfényt árasztott a vízre, hogy Éva egészen átadta magát e gyönyörű óra varázsának. Nem volt semmi vágya beszélni s el látszott feledni, hogy nincsen egyedül.

Sosthenes nyugodtan szíva cigarettáját, kissé

lejobb, a part lejtőjén félig fekve, élvezettel tanulmányozta az elmerült finom arcot.

Éva semmikép sem felelt meg annak a fogalomnak, melyet magának egy amerikai nőről alkotott. Nem volt félénk, inkább tartózkodó s benső barátságuk daczára tudatában volt a fiatal francia annak, hogy még nem ismeri őt. Sokkal kevésbbé volt közlékeny, mint Miriam, a ki tizenkilencz éves korához képest nagy gyermek, közvetlen, szívesen kissé bizalmas, sőt néha egy kicsit fiús volt.

Végre azt vélte, hogy elég volt a hallgatásból.

— Tehát, kisasszony, ön kevésbbé veti meg az óvilágot, mint miss Norris?

Éva kissé összerezett. Gondolatai oly messze voltak a jelentől, hogy össze kellett magát szednie, mielőtt így szólt:

— Először is azt tartom, hogy megvetni oly világot, melyet az ember nem igen ismer, nagyon nevetséges. Azt hiszem, hogy az idegen országokat leszólni bizonyos neme a hazaszeretetnek. Én nagyon amerikainak érzem magamat, habár nagyon fiatalon elhagytam hazámat s azóta nem voltam ott. De épp annyira szeretem Franciaországot is. Nevelésem, olvasmányaim s bizonyos vágyódásaim révén francia nő vagyok s ezt nem is titkolom.

— Tehát nincs ellenére Párisban lakni? Fivére

azt mondta nekem, hogy ott le fog telepedni, talán véglegesen?

— Ki tudja? ... Jelenleg el vagyok ragadtatva, hogy párisi nő leszek.

— Azután az is gyönyörűség lesz önre nézve, hogy az apai ház élén fog állani, hogy atyjának szenteli magát.

A röpke változás Éva szép nyugodtságában nem kerülte el a fiatal ember figyelmét. De Éva nyugodtan mondá:

— Előbb meg kell ismerkednem atyámmal. A hét év alatt, melyet Fontainebleau-ban töltöttem, kétszer láttam őt, s nem tudta, mit mondjon nekem. Mrs. Norris anyám volt nekem, mióta az enyémet elvesztettem, nagyon régen, s Miriam mintegy nővérem. Ez az én igazi családom.

— Nem fogja elveszteni, mert mrs. Norris lakást keres az önök közelében.

— Szerencse!

— Nekem is van nővérem — folytatá a fiatal ember — s remélem, hogy ön megismerkedik vele.

— Nagyon boldog leszek, ha megismerhetem. Fiatal leány?

— Nem. Néném s neve Vernay grófné. Szerencsétlenségére nincsenek gyermekei és sokat foglalkozik velem. Nagyon szeretjük egymást és szün-

telen vitatkozunk. Sok oly eszméje van, melyeket én elmaradottaknak tartok...

— Akkor — szólt közbe Éva nyugodt mosollyal — nem akar velem megismerkedni.

— Fogadni mernék rá, ha önt meglátta!

Éva kissé elpirult. Ez bókhöz hasonlított. Mirboys úr általában lelkiismeretesen kerülte a bókokat. Más hangon folytatá:

— Meg kell mondanom, kisasszony, hogy mi, nővérem és én, egy régi omladozó kastélyban nevelkedtünk Pau környékén. E nem igen kényelmes lakásban sok elavult szokás fönmaradt. Nagyon szegények voltunk.

— Én is ismertem a szegénységet — suttogá Éva — az igazít...

— Harlem elmondta nekem, kisasszony. De a szegénység egy új világban, a hol mindenki küzdhet és vagyont szerezhet — az ön atyja bizonyára — nem igen hasonlít a mi szegénységünkhöz. Ez pangás, lassú és reménytelen fölbomlás. A mi, nagyon magasról leesett családaink hasonlóak a mi régi vártornyainkhoz, melyeknek falairól egyenkint lehullanak a kövek a nélkül, hogy valaki helyreállításukra gondolna. Nagyon szeretném egy napon, mikor majd a mi szép délvidékünkön fog utazni, önnek megmutatni a mi kastélyunkat. Megérdemli. IV. Henrik előtti korból való s igazi ostromokat

állt ki. Magasan fekszik s a terrásról a Pyrenékre való kilátás csodálatra méltó. Vannak nagy termeink, faragott mennyezettel, egy magas torony lőrésekkel és — nyissa ki jól újvilági szemeit — egy földalatti folyosó, igazi, mely az erdőbe, egy sziklaomladék közé vezet. Egyik, nagyon szorongatott őszám ezen menekült őrségével. Mikor az ellenség belépett, a kastélyt üresen találta s nem fedezte föl a titkos folyosót.

— Oh! — kiáltott föl Éva ragyogó szemekkel — mily mulatságos! És igaz, látta ön?

— Igen. Be engedték dőlni ezt a haszontalan alagutat. Sőt majdnem emléke is kiveszett. Én fedeztem föl. Benne bujkálva annyi kárt tettem ruháimban, hogy szegény anyám nagyon megszidott. Abban az időben nem kis dolog volt egy új nadrágot beszerezni!

— Miért nem dolgozott?

Ez a legegyszerűbben volt mondva, míg a szép sötétkék szemek a vicomtera szegződtek. Ez elpirult és elnevette magát.

— Mit csináltam volna? Hisz nem lehettem mesterember vagy földmíves! A Saint-Cyrbe akartam lépni, de nem is gondolhattam arra, hogy tiszt legyek egy fillér nélkül, hangzatos és haszontalan névvel. Ez a legrosszabb nyomorúság. Tapasztaltam, mikor katonakötelezettségemnek tettem eleget.

— Hallottam, hogy önök közül valaki, egy igen nagy név birtokosa, az ön helyzetében jogot tanult és Washingtonba ment, a hol sikerrel ügyvédkedett.

— Ahhoz, hogy az ember jogot tanuljon, éveket kell Párisban tölteni s ez idő alatt élni kell. Hogyan követelhettem volna ily áldozatot szüleimtől, még ha kedvem lett volna is hozzá? Teljes erejükből ellenszegültek volna. Nem voltunk boldogtalanok; és most is kedvesen emlékszem vissza azokra az évekre, a mikor úgy egymáshoz szorultunk, mint a fázó madarak. Sohasem ismertem kiválóbb asszonyt anyámnál s büszkébb férfiút atyámnál. Sokat vadásztam, a mivel megtöltöttem éléskamaránkat. Nem unatkoztam. Rendkívül szeretem a falut. Csak-hogy, számot vetve magammal, miként szabadulhatnánk helyzetünkből, arra az eredményre jutottam, hogy csak két eszköz van. Az egyik...

Kissé habozott, mintha szégyenlené magát. A fiatal leány nyugodtan fejezte be mondatát:

— Igen, tudom, mondták nekem: gazdag házasság.

— Vagy — sietett folytatni Sosthenes — örökség. Ez az eszköz mentett meg bennünket. Egy távoli rokonunk, a kit alig ismertünk, csinos vagyont hagyott nekünk. Nővérem, a ki akkor huszonöt éves volt, azonnal férjhez ment.

— Szeretett valakit?

— Még csak nem is ismerte azt, a ki megkérte a kezét.

— Mily furcsa ez — suttogá Éva.

— Tudom, hogy ön ezt nagyon prózainak tartja. Elég érdekes, hogy a leggyakorlatibb s bizonyos tekintetekben a legnyersebb nemzet egyúttal a legérzelgősebb.

— Inkább meghalnék, hogysem így menjek férjhez.

— És rosszul tenné, kisasszony. Nővérem nagyon boldog. Remélem, hogy erről majd meg fog győződhetni... Most jut eszembe, hogy bocsánatot kellett volna kérnem öntől, hogy elbeszéltem e részleteket, melyek önt kevésbé érdekelhetik. Nem tudom, hogyan van, de nagyon jól esik bizalmasan beszélni önnel.

— Azt hiszem, arra születtem, hogy mindenkinek bizalmasa legyek. Minden társam elbeszélte nekem nagy titkait. Mikor a színházban fiatal szereplőket látok, a kik a hösnőket kísérik és meghallgatják panaszaikat, így szólok magamban: «Ez az én szerepem». Talán nem hizelgő ez, de nem is érdektelen.

— Addig, míg nem kell önnek is a főszerepet játszania.

Éva könnyedén vállat vont. Sokat elsajátított

fogadott hazájának taglejtéseiből és hanghordozásából. De nem felelt.

Miriam nevetésének vidám hangja ismét hallható lőn. Friss és illatos eperrel megrakodtan tért vissza, a melynek jó részét útközben megette.

— Tudod, hogy már későre jár az idő, Miriam? A leves után fogunk érkezni s anyád nyugtalan lesz.

— Oh! dehogy, a mama nyugodtan veszi a dolgokat. Ha bennem nem is, de nagyon megbizik Nedben s még benned is.

A csónak nemsokára ismét a csendes vizen siklott tova. A nyugvó nap fölgyújtotta a tavat, megcsillogtatta a frissen esett havat a Pilátus-hegy tetején, míg a fával benőtt partok félhomálya gyorsan elsötétült. Senkinek sem volt kedve beszélni, még Miriamnak sem, a ki hanyagul tartotta keztyűtlen, piros foltos kezét a tónak még langyos vizébe.

Másnap elváltak. A három nő egyenesen Párisba ment; Ned egy kissé késni akart az útban, Mirboys úrnak pedig szüleihez kellett menni a régi kastélyba, melyet helyreállíttatott.

— Mily kár — mondá — hogy az utazások véget érnek és hogy a szünidők nem tartósak!...

Azután, mrs. Norris felé fordulva, engedelmet kért tőle, hogy tiszteletét tehesse, ha majd visszatér Párisba, a mit kegyesen meg is kapott. A jó asz-

szony egészen elfeledte első találkozásuk kellemetlen benyomásait.

Róbert Harlem úr és társa Amerikában voltak. A néhány hónappal előbb vásárolt palotát egy kiérdemült kárpitos-diszítóra bízta azzal a rendelettel, hogy ne kiméljen semmit, csak fejedelmi legyen a lakás.

Éva könyörgött barátainak, hogy maradjanak vele legalább addig, míg atyja és fivére megérkeznek, annál is inkább, mert mrs. Norris még nem határozott saját letelepedését illetőleg. A palota fényes és rideg volt. Még hiányzott belőle az élet. Nem messze volt a Trocaderotól, uralkodott Páris fölött s egy nagy kert választotta el az úttól.

Nagyon szép, csendes, ünnepélyes volt és semmiben sem testesítette meg az édes *home* szót az egyszerű és szerény fiatal leányra nézve, a ki úrnője lőn.

Miriam kedvét lelte az egész fényűzésben, helyeselte a diszítő izlését, de azért eltolta helyükről a világosszínű és különféle alakú butorokat, hogy néhány bizalmas szögletet csináljon a pazarfényű nagy termekben. Nagy üvegház és képtár, melyből még hiányzottak a festmények és a szobrok, még nagyobbá tette a méltóságteljes föllépésre alkalmas helyiséget. A palota inkább miniszternek való volt, mint magánembernek. De így tetszett Róbert

Harlemnek, a ki «nagyralátó» volt az életben éppúgy, mint ügyleteiben.

A fiatal leányok lefoglaltak maguknak az első emeleten egy kedves és bájos boudoirt, a hol Éva végre otthon érezte magát, a hol elhelyezte nevelőintézeti barátnőinek fényképeit s az emlékek gyanánt magával hozott apróságokat. Ez volt a három nő kedvencz menedékhelye végnélküli futkozásaik után a boltokban vagy a divatos varrónőknél; ide hozatták a theát öt órakor s itt töltötték estéiket, jól elrejtve a számos cselédek elől, a kiknek nevüket is alig tudták. Egyedül egy csinos szobaleányt bocsátottak szolgálatukra.

Mivel egy napon, mikor Éva a szokottnál jobban lesújtottnak érzé magát a haszontalan fényűzéstől, Miriam egy kissé tréfált vele, fölkiáltott:

— Mit akarsz, Miriam, úgy érzem, mintha elveszném ez útvesztőben. Nagyon kicsi, nagyon gyöngye vagyok, ízléseim nagyon egyszerűek ehhez a palotához képest. Azután félek a munkától, melyet atyám reám rak, s attól, hogy majd nem tetszem neki. Hadd legyenek egészen őszinte: bizonyos vagyok benne, hogy nem tetszem neki. O nem szeretett engem mint gyermeket, nem fog szeretni mint felnőtt leányt. Én sérteni fogom a dúsgazdag ember hiúságát. Maradt bennem valami a keserves multból. Semmitsem feledtem. Most is látom, a

mint szegény anyám és én összerezcentünk nehéz lépteinek zaját hallva a lépcsőn, mely akkor is csikorgott, ha mi jártunk rajta. Még most sem tudom hangját erős szívdobogás nélkül hallani, az igaz, hogy nem igen hallom. Ön nélkül, *aunty* és nélküled, kedvesem, mivel Ned majdnem mindig távol van, mi lenne belőlem? Oh! *aunty*, könyörgöm, ne találja meg az alkalmas lakást, melyet keres. Maradjanak velem. Nagyon félek, lássák, nagyon félek...

Valóban egészen reszketve borult anyai karjaiba annak, a ki anyja helyét foglalta el mellette s a ki megsimogatta, lecsillapította őt, sőt mosolyt csalt ajkaira. Miriam a szokottnál komolyabban mondá neki:

— Hallgass rám, Éva. A legelső teendő erős akarattal elfeledni azt a multat, mely oly szokatlanul fölizgat téged. E nélkül nem használhatjuk semmire a jelent, a mi kár volna, mert a jelen ragyogó, mint egy *ezeregyéji* mese. Mi is ismertük a szegénységet, hogy ne mondjam, a nyomort. Megmérgezzük-e mi, anyám és én, atyámról nem is szólva, boldogságunkat azzal, hogy a szerencsétlen multa gondolunk? Nem, úgy-e? No hát, tégy úgy, mint mi. Élvezd vagyionodat. Adj sokat a szegényeknek, ez kevésbbé teszi nehezzé a téged környező fény terhét. Kedves igazgatónőnk egy-

szerűen nevelt bennünket, mert nem tudtuk, mi vár reánk. De ha aranyos kapuk nyílnak meg előttünk, lépünk be bátran tündérvárunkba. Ne játszszunk parvenüket, ez a legrosszabb izlésre vala-lana, hanem bizonyítsuk be, hogy jogunk van a leggazdagabbakkal, a legnemesebbekkel is érintkezni. Ne reszkess. Mulass mindenben, mint én mulatok. Ez a beszéd fölér egy másikkal, nemde, kis érzelmű?

— Szeretnék olyan lenni, mint te vagy, Miriam, bátor, vidám, önmagamban biztos. Akkor atyám meg lenne velem elégedve. E tágas termeket nézve, nem kérdezed rettegve magadtól, hogy miként töltöd meg azokat? Gondold meg, hogy még nem ismerünk senkit, de senkit!...

Miriam elnevette magát.

— Néhány hónap múlva, első bálunk alkalmával válogatni fogunk kedves barátaink hosszú lajstromában. Gondold meg, hogy itt van az amerikai kolónia, a hol Róbert Harlem neve csodákat fog művelni. Pedig én részemről nem fogom beérni honfitársaimmal.

— Szerencsére, itt vagytok ti ketten...

És Éva már félig megvigasztalódott e gondolat-tal, hogy a fény és gazdagság közepette nincs teljesen magára hagyatva.

VI.

— Szóval, mit kívánsz tőlem?

Vernay grófné, körülbelül harminczöt éves, nem szép, de eleven és értelmes, kis sötétbarna asszony, fivérét, Sosthenest, nézte, a ki kávéját kóstolgatta az asztal másik oldalán. Egyedül voltak a nehéz faragott butorokkal berendezett ebédlőben. Nagyon sűrű függönyök még jobban elsötétítették a különben is barátságtalan szobát. A Verneuil-utczában levő lakosztály kissé zárkózottnak látszott, mintha a levegő és a nap sokkal közönségesebb vendégek lettek volna, hogysem könnyen bejuthatnának ily arisztokratikus lakásba.

A sógora távollétében reggelire jött Sosthenes hosszasan beszélgetett nővérével új barátairól.

— Hogy mit kívánok tőled? Nagyon egyszerű dolgot. Fogadd el az én amerikai barátaimat, nem fogod megbánni.

— Azaz «a te amerikai barátnődet». Egy harmincz éves fiatal ember, a ki órákig beszél egy családról, melyben egy fiatal leány van...

— Kérlek, kettő.

— Mindenesetre csak az egyik számít... Az ily fiatalember szerelmes, valami ostobaságot akar elkövetni és szövetségeseket keres az okos emberek ellen, a kik ez ostobaságot ellenezni fognák. Éde-

sem, semmi kedvem ahhoz, hogy szövetségesed legyek.

— Hogy sietsz! Szerelmes?... Először is nem hiszem, hogy az vagyok, és nem tudnám megmondani, melyik leány tetszik nekem jobban a kettő közül. Esős napokon szeretek hosszasan elbeszélgetni miss Évával. Derült napokon vágyat érzek miss Miriammal lovagolni. Mindenesetre, mind a ketten bájosak, jó nevelésűek, műveltek...

— Fogadnék, hogy kerékpároznak!

— Elvesztenéd a fogadást.

— Befogadtak téged ez idegen család szentélyébe amaz ürügy alatt, hogy ismered miss Éva fivérét?

— Igen. De nem vagyok egyedül. Csak három hónapja, hogy ezek a hölgyek letelepedtek és szalonjaik már tele vannak. Nem lesz hiány kérőkben, biztosítlak.

— Nem csoda! Akkora vagyonnal, oly botrányos vagyonnal.

— Miért botrányos? Harlem úr találmanya jó-tétemény az emberiségre.

— Sógornőm nevét látni minden lokomotivon, hogy a tramway-kről ne is beszéljek... ludbőrt kapok, ha csak rágondolok.

— Ismétlem, nincs szó házasságról. Mi négyen a legjobb barátok vagyunk, úgy beszélünk, mint pajtások. Így szokás ez...

— Az új világban. Tudom. Regényíróink eleget beszélnek a többszörösen milliomos amerikai nőkről a nélkül, hogy ismernék őket. Most ezek a divatosak. Ah! szegény Sosthenesem, azelőtt meg egyeztünk abban, a mi a nő báját alkotja... Hogy megváltoztatják az utazások az ifjúságot!

Sosthenes nevetett:

— Tehát megegyeztünk. A legközelebbi csütörtökön velem jössz.

— Soha! Én tegyem meg az első lépést?

— Igen, az amerikai szokások szerint. De ha nem akarod, küldd el névjegyedet meghívással hétfőre.

— Hogy fognak majd mulatni a szegény kicsinyek az én matrónáim között! Kevés ismerősöm van a fiatalságból.

— Valóban, gyűjteményed nem nagyon üde.

— Pedig az én világomban szeretnék téged megházasítani, van néhány fiatal is abban.

— Ismerem mindannyit. Azt sem tudom, mit mondjak nekik.

— De a vörösbőrűeiddel csevegsz. Igaz, hogy nálunk a hozományok soványok...

— Mint a személyek. Lám, már engedsz. Valld be, hogy nagyon kíváncsi vagy látni az én «vörösbőrűeimet», mint őket nevezed.

— Talán. A kíváncsiság vesztette el nememet. De semmitsem ígerek, értetted?

— Tökéletesen.

— És a föltaláló milyen?

— Még nem láttam őt. A napokban érkezik meg Amerikából Norris úrral. Csak az ő megérkeztét várják, hogy szétküldjék a meghívókat.

— No lám!... Azt akarod, hogy elmenjek arra a híres bálra.

— Tündéri lesz.

— Nem kétlem. Mert a parvenüknak nincs nagyobb örömük, mint ha lefőzhetnek bennünket.

Vernay grófné egy tekintetet vetett divatját mult butorzatára, a varrásoknál kissé fénylő fekete selyemruhájára. Hozománya és a gróf középszerű vagyona meglehetősen jövedelmet hoztak az igazi, egykor oly hősiesen viselt szegénységhez képest; de a járadék évről-évre fogy s mikor semmi sem tölti a pénztárat, a mely akármily lassan, de üresedik, a jövő kissé fenyegető.

Igen, bizonyára csak előkelő születésű sógornőt akart, de gazdagot is. Végtére is ezen a világon nem kaphat meg az ember mindent. Ismert több fiatal embert, a kik oczeántuli örökösnokeket vettek el. Amerika nagyon messze van s nem hasonlít a Sentier-utczához.

Azután nagyon szerette fivérét s általában csak az illendőség kedvéért tudott ellentállni szeszélyeinek. Átadta neki névjegyét. A gondolat, hogy

közelről lássa a fiatal leányokat, a kikről Sosthenes beszélt, akarata ellenére szüntelen a fejében járt. Azt hitte, hogy igen nagy engedményt tett nekik.

Egy jól megírt levélben nagyon udvarias visszautasítást kapott. Harlem urat éppen arra a napra várták, a melyen Vernay grófné estélye volt. Mrs. Norris, leánya és miss Harlem tiszteletüket fogják tenni, hogy megköszönjék a szives meghívást és előszóval kifejezést adjanak sajnálkozásuknak...

Hogyan! Egy oly ajtó, mint az övé, megnyilik e parvenük előtt s ezek nem fogadják el a meghívást?... Sosthenes alig győzött neki hizelegni. Ő, a ki menekült nővére «jour»-jai elől, mellette maradt az amerikai nők megérkeztéig, hogy könnyebbé tegye az első találkozást.

Két történeti nevet, de kissé fakó ruhákat viselő asszony álmosan beszélgetett a grófnéval, mikor az öreg szolga az amerikai nőket bejelentette, különösen eltorzítva az angol szavakat. Azonnal megszakadt az egyhangú társalgás. A háziasszony nagyon kedves volt. Így szólt magában: «Sosthenesnek igaza van. Becsülettel bemutatathók: egyszerű, ízléses öltözékek, könnyű modor, semmi félénkség, de semmi elbizakodottság sem. De az anya sok ékszert visel. Ez illetlen». Élő szóval pedig udvariasan kifejezést adott a fölötti sajnálkozásának, hogy estélyén nem lesz szerencséje

fivére barátnőihöz. Ez a szerencse azonban csak halasztást szenved. Azután más dolgokról csevegtek.

Mrs. Norris nagyon rosszul beszélt francziául s csak mosolygott. A fiatal leányok természetesen kiváló figyelem tárgyai voltak. Érezték, hogy erősen nézik őket, hogy a kimondott szavak mögött sok gondolat lappangott, a melyeknek kevés közül volt a szavakhoz, de nem nyugtalankodtak.

— Mily jól beszélnek a kisasszonyok a mi nyelvünket — mondá udvariasan az egyik látogató. — Ha a mi leányaink így tudnának angolul, nagyon büszkéek volnánk rá!

— Ez egészen más dolog, asszonyom — felelé Miriam — önöknek eszükbe sem jut leányaikat New-Yorkba küldeni nevelésbe. Önök oly nemzethez tartoznak, a mely irányt ad a többieknek s nem igen indul mások után. Éva és én, tizenkétéves korunk óta Franciaországban vagyunk. Van oklevelünk. Szükség esetén megkereshetnők tanítással kenyerünket.

Tartózkodó nevetés követte szavait. Ezek a többszörös milliomosok kenyerük megkereséséről beszélnek! Elég eredeti.

— Minek fáradoztak a vizsgálatok letételével? — kérdé a grófné. — Nem igen szeretem ezeket a modern eszméket a nőnevelés dolgában.

— Bocsásson meg asszonyom — viszonzá Éva

élénken — hogy nem osztozunk nézetében. A mi szeretett igazgatónőnknek egyik eszméje az, hogy minden fiatal leánynak, bárki legyen is, lennie kell egy kenyérkeresőjének. Ha nem tanultam volna annyit, szívesen elsajátítottam volna valami szép mesterséget, például a virágcsinálást. Az ember sohasem tudja, mi vár rá az életben...

— Érje be, kisasszony, azzal, a mi: kedves fiatal leány, míg majd előkelő asszony lesz. Ezt megtanulja az ember oklevél nélkül is, biztosíthatom önt.

— Az oklevél semmi elé sem gördít akadályt — sietett megjegyezni a vicomte. — Biztosítlak, hogy a kisasszonyokat éppen úgy mulattatja egy forduló keringő vagy egy sétalovaglás, mintha beérték volna nagyanyáink nevelésével.

Behozták a theát, mert Vernayné sokkal jobban hódolt a divatnak, hogysem ne szolgált volna vele — különben nagyon rossz volt — barátnőinek. Ez másra terelte a figyelmet. Miriam udvariasan fölajánlotta szolgálatait s a látogatás minden fönnakadás nélkül folyt le.

Mikor a két testvér egyedül volt a kandalló mellett, Sosthenes mondá:

— Nos, mit szólsz az én vadembereimhez?

— Megjárják. Szépek, az kétségtelen; de elavult eszméik vannak. Nagyon messze vagyunk a te erre

vonatkozó elméleteidtől: fehér lap, lágy viasz, melyet a férj tetszése szerint idomít.

Sosthenes nevetett:

— Kigyógyultam ezekből az eszmékből. Azután, ismétlem, nem vagyok szerelmes... még.

— Majd meg fog jönni. Nekem jobban tetszik a magas barna; vitorabb, mint a másik.

— Ha nem nagyon csalódom, Ned barátom többet gondol reá, mint bevallani akarja. Gyermekkorukban férjet és feleséget játszottak. Kötekednek egymással s nem tudnak meglenni egymás nélkül.

— Hát ő nem keres megaranyozni való cízmert? Csodálnám ezt a nagy köztársaság leányától...

— Elmészsz a báljukra?

— Talán... Majd meglátom, mit szól hozzá férjem.

— Bah! akkor nyugodt vagyok; hisz a férjedet orránál fogva vezeted.

— Azt hiszed?... És minden oklevél nélkül!

Sosthenes megelégedve a hatással, melyet az amerikai nők nővéreire tettek, távozott, nővére szavain kérődze. A mit ő gondolt, azt gondolják körülötte mindnyájan.

Igazán szerelmes lett volna a szép szökébe?

Visszagondolt a multra, a szenvedély első jelentkezéseire, ifjúkora fél-álmaira. Hát képtelen volt ő gyermekül, szenvedélyesen, hátsó gondolat és

számítás nélkül szeretni? Ha Éva valóban értékesítette volna tanulmányait, ha valamely ismerős házában mint nevelőnővel találkozott volna vele, észrevette volna-e őt?

De most szerelem, sőt szenvedély számba menő érzelmek foglalták el hirtelen szívét. Erőtlen, idő előtt elkopott, elcsüggedt öregnek érezte magát. Mindent adott volna érte, ha valami szép boldogságra képesnek érezte volna magát.

S aztán nővére egészen szája ize szerint beszélt! A nagyon szeretetreméltó, őt mindig kedvesen fogadó Éva sohasem mutatott iránta többet, mint vidám és barátságos jó pajtásságot. Bizonyosan még nem szerette őt. Talán a szerelem később jön?... Talán, mint sok honfitársánál történni szokott, hatni fog majd rá a világ varázsa is, a melyhez ő tartozott. És a remélt szép regényből nem marad más, mint valami mindennapi és legkevésbé sem regényes dolog: a tallérok cserébe adása egy címért...

De az amerikai családdal való benső viszonyt nagyon kedves dolognak tartotta. A régi francia családokban, hol fiatal leányok voltak, csak ritkán tett szertartásos látogatást; ha egyik helyen gyakrabban megfordult volna, a matrónák azonnal hegyezték volna fülüket s közeli eljegyzését X. vagy Z. kisasszonnyal azonnal elhíresztelték volna.

Harlem úr újdonaúj kastélyában szabadon járt ki és be, a nélkül, hogy legkevésbé törődött volna azzal, mit mondanak az emberek.

Azután azon törte a fejét, hogy ki az az amerikai, az a föltaláló s hogyan fogadná az ó-világ emberét, a ki tőle leánya kezét kérné. Harlem úrnak sohasem volt ideje Évával foglalkozni, de ha szépnek, nagyvilági hölgynek, tökéletes háziasszonynak találja őt, bizonyosan büszke lesz reá és az elszunnyadt vonzalom föl fog ébredni.

A vicomte néhány napot várt, mielőtt újra jelentkezett a fényes palotában. Nedtől tudta, hogy Harlem úr megérkezett, hogy helybenhagyta a berendezést s majdnem azonnal elfoglalta a könyvtárt, melyet dolgozószobájává tett. Ned folytatá:

— Nekem a szomszéd dohányzót jelölte ki. Jelenleg titkára vagyok. Higyje el, hogy ez nem *sinecura*. Megszolgáltatja velem évpénzemet, a mely, megvallom, nagyon bőkezűen van adva. Keres egy igazi titkárt, egy több nyelvet alaposan ismerő ifjút, mert most borzasztó nagy a levelezése. Atyám mindig egy kiérdemült sakkjátőzóra emlékeztet engem. Minden darabnak szolgálatára kell lennie, még a parasztoknak is.

— Mindez az üzletemberre vall, de az atya? . . .

Ned egy pillanatig habozott, azután egyszerűen mondá:

— Atyám nem érzelgős.

— Nővére iránt sem?

— Különösen nővérem iránt nem. Nem ismeri őt. Nagyon bőkezű. Ezzel be kell érni.

A kíváncsiság egy fogadási napon nagyon későn elvitte a vicomte-ot. Majdnem bizonyos volt abban, hogy mrs. Norris ott fogja ebédre, a mi úgy is történt. A vendégek késtek. Angol csevegés töltötte be a termeket, mikor a könyvtár ajtaja megnyílt és Róbert Harlem megjelent. A csevegés megszűnt. A háziúr tömérdek kézszorítást osztott ki, néhány szót szolt, a melyeket jóakaró kíváncsisággal fogadtak. Az ember önkéntelen minden jó tulajdonságot fölfedez a sok millió birtokosában. Mikor Sosthenest is bemutatták, az amerikai kezét nyujtván neki, a szemébe nézett. A fiatal ember azt vélte, hogy ily szem tekintetét a legtitkosabb gondolatok sem kerülík el.

Róbert Harlem ekkor ötvenhat éves volt. Alig őszülő, fürtös és kissé hosszú dús hajzata mintegy dicskört alkotott erőteljes, napbarnította arcza körül, a melyen csak a szem volt föltűnő, az örökké nyugtalan szem, mely meglátott mindent, megértett mindent s nyugtalanító fényben csillogott. Nagy gonddal volt öltözve, de ékszer nem volt rajta, még arany inggombok vagy óraláncz sem.

Sosthenest különösen meglepték a kezei, finom,

hajlékony, nagyon fehér és féltékenyen gondozott kezek.

Az asztalnál keveset beszélt, csak vizet ivott s rendkívül mértékletesen evett. De a csemegénél fölvidult és néhány bókot mondott szomszédjának, mrs. Norrisnak.

— Eltalálta szándékaimat. Az asztal kitünő, a szolgák nagyon ügyesek. Örülök, hogy teljesen berendezett házba jöttem, a hol a gazdagság szérenyen meghuzódik.

— Biztosíthatom, kedves barátom, hogy mind-ebben nagy része van Évának. Ha elmegyek, minden úgy megy, mint a karikacsapás, erről felelek önnek.

— Éva még gyermek. Ne hagyjon még el bennünket. Norrisnak még legalább néhány hétig Angolországban van dolga. Tehát ráér.

Míg a szalonban a fekete kávézt itták, Harlem bement a könyvtárba és intett fiának, hogy kövesse őt. Szivarra gyújtva mondá:

— Ki ez a nyalka francia?

— Egyik barátom. Olaszországban találkoztunk és együtt utaztunk. Nem «nyalka», nagyon kedves fiú, a ki nagykorúsága óta pótolni igyekszik kissé elhanyagolt nevelésének hiányát. Teljesen becsületes és éppen nem balga.

— És udvarol nővérednek?

— Nem hiszem. Annyi bizonyos, hogy Éva nem gondol rá. Ellátogat hozzánk, ez az egész. Valami rosszat lát ebben, atyám?

— Igen. Hitvány czime van. Ha czimet vásárlók leányomnak, olyannak kell lennie, hogy érdemes legyen.

— Sosthenes de Mirboys nagyon régi családból való, rokonságban van a...

— Mindegy. Nekem nem tetszik. Tönkrement?

— Nem. Miután igazán szegény volt, most tizenöt-ezer frank járadéka van és gazdagnak tartja magát.

— Háromezer dollár! Mily nyomorúság!

— A mint vesszük. Élénken emlékszem egy időre, a mikor...

— Feledd el azt az időt, ezt teszed leghehlyesebben.

— Ha nincs több mondanivalója, atyám, visszamegyek barátaimhoz.

— Eredj.

Ned már az ajtó kilincsét fogta, mikor atyja visszahívta. Az asztalához ült, a melyen az esti pósta várt reá. A leveleket bontogatva, gyorsan, a nélkül, hogy fiára tekintene, s egészen dolgával elfoglalva, mondá:

— Igen, még van valami mondani valóm. Mielőtt New-Yorkot elhagytam, tudomásomra adták, hogy egy ember, valami éhenkórász bizonyosan bo-

lond — azt híreszteli, hogy ő az én fékezőm igazi föltalálója.

— Megint egy — kiáltott föl Ned, a ki most tele érdeklődéssel, közelebb ment → ha tízen lesznek, keresztet csinálunk.

— Ez mindenáron találkozni akart velem; megtettem minden óvintézkedést; még elutazásomat is siettettem.

— Ez nagy megtiszteltetés volt a nyomorultra.

— Nem szabad bízni a bolondokban. Néha rettetések.

— Akkor bezárják őket.

— Gondoltam erre, de ez nehézségekkel jár. Ez az ember igen sok tekintetben világos fej. Azt mondják, hogy egy ügyvédnek ügyesen készült hamisítványt mutatott, a mi őt veszélyessé teheti.

— No lám! Kezd érdekes lenni. Hátha elmennék New-Yorkba, hogy kezembe vegyem ezt az ügyet? Egy fiatal ügyvédnek nagyon szép lenne ez ügy védelme.

— Nem, nem érdemli meg a fáradságot. Senki sem venné komolyan az ügyet. Ostobaság volna... tizenegy év után... Nem állja meg a sarat. Ah! ha a dolog a szabadalom után két-három év múlva jött volna, mielőtt még elég pénz lett volna a pénztárunkban, Norriséban és az enyémben ahhoz, hogy

mindent a magunk előnyére fordíthassunk, akkor a harcz érdekes lehetett volna. De most...

— Valóban — mormolta Ned, nem egészen értve atyja szavait.

— Csakhogy ez a bolond képes engem követni, ide betolakodni. Ne ereszd be senkit hozzám, míg magad jól meg nem nézted. Adj rendeleteket ily irányban.

— Mi a neve az új ellenségnek?

— John Raymond.

— Milyen a külseje?

— Nagy, vékony, barna, világos szemekkel.

Ned kissé összerezsent.

— Hát láttad őt?

Róbert Harlem egy pillanatig habozott, de csak egy pillanatig.

— Leírták őt előttem.

— Őrködni fogok — mondá az ifjú, azután távozott.

A pósta nyilván nem hozott semmi érdekeset, mert a föltaláló egymás után lerakta a leveleket, el sem olvasva azokat. Sokáig járt föl és alá a tágas szobában. Habár a házban központi fűtő volt, mégis nagy tűz lobogott a diszes kandallóban. Végre egy karszékbe ült és a vörös parazsakat nézte, a melyeket lassankint fehéres, reszkető s az alatta kialvó tűztől rózsaszínű porréteg vont be.

Az egyik, kissé távoli teremben zene volt s Miriam nevetésének hangja egészen hozzá eljutott. Ez az élettől és erélylyel telt leány, a ki sohasem félt tőle, nagyon tetszett neki. Ned és Miriam gyermekszerelmén mindig mulatott. Miriam fogadott leánya volt; boldog volt, hogy teljesíthette szesélyeit, ez pedig szívesen visszaélt a félelmes ember fölötti hatalmával.

Egy óra éjfél ütött, mikor ajtaján halkán kopogtattak. Hirtelen fölugrott, mintha a várt és félt ellenség jelent volna meg. Azután összeszedte magát és kiáltott: «Szabad!»

Nagyon elbámult, megpillantva a küszöbön leányát, a ki habozott belépni. Sápadtan, zavart szép szemeivel, egészen fehér öltözetében olyan volt, mintha jelenés lett volna. Szegény anyjához való hasonlósága, a hasonlóság, mely mint alkalmatlan lelkifurdalás mindig izgatta őt, sohasem tűnt föl neki ennyire. Az első szavak fojtogatták a torkát s ennél fogva rendkívül szigorúan hangzottak.

— Nem szeretem, ha zavarnak. Miért nem fekdültél le? Késő van.

Atyja visszatérte óta Éva mindig leste a pillanatot, hogy vele beszéljen. Ennek a félénk leánynak, a ki egy kemény szóra majdnem összeesett, mégis ritka bátorsága volt. Oda ment atyja székéhez és ránézett.

— Atyám — mondá nagyon szeliden — bocsásson meg, ha zavarom. Valami mondani valóm van önnek, de a mit nagyon nehezen tudok kifejezni...

Megállt, szavakat keresve. Harlem úr vallomást várt a fiatal francziát illetőleg s már készült a tagadó válaszra, mikor leánya folytatá:

— Mi nem igen és rosszul ismerjük egymást. Hét éve, hogy teljesen elválva éltem öntől. Már nem vagyok gyermek és sok dolgot megérték, a mit egykor nem értettem. Ha két embernek egy földél alatt kell élnie s különösen, ha ez a két ember apa és leánya, azt hiszem, hogy első teendőjük egymást megismerni és szeretni. Mint gyermek, sokkal félénkebb voltam, hogysem tudtára mertem volna adni, mennyire óhajtom az ön szeretetét... Hallgasson meg, atyám, ne forduljon el. Igyekezzék megérteni, hogy én nem akarok sem alkalmatlan, sem tolakodó lenni... De azt hiszem, hogy ha ön akarja, nemcsak tisztelő, de szerető leánya is tudnék lenni... s hogy boldogok lehetnénk, ha szeretnők egymást, ha ezt ki mernénk mutatni... Bocsásson meg, ha megsértettem, de azt hittem, hogy ha nem mondhatom el önnek e szavakat, megfulladok. Gondolja meg, hogy nincsen anyám és...

Harlem úr csodálkozott, de azért mégis némileg

hatottak rá e szelid szavak. Fölkelt s a kandallóhoz támaszkodva, nézte leányát, a ki félig meghajolt előtte. Szokása ellen most nem beszélt keményen.

— Nem haragszom, hogy mindezt elmondtad nekem s csak azt sajnálom, hogy szenvedést okozok neked. Szeretem a tiszta és nyílt helyzeteket. Majd ha egyszer megértesz engem, nem kell többé erre visszatérnünk. Érzelmős vagy, mint az volt az anyád. Sohasem értette meg, hogy a küzdelemben merült férfinak, a ki szereti ezt a küzdelmet, a ki ebben elemében van, más dolga van, mint egy asszonynyal foglalkozni. S mert ezt nem értette meg, sokat szenvedett. Ne kövesd példáját: ez haszontalan és ostobaság lenne. Teljesen kész vagyok arra, hogy bőkezű atyád leszek. Ne kívánj többet. Nagyon is igaz, hogy nem igen ismerjük egymást, de mivel mind a ketten előkelők vagyunk, viszonyunk udvarias és fesztelen lehet, sőt annak kell lennie. Vonzalmat nem adhatok neked és nem kívánok tőled. Értetted?

Éva még sápadtabb lőn, kiegyenesedett, nem minden méltóság nélkül.

— Értettem. Sohasem fogok önnek alkalmatlanodni ily teljesen haszontalan és megvetett vonzalommal...

— Ilyenek a nők! Abból, hogy nem igen van

hajlandóságom az ömlengésre, azt következtetted, hogy szörnyeteg vagyok. Szó sincs róla, leányom. Én boldogságodat akarom s azt tőlem telhetőleg biztosítani fogom. Annyi pénzed lesz, a mennyit csak el tudsz költéni.

— Ha tudná, mily keveset adok a fényüzésre!

— Rosszul teszed, nagyon rosszul. Körülöttem mindenkinek az én életervemem kell szolgálnia. Fivérednek értelmével, neked bájjaddal és szépségeddel — mert szerencsére, szép vagy — kell segítségemre lennetek, hogy érvényre juttassuk ezt a fényt, melyet te megvetsz.

— Ilyenek a boltokban a viaszfigurák, melyeket szép szövetekbe és csipkékbe öltöztetnek...

— Igen, ha ez a hasonlat tetszik neked. Mondd inkább, hogy élvezni fogod a vagyont, melyet rendelkezésedre bocsátok, a mint Miriam élvezné.

— Mindent el fogok követni, hogy hozzá hasonló legyek s neked tessem.

... Jól van. Most menj feködni. Szükséged van rá, sápadt vagy, pedig én nagyon szeretem a szép színt és az üdeséget.

VII.

Norris megérkezett Londonból. Ez a gyöngé, tevékeny, vidor kis ember gyorsan elhelyezte családját egy pompás lakásban. A hol ő volt, semmi

sem ment vontatva. Azt tartotta, hogy sok pénzzel mindig kimenekszik az ember a zavarból. És sok pénze volt. Soha eszébe sem jutott, hogy üzlettársánál nyerjen lakást. Voltaképen el volt határozva leszámolni és megszüntetni azt a társulást, melyben neki örökre a második szerep volt kijelölve. Harlem nem volt mindig barátságos az üzleti dolgokban; szívesen játszotta az úr szerepét. Mert nélküle, Norris nélkül, a ki szerencsére rátette kezét egy kitűnő találmányra és bizonyos tőke fölött rendelkezett — Harlem sohasem szerezte volna meg fékezőjéből azt a roppant vagyont, a melylyel birt. Már régóta nem volt találmány jobban átadva a nyilvánosságnak s nem aratott oly bámulatos sikert, mint ez. Harlem, a siker mámorában, kissé nagyon is megfélekedezett arról, a kinek ezt a sikert köszönte.

Éva nagy nehezen kieszközölte, hogy Miriam, legalább egyelőre, mellette marad. A bál, a melyen mind a ketten először léptek a világba, párisi eseménynyé lőn. Sokat beszéltek róla. A meghívottak névsora folyton nőtt, a mint Miriam előre látta. Ezek a tegnap még ismeretlenek hatalommá lőnek s a hatalmaknak mindig udvarolnak. Éva ki volt hozva a sodrából. Miriam ellenben sohasem volt boldogabb, sem önmagában biztosabb. Elhatározta, hogy kezdetben egy kis zene lesz, nem sok, azután

két híres művész egy kis *saynette*-et fog játszani. Harlem úr mosolygott Miriamra, mindent jónak találván, a mit tett. Sőt átengedte a maga «szentély»-ét is, de látszólag némi ellenállás után.

— Lásza, kedves Harlem úr, nem lehetünk el a könyvtár nélkül, jöjjön csak és be fogja látni: ez a nagy mélyedés, a mely szinte várja a függönyt, lesz a szinpad, a melyre szükségünk van. A szomszéd dohányzó lesz az előcsarnok. Spanyolfalakkal és nagy zöld növényekkel megcsinálom a diszletet...

— S a diszlet kiteszi a szűrünket, az enyémet és irományaimét!

— Oly kevés időre! Csak későn, hat óra felé vonulunk be az ön szentélyébe. Másnap délbén minden ki lesz hozva. Különben a könyvtár elég nagy, hogy egy szögletet föntarthat magának. Vallja be, hogy tele vagyok előzékenységgel.

— Különösen megvallom, hogy ha egy nő a kis ujjá hegyét valahova beszorítja, nincs rá eset, hogy ki lehessen tolni onnan. Előre legyőzöttek vagyunk.

— Legyőzöttek és boldogok — mondá Miriam mosolyogva. — Tehát megegyeztünk?

— Ha egyszer kell...

Éva csodálkozva és irigykedve nézte barátnőjét. Miriam sohasem félt s az ember, a ki előtt min-

denki reszketett, szeretetreméltó lett mellette s mosolyogva engedte magát vezettetni általa. Miért nem tudja őt utánozni?

Az atyjával való magyarázat óta Éva tartózkodó volt. Vérig volt sértve, de azért nagyon nyájas volt és Harlem úr ezt köszönettel vette. Néha barátságosan beszélgetett vele. Korlátlan hatalmat adott neki, biztatta a bő költekezésre, mesés árú ékszereket vett neki, azt mondván, hogy Róbert Harlem leányának semmi sem lehet nagyon szép, nagyon drága. Éva megjegyezte, hogy fiatal leány nem igen visel gyémántokat; ő nevetett és azt mondta, hogy tegye el későbbre. Annyit tökéletesen megértett, hogy bőkezűsége Róbert Harlem leányát illette, nem őt, Évát, személyesen. Társalgás közben oda dobott néhány szóból azt is sejtette, hogy miss Harlem házassága nagyon jelentékeny dolog volt előtte, hogy ez volt a legnagyobb ütőkártya a játékában. A meggyőződés, hogy e tárgyban küzdelem lesz az apa és leánya közt, titkos félelemmel töltötte el őt. Mindennek dacára teljesen tisztában volt azzal, hogy semmikép sem engedi magát föláldozni. Ebben, ha ellent kell állnia, ellent fog állani. Csak azt remélte, hogy a küzdelem pillanata a lehető legmesszebb van.

Éva szívesen átengedte a kezdeményezést barát-nőjének. A két leány csodálatosan kiegyesíttette és

napról-napra jobban szerette egymást. A gondolat, hogy az élet elválaszthatja őket, valami szörnyűnek tűnt föl előttük. Éva régóta szeretettel csüngött a terven, hogy Miriam a nővére legyen. De még semmi sem történt. Miriam csintalankodott, nevetett, kerülte a *tête-à-tête*-ket, melyeknél Ned kissé komolyan beszélhetett volna vele. Tudta, hogy szereti s ez épp oly boldoggá, mint büszkévé tette, de kissé élvezni akarta szép fiatalságát, szabadságát, mielőtt leköti magát örökre. Sohasem gondolt arra, hogy más lehetne élete társa; gyermekkorá óta mindig Nednek volt szánva, de kissé kaczer lévén, szeretvén kötekedni, sokkal boldogabb lévén a jelenben, hogysem a jövővel sokat törődött volna, néha ingerelte a fiatal embert, a ki ilyenkor úgy tetette magát, mintha visszavonulna.

A nagy estély előtt való napon, fölhasználva Harlem úr távollétét, elhivatták a művészeket, hogy megmutassák nekik a rögtönzött színpadot. Sőt próbát tartottak és minden részletet megbeszéltek.

Miriam nagyon örült e találkozásnak. Közelről látva a nőt, a kit a *Français*-ban sokszor csodált, egyszerűnek, szeretetreméltónak, legkevésbé sem «hatásvadászó»-nak s teljesen kifogástalan magaviseletűnek találta őt. Ez teljesen fölforgatta a fogalmakat, melyeket e «komédiások»-ról alkotott magának.

A mint a nagy művésznő játszótársával elment, Miriam a kapott utasítások szerint rendezni kezdte a butorokat s Ned segített neki.

— Itt, egészen hátul nagy pálmák lesznek; nincs semmi, a mi jobban diszítene. Éva és én nagyszerű spanyolfalakat, valóságos műremekeket találunk... Hova lett Éva?

— Kiment az ön «művésznő»-jével... Részemről nem látom be, miért kell a szalonokat hangversenyteremmé és színházzá átalakítani. A bál is elég lett volna.

— Milyen eredeti ön, kedves Ned! Bál és bál, mind egyforma. Az ön atyja azt mondta, hogy «nagyban adjuk». Hát «nagyban adjuk». Mi természetesebb?

— Úgy látszik, önnek élvezet a pénzt az ablakon kidobálni?

— Nagyon. Lángelmém van a költekezéshez. Szerencsére, mert Éva nem való e szerepre. Még nagyon jámbor e tekintetben. Tehát... úgy-e... a zongora japán szövetszével ebbe a sarokba; a hárfa...

— Hagyjuk az ön előkészületeit; van rá időnk.

— Elfeledi, hogy holnap...

— Még nincs holnap.

— Nézzük meg az ön dohányzóját. Hogy előcsarnok lehessen, kissé ki kell üríteni.

Ned magát megadva, követte őt.

— Hát engem is kiszállásolnak?

— Ugyan?... milyen kérdés. Itt dolgozik ön? Igazi munka az, a mit végez, vagy csak látszólagos?

— Kérem, higye el, hogy sokat fáradok.

— Érdemes is akkor oly gazdagnak lenni!

— Talán nem leszek mindig az. A mi amerikai vagyunknál annyi a dagály és az apály.

— Jobb szeretem a dagályt.

— Gondolom, de ha atyámnak nem volna akkora vagyona...

— Valami nagyon kellemetlent akar mondani. Megállítom önt. Szeretem ugyan a fényűzést, de még jobban szeretem az udvarias szavakat, sőt a bókákat. Látta, nem mutatom magamat jobbnak, mint a milyen vagyok.

— A milyen, Miriam, úgy szeretem önt.

— Igen, tudom. Nagyon jó barátok vagyunk. Ez pompás.

— Ön nem akar engem meghallgatni. Mindent tréfára vesz. Pedig az élet nem egészen gyerekjáték, nem csupán szalagokból és virágokból, ünnepekből és nevetésből áll.

— Pedig mindennek megvan a maga jó oldala. Mit akar... Könnyelmű vagyok.

Nevetni, de még inkább megszabadulni igyeke-

zett. De Ned komoly fölindulása ott tartotta őt. Ez megfogta kezét s kényszeríté, hogy ránézzen.

— Ön egész élvezettel rágalmazza magát, Miriam. Szeret nevetni, de tud nagyon komoly is lenni. Legyen most az.

— Egy bál előtt való napon. Milyen okos! Válaszsa meg jobban az idejét, oh! szomorú ábrázatú lovag.

— Nem kerestem a pillanatot, csak úgy röptében ragadtam meg. Ön élvezetet talál abban, hogy engem gyötör; nem is akar engem látni másként, csak nagy tömegben. Most, hogy kezemben van ön, nem ereszttem el addig, míg feleletet, ígéretet nem csikartam ki öntől. Tudja, hogy szeretem, hogy nőmül akarom, hogy rég idő óta, a mikor önt térdemen tánczoltattam, a mikor ön egészen kicsi — és már kaczer volt — sohasem gondoltam a jövőre ön nélkül . . . Mindezt tudja, úgy-e?

Miriam már nem nevetett. Kissé reszketett és nagyon boldog volt. Nagyon szeliden mondá:

— Igen Ned. Mindezt tudom.

— Szeret engem? Feleljen, édesem, egész jövőnk egy szavától függ.

— Szeretem Ned, egész szivemből, minden erőmből; mindig szerettem önt. Nem lesz más férjem, mint ön, erre szavamat adom.

Meghökkenve hallgatott el, a fiatal ember arczát

látva, melyen oly öröm áradt szét, melynek fényét nem tudta kiállani. Lesütötte szemeit, ő, a ki az életben oly szép vakmerőséggel haladt előre. Ned ajkaihoz vonta a két kis kezét, a melyet a magáéban tartott, ezt suttogva:

— Feleségem . . .

Éva a nyitott ajtóban állva, csodálkozva nézte őket, azután, mikor Miriam karjaiba rohant, egyszerre sírva nevetve fölkiáltott:

— Mily boldog vagyok, milyen boldog vagyok! Lám, egyszerre nővérek lettünk!

Szerette volna azonnal kihirdetni az eljegyzést; Miriam határozottan megtiltotta neki. Nem, nem, ő ragaszkodott ahhoz, hogy édes titkát megőrizhesse. Később majd meglátják. Mivel még nem lehetett szó a házasságról . . . nagyon fiatal volt . . . azután meg semmit sem ismerte a világot.

— Hát azt hiszed, édesem — mondá neki barát-nője mosolyogva — hogy titkod rejtve van! Hisz benned minden azt hirdeti. Csak a szemed ragyogását, ajkad mosolygását kell látni s az ember így szól magában: «Szereti Ned Harlemet és felesége lesz».

S valóban, valamivel később Harlem úr magához hívta Miriamot, egészen a szeme mélyére nézett és mondá:

— Nos! . . . Valami újság van!

Miriam egészen elpirulva suttogá :

— Azt hiszem, hogy egy helyett két leánya lesz, hacsak önnek nincsen ellene kifogása.

Harlem kissé ingerkedően nevetett.

— Hiszen mindig Nedet szántam önnek férjül ! Ez beillik terveimbe. De most még nem.

— Oh ! nem . . . sokkal később. Ha nagykorú leszek.

— És nem beszélünk róla.

— Hogy megértjük mi egymást ! Azt hinné az ember, hogy a természet egyszerűen az ön menyének teremtett.

— Igen s hogy elköltse a pénzt, melyet én szerezni fogok.

— E tekintetben legyen nyugodt. Az a hivatásom.

Harlem ismét nevetve megcsókolta őt. Sohasem látszott az étellel ennyire megelégedettnek, ennyire biztosnak önmagában, ennyire diadalmasnak.

Mikor másnap szalonja ajtajában Éva mellett állt, hogy vendégeit fogadja, teljes egyetértés volt közöttük. A parvenü előkelő volt. Nem tartozott amaz idegenek közé, a kiknek házát ellepik, mint meghódított területet, rendelkezve fényűzésükkel, nevökben vendégeket híva, tréfálva velök, jó étvágyal fogyasztva ebédjeiket és tánczolva termeikben.

Róbert Harlem úr, a föltaláló, tiszteletet parancsolt Napbarnított és izmos arcza, szűrő tekintete, tartózkodó, de udvarias modora megtették hatásukat. Azután Éva finom szépsége, fehér légies öltözeke kedves mosolya, kissé félénk bája elragadták az embereket. Egy gazdag örökösnőben szívesen föltételeznek minden jó tulajdonságot. Most ez a föltételezés nem járt azzal a koczkáztatással, hogy a valóság meghazudtolja őket. Csakhogy, kissé amerikainak találták. Ha az ember valakiről fogalma alkotott magának, nem szívesen válik meg attól, nem fogadja el a különbséget, a mely pedig létezik, az Oczeán egyik partján éppen úgy, mint a másikon.

Sosthenes de Mirboys, a kinek Évával a cotillon kellett rendeznie, jókor megérkezett és nagyon használható volt. Nővére, a gróf kíséretében, csak akkor jött, mikor a termék már tele voltak, a hangverseny véget ért és a kis vigjáték kezdődött. Miriamnak nagy nehezen sikerült egy széket találnia, a melyen a grófné két előtte ismeretlen nő között beékelve.

A grófné nagyon nehezen határozta el magát arra, hogy ez idegeneket ama kiváló megtiszteltetésben részesítse, hogy megjelen estélyükön leereszkedését alig vették észre. Elveszett a tömegben. Senkisem látszott gyanítani társadalmi fontos

ságát. Sőt inkább háttérbe szorítani látszott őt ez idegenek öltözékeinek fényes volta, drágaköveinek csillogása. Pedig ez alkalomra felöltötte fekete bársony kivágott ruháját s néhány tizenhatszázadik századbéli családi ékszert viselt. Elkedvetlenedvén, alig hallgatta a híres művésznőt. Azután föl kellett kelnie. A székeket elvitték és a zenekarban fölzendültek Strauss egyik keringőjének első akkordjai.

Sok virág volt, a villamos világítás nagyon erős, a termek nagyon tágasak. Nem így van ez a «Faubourg»-ban. Sajnálta, hogy engedett fivére könnyör-gésének. Ez távolról meglátva, hogy kedvetlen és rosszul érzi magát, hozzáment: tudtára adta elhatá-rozását, hogy azonnal távozik. Mindent elkövetett, hogy visszatartsa őt. Éva jött segítségére. A fiatal háziasszony azon fáradozott, hogy összefűzze a na-gyon is határozottan elvált csoportokat. A nyelv, szokások, meg az előítéletek különfélesége meg-nehezítették a munkát. De Vernay grófnét megnyerte a fiatal leány bája s beleegyezett, hogy megismer-kedik néhány nővel.

A párisi kolónia, a futólagos látogatókat nem is számítva, nagy számú, meglehetősen elfrancziáso-dott, de hazájuk jellemző vonásait megőrző család-ból áll. Míg az angolok erős lábbelijök talpán magukkal hordanak egy keveset a szülőföld porá-

ból, a melyet rendíthetetlenül megsétáltatnak Páristól Kairóig és Berlintől Pekingig, a sokkal hajlíthatóbb amerikaiak nagyon szeretik a vidám és könnyű párisi életet, de óvakodnak megtagadni eredetüket, őszinteségüket és önbizalmukat. Jól tudják, mennyit vesztek ezekből. A nélkül, hogy oly messze mennének, mint bizonyos leányok, a kik Londonban azzal mulattatják az arisztokráciát, hogy *banjo*-n játszanak és tulozzák faragatlan beszédüket, majdnem minden párisi amerikai vigasztalan volna, ha teljesen elvesztené idegenszerű kiejtését és szolgailag alkalmazkodnék a francia divathoz vagy szokásokhoz. Nagyon igazi előkelőségüket nem zavarja meg a különczkedésnek legkisebb árnya sem. Csak az nem tetszik nekik, ha valamely terembe beléptükkor visszafordulnak, hogy nézzék őket. Ritkán félénkek. De jól neveltek, sokkal távolabb állanak a rossz modortól, mint óvilági utánzóik.

Róbert Harlem neve, mesés gazdagságának híre, meg Évának és barátnőjének varázsa elcsalta a bálra az amerikai előkelő kolónia minden tagját, beleértve a követet és családját is.

Róbert Harlem a termeiben tolongó tömeget nézve, tisztában volt azzal, hogy leánya bizonyos nagyvilági fontosságot kezd nyerni. Életében talán először nézte őt bizonyos gyönyörrel. Szép volt.

Becsületére vált. Gyermekségében, sőt később is, úgy tekintette őt, mint valami beteges és nagyon sápadt, szegény teremtet — boldogtalan feleségének második kiadását. Mint ilyent, megvetette őt, vagyis inkább semmikép sem foglalkozott vele. Nem számított. Csak a fia számított. Éva elhanyagolható mennyiség volt.

Mindez hirtelen megváltozott. Mint a királyoknál egy leány házassága befolyással lehet egy ország sorsára, úgy ennél a nagyravágyó — sőt örülden nagyravágyó — amerikainál Éva az ő céljait szolgálhatta. Mikor Ned Harlem úgy írta le atyját, mint kiérdemült sakkjátszót, a helyes kifejezést találta meg. Minden darabnak őt kellett szolgálnia, még azoknak is, a melyeket föláldozott, ezeknek különösen.

Ügyes játészó volt és mindig szerencsés.

És különös, mintha két egyén lakott volna benne, egyik-másik vendégével beszélgetve, ismét ott látta magát a new-yorki házban egy hideg zimankós márcziusi napon. Előtte egy nagy, ruganyos szép vidám fiatal ember állt, a kinek még most is le tudta volna irni vonásait, világos szemeit a napbarnított arczban, a kinek még most is hallotta tiszta és csengő hangját.

Annyi év óta holtnak hitte őt, azt hitte, hogy eltemette a hó abban a rettenetes országban, a hova

aranyat keresni ment!... És most ez a holt föltámadt, ez a kísértet fenyegette őt...

Oly erősnek, oly fölfegyverkezettnek érezte magát ez éhenkórász ellen, hogy alig rezzent meg. S mégis folyton reá gondolt, előre látva a jelenetet, melyben hideg vérrel száll szembe e fiatal ember haragjával, melyben aranyának egész súlyával, annyi éveken át nem bolygatott helyzetének egész tekintélyével, mindenki által elismert tiszteltreméltóságával össze fogja zúzni azt az oktalant, a ki őt fenyegetni merné. Mert egy pillanatig sem kételkedett abban, hogy John Raymond eljön vele szembeszállni, módot talál hozzá bejutni, vagy találkozik vele az utcán, mindegy, akárhol, mind-egy, akárhogyan... Készen volt. Nem félt.

S újból szemlélte a tündéri jelenetet, hallgatta a bókokat, melyekkel nem fukarkodtak vele szemben s melyeket egy kiváló ember mosolyával fogadott. Megvolt elégedve. Gyermekai, még leánya is, dicsősége gyarapítására szolgáltak. Évát nagyon sokan körülvették. Csodálkozás moraja kísérté őt; elhaladó emberek elejtett szavai fölfedezték előtte a bájt, a tartózkodó varázst, melyet oly sokáig nem akart benne sejtteni.

Kissé szégyelte magát, eszébe jutván az az est, a melyen gyermekes vonzalmának fiatalos föllobbanásában hozzá jött, s a melyen ő mellőzte, félre-

ismerte, halálosan megsértette. Azóta nagyon távol tartotta magát tőle, tiszteletteljes, de hideg volt. Szokatlan bánatot érzett, hogy így megölte Évában az oly nemesen följajánlott gyermeki szeretetet. Most nem tudta, miként adja tudtára, hogy már nem veti meg s hogy hálával van iránta azért, hogy szép, finom, csodált s hogy tizenhét évének bájait roppant vagyonának szolgálatára bocsátja. De miért nem volt vidám és közvetlen is, mint Miriam?...

A cotillont szervezték s a mamákat félretolták a teremben. Előhozták a kellékeket, valóságos csodákat s a helyeslés vidám moraja vonult végig a vendégek során. A szép hölgyek nagyon szeretik elnyerni a nekik szánt apróságokat.

Harlem úr egy meglett korú, gyémántokkal megakott nő, az amerikai kolónia egyik nagy hatalmassága mellett ült, a kit kiváló figyemmel tisztelt meg. Éppen mögötte, kissé magánosan trónolt Vernay grófné, a ki nem váltotta be ama fenyegetését, hogy távozik. Az ünnepély, akarata ellenére, mulattatta őt; néhány kellemes ismeretséget szerzett s a pazar buffet megnyerte tetszését. Azután látni akarta, hogy tölti be fivére, mint cotillon-rendező a szerepét; férje, a ki a dohányzóban whistezett, nem kívánt elmenni.

Vernay grófné nagyon rosszul beszélt angolul,

de elég jól értett. Körülbelül fölfogta a háziúr és a gyémántos asszony között folyó társalgás értelmét.

— Kivel tánczol az ön kedves leánya? Nem ismerem azt a fiatal embert; bizonyára nem amerikai.

— Neve Mirboys vicomte. Fiam barátja.

— Ah! . . . S kétségkívül egyik pályázó miss Éva kezére. Megint egy készülő francia-amerikai házasság!

— Teljesen csalódik, asszonyom.

— Akkor nem volna szabad ily feltűnő helyet elfoglalnia . . .

— Nem foglalkozom részletekkel. Ezek a fiatalság dolga. Ügylátszik, hogy ez a francia kiérdemült rendező; éppen ilyen kell.

— Tehát fölhatalmaz a hírek megczáfolására, a melyek, biztosítom önt, szárnyra fognak kelni!

— Teljesen. A kíváncsiaknak még ezt is elmondhatja: ha leányom címet óhajt, nagyon hangzatosat fogok neki találni. Ha üzletet kötök, annak meg kell érdemelnie a fáradságot. Éva sohasem lesz egyszerű vicomtesse . . . Különben biztosan tudom, hogy semmiképsincsbelebolondulva ebbe a kis úrba.

Az amerikai nő eléggülten nevetett.

— Tudja mit, uram, adja a szép leányát valamelyik munkás és értelmes honfitársának. Ez töb-

bet ér, mint ezek a vegyes házasságok, melyek gyakran rosszra fordulnak.

Harlem úr mosolygott. A gyémántos asszonynak két fia volt, a kik nem voltak sem teljesen amerikaiak, sem teljesen francziák s a kikkel nem tudta, mit csináljon.

Ekkor Vernay grófné, a ki nem óhajtotta So-sthenes házasságát Harlem Évával, rögtön megváltoztatta nézetét. Hogyan! ez az amerikai méltatlannak találja fivérét miss Harlem kezére! Nem fogta föl, mily megtiszteltetést szántak neki! Most teljes lelkéből elő fogja mozdítani ezt a frigyet. Ezer jó tulajdonságot fedezett föl a kedves gyermekben; sőt, mi több, nagyon fogja szeretni ezt az eszményi sógornőt, a kit nevetségesen nagyravágyó atyjától el akart rabolni. Szeretné látni, vajjon meg merné-e tagadni beleegyezését ez érdemén felüli házasságtól! . . .

Azután, ez ünnepély tündéri fényűzése, akarata ellenére, izgatta őt.

VIII.

A bál nagyon sokáig eltartott.

Mikor Róbert Harlem reggel lejött, senkit sem talált. Urak és cselédek, a fáradságtól elnyomva, mind aludtak. Megnézte óráját, kilencz óra volt. Tevékeny és koránkelő, nyolcz órakor rendesen

a munkánál lévén, rossz kedv szállta meg, mikor körültekintett.

Misem lehetett szomorúbb ennél a bálteremnél, az ünnepség utáni napon. A lefüggönyözött ablakokon némi világosság szűrődött keresztül, megmutatva az össze-visszahányt székeket. Nagy vázákban a ritka virágok, melyek tegnap oly bámulatosan szépek és üdék voltak, a nehéz levegőben erős illatot árasztva, fonnyadtak. A csend a zaj után, a magánosság a nagy tömeg után, a szomorúság a vidámság után, mindez különösen izgatta Róbert Harlemet.

A könyvtárba ment. Itt a rendetlenség még szembeötlőbb volt. Hogy a nagy termet kiürítsék, itt rakták halomba a székeket. A vigjáték kellékei, a hangszerek, a keretek, a melyeken a cotillon apró csecsehecséi függtek, mindez összevissza hevert a boltozatig érő, nagyszerű növények és japán himzésű spanyolfalak között. A házi úr dörögve lépett be. Postája ott várt az íróasztalán. Mindig sok levelet kapott. Tegnap óta fölszaporodtak.

Róbert Harlem, kissé ideges lévén, csak nagyon kényelmesen szeretett dolgozni s ha biztos volt, hogy semmi sem zavarja a csendet, a melyet megkövetelt. Az ő *szentélye* közelében a cselédek lábújj-hegyen jártak. Még Éva is óvakodott hozzá bemenni. Ned a szomszédszobában dolgozott és csak ritkán nyitotta ki az összekötő ajtót.

A rendetlenség kellemetlenül hatott az amerikai izgékony idegeire.

Végre többször csöngetett. Inasa rémülten futott be.

— Mikor szabadítják meg a házat ettől a sok széktől és növénytől?

— Minden pillanatban várom a diszítőt, uram.

— Parancsolja meg, hogy ezen a szobán kezdjék és siessenek.

— Igen, uram. Szükség esetén több embert lehet alkalmazni. Vannak elegenden az utcán, a kik szívesen fölajánlják a szolgálatukat.

— Csak gyorsan történjék, az a fő. Hozza be a reggelimet. A fiam még nem kelt föl?

— Azt hiszem, nem, uram.

— Jól van. Mehet.

Mikor megreggelizett, rossz kedve lecsillapult. Elszántan fogott a munkához.

A könyvtárt nemsokára megszállták. Az inas gondoskodott, hogy ne csapjanak nagy zajt a munka hamar be volt fejezve. Róbert Harlem, munkájában egészen elmerülve, alig vette észre a munkások járását-kelését.

Elég nagy számban voltak. Mikor már majdnem mindent kihordtak, az egyik ember összeszedte a földön heverő szerszámokat, mert a nagy függöny leszedése némi asztalosmunkát kívánt. Követte

társait, mindig az inas felügyelete alatt; azután, mintha valamit elfeledt volna, észrevétlenül visszafordult s egy szép japáni himzésű spanyolfal mögé osont. A munka folytatódott a nagy termekben. Messziről hallani lehetett az ide-oda tolt székek zaját.

Egy ideig semmi sem zavarta a könyvtár mély csendjét, legfőlebb összegyűrt papír zaja vagy a toll serczegése.

Az az ember ruganyos, halk léptekkel elhagyta rejtekét és megállt az íróasztal másik oldalán. Róbert Harlem annyira meg volt lepetve, hogy eszébe sem jutott megmozdulni, csak nézte idegen látogatóját. Lassankint sápadt és sápadtabb, halál-sápadt lőn.

— Meg kell vallani, Róbert Harlem, hogy ön büszke bandita!

John Raymond nem emelte föl hangját, e szavakat mondva. Összefont karokkal állt, lenézve ellenfelére; szemeiben szokatlan fény csillogott, ajkai kissé reszkettek és ő is sápadt volt.

Harlem ösztönszerűleg tapogatódzott, a csengetyű gombját keresve, de nem vette le szemét a világos, minden pillanatban ijesztőbb szemekről.

— Nem tanácslom önnek. Ha tolvajról akarna beszélni cselédei előtt, ez mitsem használna önnek s kétségkívül kellemetlen lenne önre nézve. Nem

forog veszedelemben. Nem szoktam megölni ellenségeimet. Megelégszem azzal, ha lábaimnál látom őket.

Az első meglepetésből Róbert Harlem nagyon hamar magához tért. Gyakran elképzelte a jelenetet, melynek most szereplője volt; de sohasem tudta egészen elgondolni, hogyan fog lefolyni. Hátra-dőlt karszékeiben és színtelen hangon mondá:

— Mi jögon tolakodik be ön másnak házába? Ön tolvajról beszél. Ha embereimet behívom, kibem látnak gonosztevőt? Bennem, urokban, vagy önben, a csavargóban, a ki egy sarokban elrejtőzik, hogy azután engem fenyegetsen? Ki ön? Nem ismerem önt.

— Ha nem ismert meg, ha nem tudja, hogy nevem John Raymond s hogy én vagyok a fékező föltalálója, melyből ön vagyonát szerezte, miért lett oly halálsápadt? Jól csinálta a dolgokat. Ez a palota nagyon szép. Az enyém. Az ön pompájával tele vannak az újságok. Ez a pompa is az enyém. Az ön kocsijai, lovai az én lovaim s az én kocsiaim... Jól őrzik önt, Róbert Harlem. Mikor be akartam ide jönni, lakájai bezárták előttem az ajtót. A vadak között megtanultam a ravaszságot. Látni akartam, hogyan rendezte be ön az én lakásomat. Mivel ön csak kocsin járt ki, mivel őreit gondosan föllállította, úgy kellett bejönnöm, a hogyan tudtam.

Beszegődtem az ön díszítőjéhez. Most az erődben vagyok. Mit csinál ön velem?

Róbert Harlem teljesen uralkodni tudván magán, nyugodt és hideg lévén, nem felelt azonnal. Fölkelt és kinyitotta a dohányzó ajtaját. Nyugodtan ismét bezárta és újra leült íróasztalához. Kedvenc szokása szerint jobb kezének ujjait a bal kéz megfelelő ujjaira tette; nyugodtan szembe nézett a fiatal emberrel.

— Mit csinálok önnel? Semmit.

— Figyelmeztetem, hogy nem vagyok megveendő ellenfél.

— Tegyen, a mit akar. Én nem félek öntől.

John Raymond érzé, hogy forni kezd benne a harag s a harag rossz tanácsadó. Várt egy pillanatig, azután ő is vett egy széket és kezével az asztalra támaszkodott.

— Beszéljünk okosan.

— Én is azt kívánom. Eddig nagyon eltért a tárgytól.

— El fogom beszélni történetemet a hirlapokban.

Harlem könnyedén vállat vont.

— Ez a történet, melyet ön érdekesnek tart, mivel önt illeti, maga a megtestesült köznapiság. Nincs a világon föltaláló, a kit így meg nem támadtak volna, a mint nincs színműíró, a kit, ha sikert

aratott, nem vádoltak volna plágiumról. Ez ismeretes, klasszikus dolog.

— A bírósághoz fordulok.

— Tessék. Ez oly játék, melyben az nyer, a ki arannyal tudja elhalmozni a legékesebben szóló ügyvédek; a ki a sajtó által hatni tud a közvéleményre is. A sajtó, ön talán kétségbe vonja ezt, előnyösebbnek fogja magára nézve tartani, ha az én ügyem mellé szegődik, mint ha önt pártfogolná, a kinek üres a zsebje. Én alapjában véve jó ember vagyok. Bebizonyítom önnek kísérlete hiábavalóságát, örült voltát. Ön azt mondja, hogy ön az én fékezőm föltalálója. Mikor találta föl a fékezőt?

— Tizenegy éve.

— És tizenegy év után jön követelni az én szakadatlan munkám gyümölcsét? Mert a siker nem jött magától, azt mondhatom önnek. Mit csinált e hosszú évek alatt?

— Azt tudja ön. Négy társammal aranyat mentem keresni. Az az ország, a hová most ezer és ezer kalandor rohan, akkor majdnem elhagyatott és rettentő volt. Barátaim meghaltak.

— Ah! ezen nem csodálkozom. Oly egyszerű lett volna az ő példájokat követni.

— Nemde? . . . Majdnem megtettem. Habár megmenekültem a haláltól, közel voltam az örülés-

hez; emlékezetem elhomályosult, az értelem csak lassan tért vissza.

— Ne mondja, hogy «közel volt az őrüléshez». Megszállta az és nem hagyta el önt. Ön bolond, nagy bolond. Be fogom bizonyítani és bezáratom önt. Oh! ne féljen, nagyon jó menedékhelyet keresek. Ne türtőztesse magát. Csak vádoljon be a bíróság előtt. Nagyon mulatságos pör lesz ez. A legjobb reklám fékezőmnek.

— Ön feledi Róbert Harlem, hogy az ön által aláírt irat révén kezemben van. Ön azt mondá magában: «Bizonyosan elvesztette a hó között...» Nem vesztettem el. Nézze.

Tárczájából John papírlapot vett ki s az íróasztalra tette.

— Hamisítvány, de megvallom, nagyon ügyes.

A kiérdemült játékos most egy megfoghatatlan hibát követett el. Később nem tudta másként megmagyarázni, mint hogy pillanatnyi őrültségben követte el.

Gyors mozdulattal összegyűrte a papírt és a lobogó tűzbe dobta.

John Raymond szilaj nevetésbe tört ki.

— Igaza van, Harlem, az az irat csak hamisítvány, vagyis inkább másolata az eredeti oklevélnek. Ha hidegvére volna, sohasem tartotta volna azt a nagyon fehér papírt annak, a mely tizenegy év

óta egy régi tárczában pihen. Elárulta magát, édes úr! Ez fölér egy vallomással...

— Melynek semmi jelentősége, mert egyedül vagyunk. A helyzet ugyanaz marad. Önt összetörni kiváló élvezet lesz nekem s össze fogom önt törni.

— Rettenetesebb játékost fog bennem találni, mint gondolja. E munkásruha daczára nem vagyok vagyontalan. Vannak barátaim. Teljes erőmből fogok küzdeni; inkább meghalok, hogysem egy tolvajnál, egy nyomorultnál hagyjam azt, a mi jogosan engem illet. A vagyonnál sokkal több az, a mit visszakövetelek: találmányomnak dicsősége.

— A mint önnek tetszik. Ügye megvédhetetlen. Ha tíz, sőt öt évvel előbb jelentkezett volna, a kelemetlenségek kikerülése végett följánlhattam volna önnek némi kárpótlást. Most nem ajánlok semmit, csak a küzdelmet, a halálos küzdelmet.

A fiatal ember hozzá hajolt.

— Hallgasson meg végig. A nevére méltó föltaláló nem áll meg egyetlenegy találmánynál. Azt mondja ön, hogy ön találta föl a fékezőt, a mely a nevét viseli?

— Mindenesetre.

— Miért nem tökéletesítette?

— Megelégszem vele úgy, a hogy van?

Ez hizelgő rám, az igazi föltalálóra nézve.

De nem érem be vele. Mikor a jeges országból visszajöttem, ismét a civilizált világban voltam s mikor mindenütt az ön nevét láttam az én találmányomon, eleinte bámulat, azután düh fogott el. Ekkor, hogy a dolgokkal jobban tisztába jöjjek, ismét beálltam fűtőnek s végre rám bízták saját találmányom kezelését. A mit ön sohasem látott meg, én megtaláltam. Oly tökéletesítést eszeltem ki, a melynek segítségével rendkívül gyorsan lehet haladni s mégis önműködőleg megállítani a vonatot. A közönséges forgalom egyszerre meg fog kétszereződni, erről kezeskedem. Miért nem talált fel ön semmit? Mert ön, a szerencsétlen föltaláló, a kinek minden találmánya csütörtököt mondott, a ki kénytelen volt az igazi föltalálókat szolgálni, nem volt rá képes!

Most Harlem megváltoztatta magatartását. Egy pillanatig sem kételkedett annak igazságában, a mit ez a nyomorúságosan öltözött ember előadott, a kinek kék szemében az értelem, a lángész tüze csillogott.

— Ugyan, Raymond, legyen eszén; talán megérthetnék egymást. Drágán, nagyon drágán fogom megvásárolni ezt a tökéletesítését.

John Raymond ismét nevetett.

— Hát már nem bánik velem mint csalóval? Lám, egy pont már meg van nyerve. De nem adom

el. Perelni fogunk. Ügyvédem érvényt fog szerezni új találmányomnak...

— Képzelőds, csalóds! Az igazi hatalom a nagy vagyon. De a hatalom az enyém s irgalmatlanul fogom fölhasználni. Nem fog találni ügyvédet, még ügyetlent sem, még oly éhenkórászt sem mint ön, a ki elfogadná az ön előre vesztett ügyét.

E pillanatban megnyílt a dohányzó ajtaja s Ned Harlem tétova szemekkel, fagyos arczczal lépett be és majdnem halkán mondá:

— Csalódik, uram. Ez az ügyvéd megvan. Én vagyok.

Bámulás. Az apa halálsápadtan, a szavakat hasztalan keresve, hebegve, ijesztően nézett fiára, a ki mozdulatlan, fagyos maradt.

— Te..., te...

Nem tudott egy mondatot kimondani. Reszkető ujjával az ajtóra mutatott, mintegy hogy megértesse, hogy gondosan bezárta, miután meggyőződött, hogy a dohányzó üres volt.

— Tudom. Ön azt hitte, hogy minden óvintézkedést megtett. Mindjárt azután jöhettem. A szenvedélytől elkapatva, nagyon hangosan beszéltek. Mindent hallottam, mindent megértettem. Most mindent tudok.

— A fiam, a fiam ellenem fordul! A mit ez az ember mond, nem igaz. Csaló, mint a többiek

mind . . . De igazán jó bolond vagyok, hogy téged meggyőzni akarlak; a mit te cselekszel, az szörnyőség, az erkölcsi apagyilkosság . . . Ez lehetetlen! Rosszul értettem volna? Magyarázd ki magadat, Ned. Elnéző atyád voltam, ezt nem tagadhatod . . . De szólj valamit . . . Ne nézz így rám.

— Nincs több mondani valóm. Meggyőződésemszilárd.

Róbert Harlem fölkelt, nehezen vonagló arczczal.

— Akkor halljad! Megtagadlak! Megátkozlak! Nincs többé fiam.

— Nekem sincs atyám. Esküszöm mindenre, a mi szent, hogy sohasem veszem ki a részemet a vagyomból, mely nem az öné. Ha ezt tenném, bűntársa lennék önnek.

— Takarodjál! Sohase merj a szemem elé kerülni. Szenvedj, pusztulj el, légy, a mi tudsz. Ha majd mint koldus, alázatosan nyujtod felém kezedet, cselédeimmel foglak kidobadni.

Már nem volt ura magának. Járt-kelt, a butorokba botolva, vérrel elfutott szemekkel, oly vörös arczczal, hogy közel állott a gutaütéshez.

John Raymond szótlanul, majdnem mozdulatlanul nézte ezt a jelenetet.

Vidám, nevetéstől szakgatott női hangok hallatszottak messziről, azután közeledtek. Ned egy pillanat alatt átváltozott és gyorsan mondá:

— Szedje össze magát, uram. Miként én, úgy bizonyára ön sem akarja beleavatni Évát és Miriamot e szerencsétlen vitába. Üljön az íróasztalához. Könyörgöm... atyám...

Harlemet megkapta ez a szó: atyám. Rettenetes levertsége hirtelen lelohadt. Íróasztalához ült és papirosokat vett reszkető kezébe. Ned gyorsan jelt adott John Raymondnak, hogy szedje össze szerszámaikat, hogy ekként nyugodtnak lássék. Már kopogtattak a zárt ajtón s Miriam tiszta hangja mondá:

— Úgy-e, Harlem úr, ma meg szabad szegni a parancsot? Én legalább szükségét érzem annak, hogy megöljem apósomat!

És nem várva az engedelmet, a fiatal leány szélrohamként belépett, utána Éva.

Minden óvintézkedés daczára valami szokatlant vett észre a két barátnő. Éva egyenesen fivéréhez ment:

— Mi baj van, Ned?

Miriam körülnézett.

— Azt hinné az ember, hogy összeesküvők. Mit keres itt ez az ember?

— A függönyt szedte le s visszajött valamiért, a mit itt felejtett.

John, egyszerre ügyetlen kezekkel, összeszedte a szerszámokat és a vésővel erősen megvágta a kezét. A vér kibuggyant.

— Oh! — mondá Éva részvétellel — mennyire fájhat ez önnek! S nincs egy darab gyoölcs... Itt van a zsebkendőm. Majd bekötöm a sebet. Azután azonnal menjen orvoshoz...

— Köszönöm kisasszony.

E szavakat angolul mondta. Éva meglepetten nézett rá, a mit eddig nem tett.

— Hát nem franczia ön?

— Nem, amerikai vagyok.

Növekvő kíváncsisággal szemügyre vette őt. Azután, kezeit összekulcsolva, vidáman fölkiáltott:

— A babám... John Raymond! Megigértem, hogy sohasem feledem önt! Ha tudná? A mama és én mindig beszéltünk önről. Mikor elhagytam szegény házunkat, eltemettem a babát és megsirattam! Atyám, atyám, nem emlékszik? Egy napon a fiatal föltaláló mintát rendelt meg önnél...

Mindezt oly gyorsan, oly öröndetes elragadtatással mondta, hogy lehetetlen volt őt megállítani. De hirtelen, könyes szemekkel elhallgatott, mikor atyja durván rákiáltott, hogy hallgasson.

— Mi történik itt? — suttogá Miriam a jegyese fülébe.

— Komoly dolgok. Menjünk.

Egyedül hagyták Róbert Harlemet.

Távozás közben John Raymond visszafordult és mondá:

— Most már nem kell félnie semmitől, Róbert Harlem. Nem fogom megbecsteleníteni az ön két gyermekének atyját.

A boldogtalan közönyös mozdulatot tett. Saját fia megtagadta őt! Mit törődik a többivel?

Éva most félénken ment Johnhoz:

— Ön szegény és egyedül áll. Szeretném visszafizetni önnek azt a jó tettet, a melyet tizenegy éve egy szerencsétlen kis leánynyal szemben gyakorolt.

— Már végtelenül jót tett velem, kisasszony. Részvétellel volt irántam.

És nagyon halkán köszöntve őt, gyorsan kisietett. De nem ment messze.

Ekkor a két leány Nedhez fordult.

Ez, az első izgalom elmúltával félig le volt sújtva a csapástól.

— Igen, igaz. Összevesztünk, rettenetesen összevesztünk, még most sem tértem egészen magamhoz. Atyám elkergetett. Nem maradhatok a házában.

Éva zokogni kezdett és bátyja nyakába borult.

— Az lehetetlen..., lehetetlen! Ha a világon valakit szeret, az bizonyára te vagy!

— Mit csinált, Ned? — kérde Miriam? Adóságai vannak? Pénzről van szó?

— Valóban — felelé Ned kelletlenül — pénzről, egy egész vagyonról van szó. A megtörténtet nem lehet meg nem törtétté tenni. Egyszerre tönkre

jutottam. Úgy kell megkeresni kenyeremet... És később, Miriam, a kedves feleségemet.

— Örültséggel határos! — kiáltott föl Miriam kissé türelmetlenül. Mindez képtelenség, lehetetlen. Nagy befolyásom van Harlem úrra. Meg fog önnek bocsátani, erről kezeskedem.

— Szó sem lehet bocsánatról. Bizonyos kimondott szavak sohasem mennek feledésbe. Arról van szó: szeret-e engem annyira, hogy feleségem les, ha majd állásom lesz?

Ez némi keserőséggel volt mondva.

— Ez az, a mit nem értek, még nem tudok megérteni! Mindez úgy tűnik föl előttem, mintha másokkal történnék... Gondoljon a tegnapi. Milyen vidámak, boldogok voltunk; mily büszke voltam a jegyesemre... És ime, minden megváltozott, a legkisebb előkészület nélkül. Miért? Meg kell magyaráznia Évának és nekem, hogy mi történt. Már nem vagyunk gyermekek. Ha a felesége volnék, úgy-e, mindent elmondana nekem? Nos?... Szeretem önt, Ned. Ha bánata van, jogom van abban osztozkodni. Hogy nevetek, hogy jónak találom az életet, ez nem ok arra, hogy ne mint eszes egyénnel bánjak velem.

— Mint eszes egyénnel bánok önnel, édesem, ha azt mondom: «Szeret-e annyira, hogy megosztja velem balsorsomat, a mint kész volt osztozkodni

szerencsémbe?» Emlékezzék ama szavakra, a melyeket egy napon egymás mellett állva az oltár előtt mondanunk kell: *For better, for worse, for richer, for poor, in sickness and in health, till death us do part...* *

Miriam megfogta két kezét és a szemébe nézett.

— Ned, édes jegyesem, mindez nem felelet az én kérdéseimre. Nem vehetem egészen komolyan ezt a hirtelen elhatározást. Nem tudom önt elképzelni kopott ruhákban, pár garast keresve; nem tudom magamat elképzelni a tavali kalapomban. Mit akar? én ilyen vagyok... Szükségem van fényűzésre, zajra, kedves bókokra, szép fogatokra. Nem, de ön el tud képzelni engemet úgy, a mint egy omnibuszra várok és jegyet kérek?... Ugyan mosolyogjon, Ned. Mondja, hogy próbára akar tenni, látni akarja, hogy van-e bennem drámai hősnő... No hát, erre nem érzek magamban hivatást.

— Félek, kedvesem, hogy az ön hivatása kaczerának lenni; e hivatáshoz oly díszletek kellenek, a melyeket nem áll módomban megszerezni. Nem akarom, hogy szerencsétlen legyen, szép Miriamom, s mindent nagyon értek... Visszaadom a szabadságát.

* «Jó és balsorsban, szegénységben s gazdagságban, egészségben vagy betegségben, míg a halál el nem választ.»

— Nem fogadom el. Éva, ne sirj, inkább jöjj segítségemre. Értesz te valamit ebből az egész valószínűtlen történetből?

— Annyit értek, Miriam, hogy Nednek nagyon komoly okainak kell lenni, mert különben nem okozna neked szenvedést, nem tenné kockára a házasságát, mely örömmel tölté el őt.

— Akkor mondja el azokat! — kiáltott föl a leány, lábával dobantva, mint haragvó gyermek.

— Hallgasson, Miriam; a szakítás atyámmal végleges.

— De az összeveszés oka?

— Pénzkérdés, hisz tudja már.

— Akkor nem hiszem el. Ha volt valaha önzetlen ember, akkor ön az! Tudom, hogy nemzedékről nemzedékre, apáról fiúra néha oly nézet-, sőt elvi eltérések vannak, hogy az összeütközések majdnem elkerülhetetlenek. Azt is tudom, hogy míg Harlem urat kemény embernek tartják, addig önnek vasakarata van. Tehát valami összeütközés, vita volt, mit tudom én? De az atyja szereti önt; én tetszem neki; házasságunk kedvére van. Tehát minden rendbe jön. Nem azonnal, de később. Fiatalok vagyunk, várhatunk. Én az ön jegyese maradok, akár akarja, akár nem, Ned..., de mikor házasságra lépünk, nem fogjuk házasesetünket kunyhóban kezdeni, arról kezeskedem!

— Ah! Miriam — kiáltott föl fájdalmasan Ned — miért nem mondta inkább: «Nem szeretem önt annyira, hogy megoszszam önnel a szegénységet...»

— Mily oktalan a te fivéred, Éva! De hát nem változtathatom meg magamat, hogy önnek tessen, Ned. Igen, szeretem önt és — jól jegyezze meg ezt — soha, de sohasem leszek másnak a felesége. Ez csak nemesen van mondva? Sőt iparkodni fogok néha némely apró dolgokról lemondani, hogy lássam, vajjon szenvedést okoz-e ez nekem. Szent egyszerűség leszek, mint Éva.

— Igen — mondá ez félig szomorú mosolylyal — valenciennes-i csipkéekkel fődöd be szent egyszerűségedet.

Tehát Isten velük! — mondá a fiatal ember, az ajtó felé tartva.

Éva kétségbeesetten kapaszkodott beléje.

— Tehát igaz? Elméssz s nem jössz többé ide vissza?

— Soha!

— Mit csinálsz?

— Nem tudom.

— Írni fogsz nekem. Tudtomra adod címedet. El kell küldenem holmidat. És meglátogatlak, bárhol légy... Oh bátyám, mit csinálok nélkülöd?

— Nem lesz megengedve engem látnod.

Éva élénken fölegyenesedett. Ez a törékeny szöke, ki minden semmiségre összerezett és elpirult, oly büszkén, oly bátran tekintett, hogy fivére meg volt lepetve. De ő egyszerűen mondá:

— Semmi sem fog akadályozni, hogy az maradjak rád nézve, a ki mindig voltam. Szomorú gyermekségemben a mamának és nekem csak egy támaszunk volt, te. Ezt nem feledhetem el.

Ned, érezvén, hogy ereje gyengül, hirtelen távozott.

Harlem úr egész nap bezárkózva maradt. De este megjelent az ebédnél, kifogástalanul öltözve, szokása szerint frakkban. Miriam visszatért szüleihez. Éva, nagyon sápadtan, de nyugodtan elnőkölt a csendes ebédnél.

Mikor a cselédek eltávoztak, fölkel.

— Maradj — mondá atyja — beszélni valóm van veled.

Ismét leült. Oly gyengének és törékenynek látszott, hogy Róbert Harlem, az esetlenül erős ember megvetésével nézett reá. Eszébe sem jutott föltétlen engedelmességéről kételkedni. Nem zabolázta-e meg mindig az ő szerencsétlen anyját? Egy tekintet elégséges volt megfélemlítésére.

— Bátyád kegyetlenül megsértett engem. Kita-

gadtam őt. Nincs többé fiam. Neked sincs többé bátyád.

Éva nagyon szeliden, hangját legkevésbé sem emelve föl, felelé:

— Csalódik, atyám. Nem tudom, mit véthetett Ned, hogy ily átkot érdemelt. Nem is akarom tudni. Kétségkívül önnek van igaza. Irántam mindig nagyon jó, gyengéd és odaadó volt. Mikor anyámon kívül senki sem szeretett, ő dédelgetett engem? Ez elég. Sohasem fogom őt elhagyni.

Harlem úr annyira meg volt lepetve, hogy elfeledett dühöngeni.

— Azt hiszem, nem értettél meg jól — mondá majdnem szeliden. — Bátyád sohasem fogja átlépni a küszöbömet.

— Tudom — mondta. — Tehát én fogom őt fölkeresni.

— Megtiltom, értetted?

— Nagyon sajnálom, atyám, de nem engedelmeskedhetem önnek.

— Lám... lám..., de hisz ez örültség. Nem vagyok hozzászokva az ellenálláshoz.

— Minden másban tisztelni fogom az ön akaratát. De bátyámat nem hagyom el!

— Majd megtalálom a módját.

— Nem hiszem. Űzzön el engem is, ha jónak látja...

Róbert Harlem hátradőlt székében és összefonta karjait. A harag dúlt benne. Azután hirtelen mást gondolt. Belátta, hogy erőszakkal semmire se megy. Éva kiállotta tekintetét oly szilárdan, de szeliden, hogy az kihozta őt a sodrából.

Igazán! gyermekei daczoltak vele! Ekkor hirtelen és éles fájdalommal megértette, hogy a mint vetett, úgy aratott. Elűzni leányát? ... Egy pillanatig eszében volt ez. De szüksége volt reá. Mi lenne fejedelmileg berendezett háza fiatal úrnője nélkül? Csakhogy a mint ránézett, meglátszott rajta, hogy elkeseredett csatavesztése miatt.

Kínos csend után lecsillapult és hidegen mondá :

— Legalább annyit megkövetelek tőled, hogy sohase beszélj nekem a lázadó fiúról, a kit utálok!...

Éva csak egy mozdulattal jelezte, hogy kénytelen engedelmeskedni. Azután fölkelt és eltűnt.

Szobájába érve, ágya lábánál összeroskadtt, zokogva, mintha szegény szivét összezúzták volna.

IX.

Mikor Ned Harlem az utcán volt, tántorgott, mint a részeg ember.

A lefolyt heves jelenet, a mely egy pillanat alatt kiragadta őt boldog és könnyű életéből, a mely

őt ellenségévé tette saját atyjának, most mintegy megsemmisítette. Alig tudta összeszedni eszméit. Összefüggés nélküli gondolatok kavargtak agyában. Csak egy kerekedett felül e zavarban: tompa szenvedés, az elhagyatottság rettenetesen kínos érzete.

Szürke és csendes téli nap volt, a hó esni készült, de nem esett. Az egyforma, ólomszínű ég alatt látszott s nagyon hamar összekeveredett a ködben uszó távokkal. Az utca majdnem üres volt s a nagy város zaja csak tompultan jutott a fiatal ember fülébe.

A hideg daczára, melyet különben nem érzett, Ned leült egy padra. Érezte ugyan, hogy valamit határoznia, gondolkodnia, életét rendeznie kell. De jelenleg képtelen volt erre. Atyjának heves szavait szüntelen hallotta magában; újra látta nővére könyeit, kétségbeesett arcát; ismét kereste Miriam szemében a feleletet fölszólítására s értette, hogy ezt a feleletet nem kapta meg. Miriam fényűző, boldog, vidám életű teremtmény volt. Mit csinált volna a szegénységgel, az erőfeszítéssel és a keserves küzdelemmel? ... Nem az ő hibája volt..., de ez mégis szomorú volt, nagyon szomorú.

Ekkor érzé, hogy nincs már egyedül; fölemelte szemét és John Raymond tekintetével találkozott. Ned önkéntelen visszahuzódott.

— Igen, tudom, értem — mondá John nagyon szeliden. — Gyűlölnie kell engem. Nélkülem...

Nem fejezhette be. Ned nem felelt e szavakra. Inkább saját gondolatait látszott követni; mondá:

— A harag, majdnem az örültség pillanatában megigértem, hogy kezembe veszem az ön ügyét. Beláthatja, hogy ez lehetetlen. A fiú nem perelhet atyja ellen... bármilyen legyen is ez — tevé hozzá majdnem halkan.

— Tökéletesen értem. Különben ezt nem teszi meg sem ön, sem más. Nem indítok pert.

Ned ránézett, most már egészen ura önmagának, értelmének teljes birtokában.

— Lemond a jogáról?... mert egy pillanatil sem kételkedtem, hogy ön a fékező igazi föl-találója!

— Igen.

— Tehát?

— Nem fogom meggyalázní az ön és nővére atyjának nevét; megmondtam Harlem úrnak. Ő védve van. Ön is visszamehet hozzá élvezni a vagyont, melyet átengedek neki.

— Soha! Ha ő elfogadja a lemondást, én nem fogadhatom el. De... de... boldog vagyok, ha arra gondolok, hogy a név, melyet viselek, nem lesz meghurczolva a sárban; hogy senki sem fogja megtudni... Azt hiszem, hogy e szégyen sujtott

le, fosztott meg minden bátorságtól, minden erélyemtől. Köszönöm.

A két fiatal ember kezet szorított és John leült új barátja mellé. Mind a ketten oly nemzethez tartozván, mely büszke a *self-control*-ra, a férfias és kissé hideg önuralomra, egyikük sem szólt többé a dologról s elkezdtek egész egyszerűen beszélgetni:

— Mit fog csinálni?

— Éppen ezt kérdeztem magamtól, mikor ön jött. Megvillant agyamban a gondolat, hogy visszatérek New-Yorkba, beállok egy ügyvédhez, a ki mindig barátságot tanúsított irántam. De nem szeretnék mint koldus hozzámenni. És pénzem nincs. Előbb keresnem kell valamit, de hogyan?

— Majd meglátjuk. Addig, kérem, ossza meg velem lakásomat. Biz ez nagy változás lesz önre; de az ember, egy kissé összehúzódva, elégedett lehet s legalább nem lesz egyedül. E pillanatban a magány nem önnek való.

— Szívesen elfogadom. De ön miből él?

— Nekem van mesterségem, a melyből az ember bárhol megél. Mérnök vagyok ugyan, de egyúttal gépész is, még pedig nagyon ügyes kezű... Ma reggel nem igen bizonyítottam be ezt... — tevő hozzá mosolyogva s a kis zsebkendőre nézve, a melylyel sebesült ujjá be volt

kötve. — Egy nagy villamos-gyárban kaptam alkalmazást. Sőt még némi pénzem is van. El kell önnek mondanom..., de ez nagyon hosszú lenne. Jöjjön; lesz egy hétig miről beszélnem. Jól befűtünk. Ön nem veszi észre..., de egy csöpp meleg sincs ezen a padon.

John Raymondnak munkáslakása volt a Montmartre-on: két szoba s egy kis konyha, az egész nagyon tiszta s tűrhetően bebutorozva. A kis ebédlőben egy ágygyá alakított pamlagot átengedett Nednek és hamar megegyeztek.

— Alkalmatlan leszek önnek, Raymond úr.

— Először is, ha nincs ellene kifogása, Johnnak és Nednek fogjuk egymást mondani, ez kényelmesebb.

— Szívesen, John. Nem tudom, mi lett volna belőlem ön nélkül...

— Zöld ágra vergődött volna, az kétségtelen; elég erély van önben. Ön nem tudja, mily természetesnek tűnik föl előttem, hogy van mellettem egy fiatalabb társ, a kinek én bátyja lehetek. Üljön oda, a kályha másik oldalára, melegítse föl a lábait. El fogom beszélni történetemet. Azután elmegyünk reggelizni a sarkon levő borkereskedőhöz. Kőművesekkel és ácsokkal fog egy asztalnál ülni, de minden tiszta, az ételek nem rosszak s az árak megfelelnek anyagi helyzetünknek. Tanulnia

kell önnek. Az ember nem tanulja meg egy csapásra a szegénységet.

— Feledi, hogy gyermekkorom nyomorúságos volt. Most hallgatom önt. Igaza volt önnek. Jobb itt a kályha mellett, mint azon a padon odalent.

John ezután elbeszélte egész történetét: a fényűzést, mely bölcsőjét körülvette, a francia nevelőnőt, a kivel anyanyelvén beszélt — szerencsére, sohasem feledte el egészen — a tönkrejutást, a találmányt, a kalandszomját, az aranykeresés nyomorúságos végét, a halászoknál talált menedékhelyet, az a nélkül eltelt éveket, hogy a mult emléke teljesen visszatért volna.

— Tudja, Ned, az emlékezet nem halt meg, de elszunnyadt s mintegy féltem fölébreszteni. Féltem, hogy szenvedek, a mint már szenvedtem; azokból a kegyetlen hónapokból valami rettenetes, de határozatlan lidércnyomás maradt fenn. Megelégedtem a jelennél. Föltettem magamban, hogy lero-vom hálámat ama két ember, apa és fiú, iránt, a kik megmentettek és azután egész egyszerűen, egész természetesen magukhoz fogadtak. Egy családot alkottunk. Sam Jackson egészen fiatal volt és én nevelésére vállalkoztam. A végtelen telek alatt együtt dolgoztunk; sok dologra megtanítva őt; magam is újra tanultam s a nagyon megtámadott

agy lassankint visszanyerte erőit. Véletlenül jutott eszembe találmányom. Ekkor minden fölvilágosult. Értettem. Emlékeztem. De megmaradt bennem bizonyos irtózat az aranytól; tehát eszünkbe sem jutott, Samnak és nekem, a kalandorokhoz csatlakozni, a kik ellepték az országot. Mi mások örülségéből akartunk hasznot huzni. Saját tapasztalásomból tudtam, hogy az ember kellő előkészület nélkül rohan ily kalandokba. Kereskedtünk mindennel, de különösen óriási készletet szereztünk be fából. Két évi kereskedésből meggazdagodtunk. Ekkor kivettem a részemet és eljöttem. Sam, a kinek részletesen leírtam találmányomat — majdnem mérnökké neveltem őt — ösztönzött az elutazásra. Csak azt kívánta, hogy velem jöhessen, de atyja gyöngült és nem hagyhatta el őt.

— Sohasem gondolt arra, hogy veszedelmes dolog oly sokáig parlagon hagyni ily találmányt?

— Igen. De másokra kellett gondolnom, mielőtt magamra gondoltam volna.

— Ha gazdag ön, miért gépészkedik, miért játszsza itt a munkást.

— Először a is gazdag szó nincs helyén. Hárman osztottunk meg a nyereségen, a mely végtére is nem volt óriási. A pénzem szent volt. Találmányom érvényesítésére, ismertté tételére kellett szolgálnia. Megszoktam a kemény életet és nem féltem tőle.

Azután, mikor először megpillantottam egy lokomotívon e szavakat: *Harlem-fékező*...

Megállt, mert félt, hogy sokat mondott. Ned halkan mondá:

— Igen, értem...

— Akkor teljesen biztos akartam lenni. Kezeltem a fékezőmet. A harag daczára, melyen nem tudtam uralkodni, bizonyos büszkeség fogott el: szép találmány volt és sikert aratott. Nem viselte a nevemet, de agyam szülötte volt. Így is szerettem. Tanulmányozása révén új eszmém támadt. Örületes öröm fogott el, a melyet ön könnyen megérthet. A hosszú évek alatt semmit sem találtam föl; a teremtképesség kihaltak látszott. De nem, nem! A mily mértékben dolgoztam, újra születtem s oly öröm szállt meg, hogy majdnem megfedekeztem haragomról. De mikor, New-Yorkba érkezve, végre megtudtam, hogy találmányom mekkora vagyont jövedelmezett, hogy mily dicsfény veszi körül igazságtalanul a Harlem nevet, elhatároztam, hogy megboszulom magamat. Keservesen szerzett pénzemet használhattam valamire. Fölkerestem egy nagyon híres *patent lawyer*-t és előadtam neki ügyemet. Nagyon koczkáztatott dolognak tartotta a hatalmasan gazdag embert megtámadni. — Lebeszélni iparkodott. Azt tanácsolta, hogy beszéljek vele... Látni akartam az ön atyját. Ő kitért előlem,

Franciaországba utazott. Én utána. A többit tudja.

Az északi jegek közé szorított világban, két műveletlen lény között töltött zord élet semmit sem változtatott John Raymond erős, de nagyon finom természetén. Egyszerű és kifogástalan nyelvezte, taglejtései, sőt különösen hajlékony és zengzetes hangja a tetőtől talpig *gentleman*-re vallottak. Munkás-ruháit oly fesztelenül viselte, hogy az ember nagyon hamar megfeledkezett azokról. Különben, új barátjával kimenendő, levette azokat s majdnem úgy öltözködött, mint mindenki. Ned szép legénynek tartotta őt, dacára napbarnított arcának, melyben világos szemei csillogtak. Ekkor harminczhárom éves volt, de fiatalabbnak látszott. Az elhagyatott ország egyhangúságában, a véget alig érő telek csendjében töltött évek, a mikor csak egyedül a könyvek foglalták el őt, megőrizték ifjúságát, mint a hó betakarja a gyepet a nélkül, hogy megölné.

Ned azonnal ragaszkodott hozzá. Először is szenvedélyes hálát érzett iránta. Gondolkodván a dologról, félelem szállta meg a perből eredhető botránytól, bukástól. John megkönyörült rajta, megkönyörült különösen a fiatal leányon, a ki zsebkendőjével oly udvariasan bekötötte a kezét. Ezzel öntudatlanul lekötölte őt, föntartotta ütésre

emelt kezét. Éva ártatlan fölkiáltása, mikor az idegen által megrendelt minta eszébe jutott, ennek állításait bizonyítja, terhelő volt atyjára; Róbert Harlem haragja eleget mondott...

De nemcsak a hála vonzotta Nedet új barátjához. Bizonyos emberek ama ritka tulajdonsággal vannak megáldva, hogy varázsszal uralkodnak s ez a tulajdonság kiválóan megvolt John Raymondban. A hol megfordult, mindenütt magára vonta a fiatal-ság rokonszenvét, csodálkozását. Volt benne erő, erély, bátorság, mely semmitől sem riad vissza; férfiú volt a szó legnemesebb értelmében s végtelen egyszerűsége, jó kedve, fiatal elevensége megakadályozták, hogy ez az erő sértsen. Sohasem tolta föl magát mesternek s a fiatalok, a kik ösztönszerűleg csodálták őt, mégis tanítványaiul szegődtek. Így volt Sam Jacksonnal ; így volt most Neddel is.

Másnap ez levelet írt Évának s azonnal a lehető legkedvesebb választ kapott. Elbeszélte az atyjával lefolyt jelenetét:

«... Ebből láthatod, hogy megőriztem szabadságomat. Te mindenről értesíteni fogsz s mihelyt lehet, meglátogatlak, azaz meglátogatunk, mert Miriam gondol reád, sír, haragszik, ellágyul, kérdezősködik egyszerre. Semmit sem ért az egész szomorú történetből, éppen úgy, mint én. Az atyja nagyon haragudott. Hallani sem akar többé a

házasságról, a mely 24 órával előbb örömmel töltötte el... Mily szomorú mindez! Legalább nem vagy egyedül, barátira találtál s ez engem boldoggá tesz! Mondd, hogy kezének sebe begyógyult-e? Az emberek oly oktanok! Bizonyos vagyok abban, hogy Raymond úr nem tette meg, a mit ajánlottam neki. Elküldöm holmidat, az apró tárgyakat is, a melyek bizonyára a tied. Sietve írtam, mert a cseléd, a ki azokat hozzád viszi, viszi el e levelet is. Már nincs több időm, legfőlebb egy hosszú csókra, a melyet küld nővéred

Éva».

A csomagok nagyon megtöltötték a szűk lakást.

— Mindig mondtam — kiáltott föl John — hogy a civilizáltak nagyon nehézkesé teszik maguknak az életet. Mi szükség van ily aranyozott ezüst toilette-készletre? Nekem elég két erős kefe. Ez kevesebb helyet foglal el.

— Én is el fogom adni. A pénzre lesz legnagyobb szükségem. Azt hiszem, hogy a zsebemben ötven s egynehány frank van s ezt sem tartom a magaménak; míg a készlettel és a többi haszontalansággal, ajándékok lévén, rendelkezhetem. De a fényképeket őrizzük meg szép kereteikben. Ezek otthonossá tesznek még egy vendéglői szobát is; mindig egész gyűjteményt hordok magammal.

— Hadd lám!

John hirtelen jött érdeklődéssel vette kezébe az egyik arczképet a másik után. Sok volt köztük Éváé, majdnem ugyanannyi Miriamé. Láthatók voltak mint kis leányok, leomló vagy szépen befont hajjal, azután mint fiatal leányok, még kissé fél-szegek és szögletesek, végre a legutolsókön a két barátnő fiatal szépségben ragyogva, a legújabb divat szerint öltözködve, szép kisasszonyok voltak, a kiknek nagyon kell udvarolni.

John egészen elmerült a képek nézésébe. Éva kiváló, de távoli, elérhetetlen lénynek tűnt föl előtte. Mikor az ember szenved, mikor munkásokkal érintkezve, összeelegyedik velük, ruhájokat viseli, alkalomadtával nyelvüket beszéli, egy arra menő nagyvilági hölgy, fölemelve selyemruháját, vidáman és nyugodtan a távolba néz, a nélkül, hogy észrevenné az utcza munkást, a mint nem veszi észre a gördülő targonczát, vagy az ugató kutyát: ez a nő kiváltságos lénynek, szépségre alkotott, valamely felsőbb és hozzáférhetetlen légkörből leszállt teremtménynek tűnik föl.

Lassankint hozzászoktak ez élethez s Ned kénytelen volt megvallani, hogy ez rendkívül könnyen ment. Multjából nem maradt meg semmi, legfőlebb az, hogy Éva rendesen írt neki s tőle megtudta, a mi történik. Még nem mert eljönni őt

meglátogatni. Atyja leselkedett reá, számonkérte tőle kimeneteleit, a nélkül, hogy valaha említette volna számüzött és kitagadott fia nevét; de Éva meg volt győződve, hogy minden nap többet gondol reá. Majd ha kissé lecsillapszik, meglátogatja őt, előbb nem.

Egy napon John egész vidáman jött haza a gyárból.

Kiváló helyzetet szerzett ott magának. Igazi munkásként dolgozva, gazdái megkülönböztették őt, ritka értelmet sejtven benne. Szívesen beszélgettek vele. Ily módon megtudta, hogy a külföldi levelezésekkel megbízott hivatalnok távozni fog. Ajánlotta Nedet az állásra. Próbára fölfogadták. Mivel új kötelességeit buzgalommal és értelemmel teljesítette, nemsokára fölemelték fizetését.

A fiatal emberek azonnal lakást változtattak s megengedték maguknak azt a fényűzést, hogy házfőnököt fogadtak.

Ned írt annak a híres ügyvédnek New-Yorkba, higgadtan elbeszélve neki, hogy összeveszett atyjával s kénytelen kenyerét megkeresni. Az összeveszés okáról természetesen egy szót sem szólt. A nagy ügyvéd, míg a fiatal embert nagyon szeretete, addig az atyja iránt mindig valóságos ellenszenvet érzett. Ellenszenv és barátság egyaránt

hasznára volt Nednek. Csakhogy nem volt üresedés a fiatal ügyvédek közt, a kik nála dolgoztak. De a nagy ember megígérte, hogy az őszre helyet csinál neki. Túrni kellett. Még a tavasz is alig köszöntött be. Ned túrt. Csodálkozott azon, hogy az alacsony és visszavonult élettel meg van elégedve.

(Folytatása a II-ik kötetben.)

A Szent-István-Társulat kiadványai.

- Fabiola, vagy a katakombák egyháza.** Irta *Wiseman Miklós*. Angol eredeti után fordította *Haudek Ágoston*. Steinle Ede lovag által rajzolt képekkel. 4-rét kiadás. Füzve kor. 4.80, kötve ... 7.—
 Ugyanaz, egyszerűbb kiadásban, nyolczadrét alak. Füzve kor. 2.40, kötve ... 3.60
- A megszabadított Jeruzsálem.** Irta *Torquato T.* Olaszból fordította *Jánosi Gusztáv*. Két kötet. Díszes vászonkötésben vörösmetszéssel kor. 6.80, aranymetszéssel ... 7.60
- Mindszenti Gedeon legújabb költeményei.** Füzve kor. —.60, kötve ... 1.—
- A Csendes-Oczeánon.** Utazási élmények. Irta *May Károly*. Német eredeti után ford. *Szekrényi Lajos*. Kötve ... 6.—
- A keresztény nő.** Képekkel. Irta *Ruschek Antal*. Díszes vászonkötésben ... 3.—
- Művészettörténeti korrajzok.** Bevezetésül a képzőművészetek egyetemes történetébe. Irta *Divald Kornél*. I. kötet. 86 képpel. Ára füzve kor. 2.—, kötve kor. 2.40. — II. kötet. 75 képpel. Füzve kor. 2.40, kötve ... 2.80
- Áhitat szárnyain.** Himnuszok és vallásos költemények. Akantisz V. rajzaival. Irta *Bán Aladár*. Színes borítékba füzve ... 3.—
- Az Úr Jézus szülőföldjén.** Paur Géza 38 rajzával. Irta *Huber Lipót*. Színes borítékba füzve 3.—
- Márta naplója.** A női ifjúságnak ajánlja a Szent-István-Társulat. Kötve ... 2.40
- Magyar drámai mesék** a magyar ifjúság számára. Irta *Pintér Kálmán*. Angol félvászonköt. 2.—
- Szent Imre herceg élete.** Élet- és jellemrajz. Irta dr. *Karácson Imre*. Kötve ... 1.20

A Szent-István-Társulat kiadványai.

A MAGYAR NÉP KÖNYVTÁRA.

Eddig tíz kötet jelent meg.

Egy-egy kötet ára csinos félvászonkötésben,
színes borítékban 60 fillér.

Az I. II. III. IV. kötet tartalma :

Elbeszélések a magyar nép számára.

Irta Vincze Alajos.

Az V. kötet tartalma :

A műhelyből. Elbeszélések magyar iparosok
életéből. *Irta Bodnár Gáspár.*

A VI. kötet tartalma :

Tanulságos történetek. *Irta Kincs István.*

A VII. és VIII. kötet tartalma :

A magyar nemzet története. Elbeszéli *Bodnár G.*

A IX. és X. kötet tartalma :

A magyar föld. *Irta dr. Sziklay János.*

Mindeme könyvek megrendelhetők a
Szent-István-Társulat könyvkiadóhivatalában

(Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28b. sz.)

Részletes könyvjegyzékkel kívánatra ingyen és bér-
mentve szolgálunk.

